

B

BÖRTÖNÜGYI SZEMLE

1993. 2. SZÁM
JÚNIUS

Z

BÖRTÖNÜGYI SZEMLE

Kiadja az Igazságügyi Minisztérium
Büntetés-végrehajtás
Országos Parancsnokság Sajtóirodája

Megjelenik negyedévenként * Tizenkettedik évfolyam 2. szám

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Elnök:

DR. TARI FERENC

Tagjai:

DR. ESTÓK JÓZSEF,
DR. FEKETE MIHÁLY,
GARAMI LAJOS,
MEZŐ LÁSZLÓ,
DR. NAGY FERENC,
PADOS JÓZSEF,
SCHNEIDER GYULA,
VESZELKA VENDEL,
DR. VÓKÓ GYÖRGY

Főszerkesztő:

DR. FARKAS TIBOR

Szerkesztő:

TURBÓK ATTILA

Rovatvezetők:

Csere László, dr. Csordás Sándor, Fejes
Imre, dr. Lőrincz József, Németh Gyula,
Vincze Tamás, Turbók Attila

A szerkesztőség címe:

Bp. V.,

Nagysándor József u. 4. 1054.

Telefon és telefax: 112-0090

E SZÁMUNK SZERZŐI:

Bata Béla, nevelő a Váci Büntetés-végrehajtási Intézetben, *Bárd Károly*, az Igazságügyi Minisztérium helyettes államtitkára, *Bernáth Csaba* újságíró, a BörtönÚjság munkatársa, *Cserey Gábor*, a Baracskai Börtön és Fogház parancsnoka, *Csetneky László*, főiskolai tanár a Rendőrtiszti Főiskolán, *Kövér Ágnes*, tudományos kutató, *Lőrincz József*, a Rendőrtiszti Főiskola bv. tanzékének vezetője, *Mező László*, az Egri Büntetés-végrehajtási Intézet parancsnoka, *Módos Tamás*, főiskolai tanár a Rendőrtiszti Főiskolán, *Müller Anikó*, az Országos Parancsnokság büntetés-végrehajtási főosztályának helyettes vezetője, *Pardi Anna* újságíró, *Ruzsonyi Péter* főelőadó a büntetés-végrehajtási főosztályon, *Sárkány István* tanzékvezető főiskolai tanár a Rendőrtiszti Főiskolán, *Sereg Pál*, az Országos Parancsnokság jogi főosztályának vezetője, *Varjasi László* őrparancsnok, *Volcz Katalin* főelőadó a Kecskeméti Büntetés-végrehajtási Intézetben.

*

A fényképeket *Csatorday Zoltán* és *Bernáth Csaba* készítette.

A folyóirat előfizethető az MNB 235-90-164-5010 számú csekkszámlán vagy a szerkesztőségben.

Előfizetési díj egy évre 200 forint.

Készült a BV KEI Nyomdában

Felelős vezető:

Machács István

Időtálló novella

Gondolatok a büntető törvénykönyv módosításáról

Már alkalmazzák a bíróságok a büntető törvénykönyv novelláját, amelyet — talán túlzás nélkül állíthatom — nagy várakozás előzött meg. A jogalkalmazók a bizonytalanság megszűnését remélték: tudni akarták végre, kiket érdemes még egyáltalán üldözni. Várták a módosítást a börtönök lakói, hiszen sokuk számára a szabadulás esélyét csillogtatta meg a törvénytervezet. És természetesen tudni akarták végre a polgárok, hogy mit szabad tenniük és mit nem. Most, hogy a törvény módosításával összefüggő szakmai viták első szakasza lezárult és a sürgős értelmezést igénylő kérdések egy része tisztázódott is talán, érdemes röviden értékelni a rendszerváltozást követő büntetőjogi tárgyú törvényhozás legterjedelmesebb termékét. Már csak azért is, mert — úgy tűnik — a novellát, amelyet tervezet formájában minden oldalról elismeréssel fogadtak, hatályba lépése után számos helyről bírálat ér.

Mintha mindenki kissé csalódott lenne — az elítéltek, a potenciális bűnelkövetők, a jogalkalmazók, a büntetőjog-elmélet hivatalos művelői — vagyis a „szakma”. Érdemes ezért a bírálatok tükrében felmérni: milyenre is sikerült a Btk. mintegy harmadát érintő 1993. évi XVII. törvény. Töreksem a józan számvetésre, de tudom: nem könnyű elfogulatlanul ítélni. A tökéletes objektivitáshoz talán nem elég nagy a távolság az ér-

tékelést végző és az értékelés tárgya között.

A műfaj kérdése

Először a „műfajról”. A törvényjavaslat körüli vitában többször elhangzott, hogy szerencsétlen megoldás a büntető igazságszolgáltatási rendszert szakaszosan foltozgatni. Ez az érv előkerült a politikai csatározások során, ahol azt catói szívvóssággal-megrögzöttséggel illik ismételtetni, többé-kevésbé függetlenül attól, hogy éppen miről folyik a vita. Ha már a kormányzat — így a bírálók — képtelen arra, hogy a büntető anyagi és eljárási jog egészét, valamint a büntetés-végrehajtást és az igazságszolgáltatási szervezet valamennyi elemét érintő törvényjavaslatokat egy „csomagban” terjessze az Országgyűlés elé, legalább annyit megtehetett volna, hogy egy vadonatúj büntetőködext nyújt be a parlamentnek. A részleges módosítgatás — szól a konklúzió — annak egyértelmű bizonyítéka, hogy a kormánynak nincs is büntető politikája.

A műfaj azonban mintha a jogalkalmazók tetszését sem nyerte volna el. Van olyan vélemény, hogy a törvény se nem hús, se nem hal, az általános és a különös részbe egyaránt belekotró, majdnem/mégsem kódex.

A szakaszos reform mellett rendszerint azt a bizonyára helytálló, ha

nem is túl szellemes érvelés szokás felhozni, hogy az átfogó kódex elkészítéséhez több és mindenképpen nyugodtabb idő szükségeltetik. Hivatkoznak szokás arra — és ez megint csak alig vitatható —, hogy a társadalmi rend átalakítása során a parlamentnek vannak fontosabb teendői, minthogy a büntető igazságszolgáltatás egészét érintő törvényekkel foglalkozzék — feltéve persze, hogy a rendszer többé-kevésbé működik. Márpedig bármennyire jól hangozzék is az 1978. évi IV. törvényt (úgy, ahogy van) pártállami szörnyszülőttnek kiáltani, az effajta minősítés aligha állja ki a szakszerűség próbáját. Nemcsak azért, mert a tízparancsolatot minden büntető törvénykönyv tartalmazza, hanem azért sem, mert az 1978. évi IV. törvénynek — az 1989/90-ben végrehajtott módosítások után — is bírálható intézményei nem „a szocialista” büntetőjogalkotás találmányai, hanem inkább a „szocialista közép-kelet-európai nyomorultság” bizonyítékai. Arra emlékeztetnek, hogy ide minden évtizedes késséssel jutott el — akkor, amikor odaát már rég valami másra tértek át (ld. a visszaesők mikénti kezelését). Más — ugyancsak bírálat tárgyát képező — megoldások bevezetését pedig inkább az a szánalmasan görcsös igyekezet motiválta, hogy fel lehessen mutatni: a „szocialista” büntetőjognak is vannak ám találmányai. Így terjedt el, hogy a szociológiai iskola által régen kidolgozott intézmények, mint a társadalomra veszélyesség és a materiális bűncselekményfogalom, a szocialista jogtudomány eredeti termékei.

Tartok attól, hogy akik a komplett

büntetőjogi csomag kidolgozását és az Országgyűlés elé terjesztését kéri számon, azok nem szabadultak meg a múlt reflexeitől és nem vesznek tudomást arról, hogy nem egyetlen központ dönti el a plurális demokrácia viszonyai között azt, hogy mi és mikor kerül a parlament elé. Ha az Alkotmánybíróság „belenyúl” a jogrendszerbe, az igazságügyi kormányzatnak (ha tetszik, ha nem) lépnie kell. A plurális demokrácia viszonyainak hatása alól a jogszabályok előkészítői sem vonhatják ki magukat. A büntetőjogi változások kikényszerítésének vannak „puhább” eszközei az önálló képviselői törvényjavaslatnál.

Eklektikus-e a törvény?

Az új törvénnyel szemben esetenként elhangzik az a vád, hogy az eklektikus, egymással valójában összeegyeztethetetlen jogfilozófiai iskolák, kriminálpolitikai hitvallások követelményeinek kíván egyszerre eleget tenni. Az általános részben elvégzett korrekciók elnéző-megértő szemléletmódot tükröznek és azt tűzik célul, hogy apadjon a börtönpopuláció, míg az újonnan alkotott tényállásokhoz a törvényhozó sokszor drákói büntetéseket kapcsolt. A prostitúció dekriminalizálása vagy a kábítószer-fogyasztóknak szóló ígéret, hogy gyógykezeltetésükkel „megválthatják” a börtönt, inkább egyfajta toleráns-liberális felfogásra vezethető vissza, míg a véleménynyilvánítás szabadságát korlátok közé szorító rendelkezések inkább a rendet biztosító intézmények és a tekintélyek

tiszteletét valló, a többségtől eltérő álláspontot nehezen toleráló politikai filozófia szülöttei.

E tételek igazsága aligha vitatható. Csakhogy új bűncselekményeket, illetve tényállásokat éppen azért kellett alkotni, mert az új viszonyok között olyan, a társadalom működését súlyosan sértő magatartásformák jelentek meg (emberrablás, közveszéllyel fenyegetés, kábítószer-kereskedelem), amelyeket a meglévő rendelkezésekkel nem lehetett megfelelő szigorral szankcionálni. Ami pedig a törvény ideológiai sokszínűségét illeti, úgy gondolom, nehezen találunk olyan élő, működő büntetőkódexet, amelynek valamennyi rendelkezése egyetlen jogfilozófiai, kriminálpolitikai koncepcióra felfűzhető lenne. Nemcsak pragmatikus megfontolások „rontják le” az ideológiai egyöntetűséget. Minden jogalkotási termék magán viseli annak a kornak a jegyeit, amelyben született. A novella is nyilván tükrözi azt a sajátos szituációt, ami nálunk kialakult: a monolitikus rend büntetőjogának lebontásáért tegnap még közősen küzdő ellenzék egyik csoportjának mára a kormányzás feladata jutott.

A Btk.-t módosító törvény alkotóinak szemére vetik időnként azt is, hogy nem tudták következetesen végrehajtani a tett-büntetőjoghoz való visszatérést. A visszaesőkre vonatkozó szabályok változtatása kétségkívül a klasszikus iskola tételeihez való közelítést jelzi: a korábbi rendelkezésekhez képest kisebb jelentőséget tulajdonítanak a személyiségi jellemzőknek, a bűnelkövető élettörténetének.

És ebbe a gondolati körbe illeszkednek a mentesítési szabályokat humanizáló rendelkezések, amennyiben a bűnt követő büntetés kiállása után a korábbihoz képest rövidebb idő elteltével távolítják el a bélyeget. A tett-büntetőjog iránti elkötelezettség vezette a jogalkotókat akkor is, amikor előírták: az életfogytiglani szabadságvesztés kiszabásakor az ítélő bíróság határozza meg a feltételes szabadság legkorábbi időpontját. Ezekkel a rendelkezésekkel — érvelnek a bírálók — nincsenek összhangban a novella azon rendelkezései, amelyek szélesítik a bíró döntési jogkörét és nagyobb szabadságot adnak neki a szankció megválasztásánál. A bírálat azon a félreértésen alapul, hogy a széles bírói mérlegelési jogkör a tettesbüntetőjog attribútuma. E félreértés oka nyilván az az egyébként helytálló tétel, hogy az individuum személyisége, az életutak sokszínűbbek, mint azok a szituációk, amelyeket a büntetőjog — a valóság redukálásával — kezel. A mérlegelési kompetencia terjedelme azonban minden esetben döntés kérdése. A törvényhozó megteheti, hogy a tett-büntetőjog tételeit elfogadva nagy szabadságot ad a bírónak azzal, hogy például az elkövetés módjának árnyalt különbözőségeit engedi értékelni. És fordítva: megkötheti a bíró kezét, noha a tettesbüntetőjog talaján áll, ha csak azokat a szociális és pszichikai jellemzőket engedi figyelembe venni, amelyek a cselekménnyel viszonylag szoros kapcsolatba hozhatók.

Iránytű a jövőnek

Nem vitatom, a részletekben végrehajtott reform veszélyekkel is jár: megtörhet a kódex koherenciája, nagyobb az esélye annak, hogy egymásnak ellentmondó rendelkezések kerülnek be a törvénykönyvbe. Ez pedig megindíthat egy végeláthatatlan korrekciós folyamatot. Márpedig a jogállamban a büntetőjoggal szemben alapvető követelmény a törvény stabilitása, kiszámíthatósága. A szakaszos átalakítás nyilván nagyobb feladatot ró a jogalkalmazókra és mindenekelőtt a törvényt értelmezni is hivatott felsőbbíróság(ok)ra.

A novelláris jogalkotás minőségét elsősorban azon lehet mérni, hogy milyen mértékben igazodik azokhoz az elvekhez és kriminálpolitikai tételekhez, amelyek majd a rendszer egészét

célzó átalakítás során iránytűként szolgálnak. Úgy gondolom, hogy a novellában megfogalmazott elvek kiállják az idő próbáját. Az igazságos, a tett súlyához igazodó büntetés tétele, a büntetőjogi beavatkozás ésszerű korlátok között tartásának és a szabadságelvonás visszaszorításának szándéka nyilván jellemezni fogja a jövő büntetőjogi kodifikációs munkáit is. A jogalkotó és a jogalkalmazó kompetenciája közötti ésszerű egyensúly, a szabadság, a szexuális önrendelkezési jog fokozott védelme vagy a legkiszolgáltatottabbak, a gyermekek oltalma olyan tételek, amelyek garantálhatják a novella időtállóságát.

Dr. Bárd Károly

Életbe lépett

Törvény a büntetések és intézkedések végrehajtására

Az április 15-én hatályba lépett törvény minőségéről (időszerűség, tartalom, alkalmazhatóság) csak nagy valószínűséggel lehet objektíve igaz megállapításokat tenni. Az „igazságot” a gyakorlati alkalmazás fogja kimondani. Mégsem érdektelen megvizsgálnunk azokat a körülményeket, okokat, amelyek lehetővé — sőt szükségessé — tették a törvény megalkotását, amely az 1993. évi XXXII. törvényként vonul be a magyar büntetés-végrehajtási jog történetébe.

Az „emberi jogok” (állampolgári jogok) néven említett gyűjtőfogalom különböző szélességű skálán mozogva megpróbálja összefoglalni azokat a minden embert megillető jogokat, amelyeket garantálni kell. A kiépített garanciarendszer része adott esetben a nemzetközi ellenőrzés is.

Az utóbbi évtizedben ezen jogok biztosítása vagy nem biztosítása lényeges választóvonalat jelentett egyes országsoportok — világrendszer néven ismertük őket — között. Az ún. szocialista világrendszer összeomlásával Európában legalábbis az emberi jogok (Human Rights) érvényesülése lett az európaiság egyik legfőbb ismérve. A legnagyobb és legerősebb európai szövetség kiegészítve, egyben túlhaladva az ENSZ és egyéb nemzetközi dokumentumokon, szinte sorozatban gyártja azokat az állásfoglalásokat, ajánlásokat, amelyek betartása ma már az Európába lépés küszöbét jelenti. Aki nem tudja átlépni, elbukik. Elesik a segítségtől, kiesik az európai gazdaság rendszeréből, növekszik elmaradása. Az Európa Tanács ráadásul vigyáz arra, hogy a megfelelő ellenőrzési intézményrendszert is beépítse a normák betartása érdekében. Elég utalnom az ET emberi jogi bizottságra és az emberi jogi bíróság működésére. (Az elmúlt évi statisztika szerint néhány európai ország kemény márka tízezreket fizetett az emberi jogok megsértése miatt.)

Büntetőjogi reform

Magyarországon az 1990-ben bekövetkezett rendszerváltozás felgyorsította — és eszmerendszerében is elfogadta — a nemzetközi jogi normák belső jogszabályi forrásként történő közzétételét. Az eddigi nemzetközi szerződésekhez fűzött fenntartásainkat fokozatosan megszüntetjük (lásd Római Nyilatkozat

és öt jegyzőkönyv). Ez a folyamat kitapintható a büntetőjog reformjában is. Büntetések, intézkedések sora szűnt meg az elmúlt esztendőkből. Részben ezeket a változásokat fogta össze a legújabb Btk.-módosítás. A büntetőjogi reform a második tényező, amely lehetővé, sőt szükségszerűvé tette a büntetés-végrehajtási jogszabály módosítását. Ez a közelmúltban érintette a *Btk. büntetési*

A bűncselekményt elkövetők javára változtak a feltételes szabadságra vonatkozó szabályok

rendszerét, az általános rész rendelkezéseit és jó néhány konkrét tényállást a különös részben. A Btk. büntetési rendszeréből kimaradt a javító-nevelő munka és a szigorított javító-nevelő munka, megváltoztak a közérdekű munka végrehajtásának szabályai. A büntetési rendszer egyszerűsödött, amely több követelménnyel jár. A bíróságok, amikor ítélezési gyakorlatukban használják a büntetést (intézkedést), főbüntetésként szabadságvesztés, közérdekű munka és pénzbüntetés között választhatnak. Ez a tény két irányban okozhat változásokat. Egyrészt megfontoltabban (a bűnözés alakulásától függően talán ritkábban) alkalmazzák a szabadságvesztést, mint a személyes szabadságot legnagyobb mértékben korlátozó büntetést, másrészt viszont — mivel a szabadságvesztés generális minimuma egy nap lett — a büntetés-végrehajtásnak fel kell készülnie arra, hogy a jelenleginél sokkal differenciáltabb módon hajtsa végre a szabadságvesztést, hiszen a skála (életfogytiglanig tartó elítéléstől egy napig) nagyon széles. Egyértelműen a bűncselekményt elkövetők javára változtak a feltételes szabadságra, mentesítésre vonatkozó szabályok. *Megszűnt a többszörös és különös visszaesőkre vonatkozó, külön hátrányokat tartalmazó szabályok jelentős része.* Az intézkedések alkalmazásának lehetőségei (súlyukat illetően is) nőttek.

Sok új tényállás bekerült a Btk. különös részébe. A büntető törvénykönyv módosításán túlmenően az Alkotmánybíróság több döntése is érintette a büntetés-végrehajtás feladatait, működésének rendjét. Így például a halálbüntetés alkotmányellenessé nyilvánítása után 1992-ben ismét foglalkozott a büntetés-végrehajtást érintő kérdéssel, az 5/1192. AB határozatban a bv. bírák határozata elleni fellebbezés lehetőségéről.

Szerves folyamat

A magyar társadalom más területein is robbanásszerű változások következtek be (új munkatörvénykönyv született, változott a társadalombiztosítási törvény, átalakult az egészségügyi finanszírozási rendszer, kialakultak az értékpapírjog, pénzforgalom új szabályai, létrejöttek az önkormányzatok, szinte felsorolni is sok). Nincs közöttük egyetlen jogterület, megjelent jogforrás, amely legalább egy pontjában ne érintené a büntetés-végrehajtást. Szükséges volt tehát a változásokat áttekinteni, rendszerezni és megfelelő szinten kodifikálni, hogy a gyakorlat számára is hozzáférhetővé váljanak.

Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy már az 1979. évi 11. számú tvr. rendelkezései is „hallottak” az emberi méltóságról, a kínzás, megalázó bánásmód tilalmáról, az elítéltek jogairól, jogorvoslati jogról és sorolhatnám, amely jól szemlélteti a büntetés-végrehajtás gyakorlatának fejlődését, amit a kodifikáció nem mindig tudott megfelelő ütemben követni. Az utóbbi években például számos olyan rendelkezés született, amely a jelenlegi törvényi célok megvalósítását elősegítette. Gondoljuk végig az alábbi — ötletszerűen felsorolt — szabályokat: *IM rendelet született a vallásgyakorlásról és az új elhelyezési normákról, OP-intézkedés szabályozta a fogvatartottak szakáll- és hajviseletét, a la-*

kóhelyiségek, körletek „díszítésének” rendjét, a látogatás, csomagküldés, levelezés gyakorlatát, a tévékészülékek használatát a zárkákban, a telefonálás lehetővé tételét, a külső szervezetek beengedését a bv. intézetekbe. És akkor még nem beszéltünk azokról a kísérletekről, amelyek a kimaradást vagy a felügyelet nélküli intézeten kívüli munkát érintették. Mindezek azt mutatták, hogy a mai magyar büntetés-végrehajtás kész az új végrehajtási elvek befo-gadására, sőt fejlődésével szinte követeli az új szabályokat. (Csak példaként: külön eligazítás volt szükséges a parancsnokok részére, hogy kontroll nélkül nem lehet előreszaladni, a hatályos jogszabályokat be kell tartani.) Hogy ez a változásvárás mennyire átfogó a büntetés-végrehajtás személyzete körében és mekkora lesz az ellenállás az új szabályokkal, szemléletmóddal szemben, az a jóslat kategóriájába tartozik és sok egyéb feltétel teljesülésétől (is) függ.

A törvényben bekövetkezett konkrét, szövegszerű változások már hozzáférhetők a hivatalos közlönyökben, ezért, úgy érzem, inkább a változások szemléleti megközelítéséről érdemes szólni. Tehát arról, hogy az új rendelkezések milyen indokkal kerültek a törvénybe. Mindenekelőtt a nemzetközi jogi normák hazai érvényesülését szolgálja az új törvényben, hogy az alapvető célokat és adatokat újrafogalmazza. Erre építi a szabadságvesztés végrehajtási rendszerét.

Az elítélt, mint állampolgár

Megjelent a törvényben az elítélt, mint állampolgár. Ez részben az általános rendelkezések között szerepel („az elítélttel szemben csak az ítéletben és a törvényben meghatározott joghátrány alkalmazható”), részben pedig a konkrét jogok meghatározásánál. Hangsúlyosan van jelen továbbá a törvényben az elítélteket megillető jogok biztosításának igénye. Egyik részük az általános rendelkezésben foglaltakkal összhangban védelmet biztosít az elítélt személyiségi jogainak (jó hír, magántitok, személyes adatok védelme, magánlakás sérthetlensége) és meghatározza azokat az állampolgári jogokat, amelyek a szabadságvesztés végrehajtása miatt módosulnak (például a közérdekű adatok megismerése), illetve szünetelnek (szülői, felügyelői jog). A törvény az eddigieknél lényegesen pontosabban határozza meg az elítélti státusból következő jog-sítványokat.

Szintén a nemzetközi követelmények érvényesítését jelentik azok a szabályok, amelyek a szabadságvesztés végrehajtása során a hatóság (büntetés-végrehajtás) aktusaival, intézkedéseivel szemben biztosítanak jogorvoslati lehetőséget az eddiginél lényegesen szélesebb körben. Mindez azt eredményezte, hogy a bv. bíró (bíróság) szerepe jelentősen megváltozott. Ez a változás egyrészt a feladatok bővülését eredményezi (magánelzárás büntetés bírói felülvizsgálata, enyhébb rezsimre vonatkozó szabályok alkalmazása), részben pedig magának a bv. bírói eljárásnak a szabályai változtak. Új elem a jogorvoslati lehetőség (fellebbezés) biztosítása a bv. bíró döntésével szemben.

Enyhébb végrehajtási szabályok

A szabadságvesztés differenciált végrehajtási lehetőségeit bővíti az enyhébb végrehajtási szabályok engedélyezése, de ebbe a körbe sorolható a fegyház fokozat szigorú „bezártságának” oldása is. Módosult a fegyelmi büntetések köre (feddés, kiétkezés-csökkentés, magánelzárás) és a bírói felülvizsgálat indokoltá teszi az eljárás szabályainak átgondolását. A jutalmak köre a kima-radással bővült.

Az egyes rendelkezések (az eltávozás mértékének növekedése, a húsz munkanapnyi fizetett szabadság, az elhelyezésre, ellátásra vonatkozó szabályok) egyértelműen azt a célt szolgálják, hogy az elítélt minél kevesebb olyan sérelmet, korlátozást szenvedjen, amely nincs közvetlen összefüggésben a büntetés céljával. Természetesen az előbbieken felsoroltak nem gyengítik azt a törvényi rendelkezést, amely szerint az elítélt köteles magát alávetni a büntetés (intézkedés) végrehajtásának. Ez az alávetettség azonban a szabályoknak történő alávetettséget jelenti, nem pedig a büntetés-végrehajtási szervezetnek. A büntetés-végrehajtás alkalmazottját a szabályok érvényesítése érdekében megilletik azok a jogok (utasítás, ellenőrzés, kényszerítő eszköz), amelyeket szintén rögzít a törvény.

Az új szabály eközben megköveteli az elítélt aktív közreműködését a szabadságvesztés végrehajtási céljainak elérésében, amelyet talán az mutat legjobban, hogy megmaradtak a végrehajtási fokozatok, de lehetőség van a legszigorúbból átkerülni a legenyhébbe. Az új elvek egyik legfontosabb következménye, hogy az intézeti rend biztosításának, betartásának nem egyedüli, kizárólagos eszköze a büntetés, a fegyelmezés.

A törvény lezárta a magyar büntetés-végrehajtás egy korszakát. Büntetés-végrehajtásunk — törvényi szinten legalábbis — alig több mint 40 év alatt a „ne csak őrizd, gyűlöld is” elvtől eljutott az európai gondolkodásmódot tükröző, együttműködésen alapuló végrehajtás működtetéséig.

A büntetés-végrehajtásnak persze saját fejlődési pályája érdekében sok mindent újra kell gondolnia a törvénnyel összefüggésben. Megfelel-e a jelenlegi intézményrendszer, az intézeti elhelyezési lehetőségek? Erre azonnali válasz kínálkozik: nem! Nem tudjuk megoldani az elítéltek elhelyezését a lakóhelyhez legközelebb eső bv. intézetben, és rövid távon nincs lehetőség az egyedüli elhelyezés biztosítására sem. De ezek a célkitűzések meghatározzák az elkövetkező évtizedek fejlesztési irányát. Tisztázandó továbbá, hogy milyen büntetés-végrehajtási személyzetre van szükségünk. Milyen juttatásokkal, anyagi és társadalmi megbecsüléssel, oktatással, képzéssel tudjuk célunkat elérni? Honnan lesz erre pénzügyi fedezet? Hozzá kell azonban tenni, hogy *a büntetés-végrehajtás fejlődésének e törvényben meghatározott szabályai állami akaratot fejeznek ki.* A szabályokat be kell tartani, ez nem lehet vita kérdése. Az önkéntes, meggyőződésen alapuló jogkövetés azonban magasabb szinten valósíthatná meg a törvény tartalmi előírásait. Vannak egyes területek, ahol kis anyagi ráfor-

dítással jó eredmények érhetők el, így például a hangnem, kulturáltság területén (ezzel lehetne bizonyítani, példát mutatni), a *bánásmód* kérdéseiben (a helyes arány megteremtésében a lekezelés, lenézés és bratyizás között), a *szemlélet kialakításában* (oktatás, képzés). Ha ezekhez még némi *anyagi segítség* is társul, a fejlődési folyamat bizonyosan felgyorsul.

Dr. Sereg Pál

Nyugodt szabadítás

Eltérő bírói gyakorlat • Kompromisszum-keresés

A büntető jogszabályok módosításáról szóló törvény a fogvatartottak négy csoportját érintette kedvezően. Mindenekelőtt a szigorított javító-nevelő munka főbüntetést kiiktatta a büntetési rendszerből; a többszörös visszaesők számára megnyílt a feltételes szabadság lehetősége; változott az életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetésre ítélték feltételes szabadságra bocsáthatósága legkorábbi időpontjának meghatározása és ugyancsak változott e tekintetben, hogy a törvénymódosítás után 30 nap lett a letöltendő büntetés legkisebb tartama. Ez a korábban négy hónapra ítélt fogházas és három hónapra ítélt börtön fokozatú elítélteket érintette.

A szigorított javító-nevelő munka az alapeset mellett megjelenhetett úgy is, mint átváltoztatott szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságvesztés-büntetéssel összbüntetésbe foglalt büntetés.

Az alapszabályokat, valamint a magatartási szabályok megsértése miatt szabadságvesztésre átváltoztatott büntetést — akkor, amikor a törvénymódosítás előkészítése során nagyon valószínűvé vált, hogy ez a főbüntetés megszűnik — az igazságügy-miniszter, illetve a bv. országos parancsnoka félbeszakította, így ezek az elítéltek már nem tartózkodtak az intézetben. A „tisztá” szigorított javító-nevelő munkára ítélt 78 fő ügyében a martonvásári intézet kezdeményezte a Fejér Megyei Bíróság büntetés-végrehajtási bírójánál, hogy rendelkezzen a végrehajthatóság megszűnéséről. Az átváltoztatás miatt szabadságvesztést töltő 13 fő esetében egyelőre nem született döntés, keressük a méltányos megoldást. Sürget bennünket az a tény, hogy a büntetés-félbeszakításuk 1993. május 18-án lejárt.

Az elítéltek körében nagy várakozás előzte meg a törvény hatályba lépését, különösen a többszörös visszaesők várták a rájuk vonatkozó szabályok enyhítését. A feszült helyzet miatt a büntetés-végrehajtási intézetek különös gonddal készítették elő a feltételes szabadságra bocsátható többszörös visszaesők ügyeit. Az előkészítést nehezítette, hogy korábban az eljárás bíróságok az esetek jelentős

részében a többszörös visszaeső ügyében nem hivatkoztak a Btk. 47. § (3) b) pontjára, ha az elítélt az újabb bűncselekményt a korábbi végrehajtandó szabadságvesztésre ítélese után, a végrehajtás befejezése előtt követte el, csupán 47. § (3) a) pontja alapján mint többszörös visszaesőt zárták ki a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből.

Gondot okozott továbbá, hogy a bíróságok eltérő gyakorlatot folytattak a feltételes szabadságra vonatkozó rendelkezést illetően olyan esetekben, amikor a többszörös visszaeső előző, kegyelem folytán csökkentett büntetését kitöltve szabadult, majd újabb elítélése során a közkegyelem hatályvesztésének megállapítására is sor került. A bíróságok egy része a Btk. 47. § (3) b) pontja alapján is kizárta a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből, míg más bíróságok úgy ítélték meg, hogy erre nincs lehetősége. Ilyen ügyben a Bírósági Határozatok 1993. évi áprilisi számában megjelent a 206. számú eseti döntés, amelynek értelmében az érintett nem zárható ki a 47. § (3) b) pontja alapján a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből.

A vitás, rendezetlen ügyekre figyelemmel, a büntetés-végrehajtási intézetek előkészítették mindazon többszörös visszaesők ügyét, akiknek feltételes szabadságra bocsátása a Btk.-módosítást követően, tehát 1993. május 15-e után esedékes lehet. Az intézetek parancsnokai kezdeményezték a kapcsolatfelvételt a székhelyük szerint illetékes megyei bíróságok elnökeivel és a büntetés-végrehajtási bírókkal, tájékoztatták őket a várható feladatok nagyságrendjéről, egyeztették a bírói meghallgatások időpontját. Az egyes megyékben a büntetés-végrehajtási bírók eltérő eljárást folytattak. Néhol megvizsgálták a többszörös visszaesők iratait, megállapították, jár-e a feltételes szabadság, és ha igen, ezt rögzítették a jogerős értesítőn. Ha megítélésük szerint továbbra is kizárt volt a feltételes szabadság lehetősége, nem vezettek semmit a jogerős értesítőre. Más büntetés-végrehajtási bírók külön végzést hoztak a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéről (Csongrád megye, Fővárosi Bíróság). A bírók közül néhányan az előterjesztést csak abban az esetben fogadták el, ha nem volt kizárt a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége. Mások végzésben állapították meg, hogy e lehetőség kizárt.

Figyelemmel az időközben megjelent 206-os eseti döntésre, az intézetek különleges eljárást kezdeményeztek a perbíróságoknál. Ezek az ügyek részben függőben maradtak és csak a perbíróság végzésének jogerőre emelkedése után tehet az intézet előterjesztést a feltételes szabadságra bocsátás iránt. Tovább bonyolította a helyzetet, hogy akadtak bírók, akik az 1993. 05. 15-i határidőtől esedékes ügyekben a 206-os eseti döntésre alapozva meghozták a végzést, és engedélyezték a feltételes szabadságra bocsátást, míg mások csak a különleges eljárás lefolytatása után döntenek.

A bírói meghallgatások Fejér megyében már május 3-án megkezdődtek, mássutt általában a május 10-ével kezdődő héten, a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtönben május 15-én, néhány intézetben pedig, köztük a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben május 17-től történtek meg. A bírói meghallgatásokon jelentős

számban részt vettek a büntetés-végrehajtási ügyészek is. Jelenlétüknek és a velük korábban megtörtént egyeztetéseknek nagy szerepe volt abban, hogy a rengeteg előterjesztés és a nagy számú meghallgatás törvényes keretek között, gördülékenyen ment.

Határidő utáni, úgynevezett azonnali szabaduló 1054 fő volt, közülük május 15-én 798-an szabadultak. A szabadítási eljárásokon ismereteink szerint nem történt semmiféle rendkívüli esemény. Az intézetekben folyamatos az iratok további feldolgozása, szintűgy a fogamatba vétel a később esedékes ügyekben, valamint az előterjesztések megküldése a büntetés-végrehajtási bírónak. Függetlenül vannak még azok az ügyek is, amelyekben az alapítéletet a bíróság nem jogerősen összbüntetésbe foglalta.

Az intézetek megtették az előterjesztéseket a május 15-ét követő három hónapban esedékes ügyekben is. Célszerű lenne azonban a későbbi ügyeket is lezárni, megállapítva, hogy a megváltozott szabályokra figyelemmel feltételes szabadságra bocsátható-e az elítélt. Ez a megoldás megnyugtató az érintettek és a büntetés-végrehajtás számára is világos, törvényes helyzetet teremtene. Egyelőre tisztázatlan, hogy az eljárás az eljárt bíróság vagy a büntetés-végrehajtási bírósághoz tartozik-e.

Gondot jelent a május 15-e előtt jogerőre emelkedett ítélettel ezt követően befogadott többszörös visszaeső elítéltek ügye. Ezekben az esetekben az eljárt bíróság még nem rendelkezett a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéről. Célszerű lenne, ha erről a befogadást követően a büntetés-végrehajtási bírósághoz tartozna.

A Szegedi Fegyház és Börtön 156, a Kalocsai Fegyház és Börtön pedig 1 életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetésre ítélt ügyét küldte meg az eljáró bíróságoknak, hogy állapítsák meg, mikor terjeszthető elő feltételes szabadságra bocsátásra. A többi ügyszintűgy hasonlóan itt is eltérő volt a bíróságok eljárása. Voltak esetek, amikor az intézet, illetve az elítélt törvénysértőnek vélelmezte a döntést, fellebbezések is születtek.

A fogvatartottak körében hatalmas várakozás előzte meg a Btk. módosítását, az elítéltek különböző csoportjai évek óta bíztak abban, hogy számukra kedvező döntés születik, s így sokan azonnal vagy rövid időn belül szabadulnak. Velük foglalkozó munkatársaink nagy érdeme, hogy ezt a feszült várakozást kezelni tudták és ennek (is) köszönhetően nyugodt, kiegyensúlyozott légkörben történt a szabadítás.

Az intézetek kezdeményezőleg léptek fel, ötleteket adtak, javaslatokat tettek arra, miként történjen az együttműködés a bíróságokkal. Szokatlan helyzet adódott abból, hogy nem volt egységes a bírók, bíróságok tevékenysége, tehát nem lehetett egységes szabályozást kiadni a végrehajtásra vonatkozóan sem. A számtalan egyeztetés, a kompromisszum-keresés, az intézetekben dolgozó szakemberek felelőssége végül megnyugtató eredményt hozott.

Életfogytig

*Tartam és tartalom • Jogalkalmazási dilemma •
Csapdahelyzet*

Büntetőjogi szankciórendszerünk egyik, pusztá létezésében is vitatott intézménye — a bevezetett, fenntartott, megszüntetett, majd újból bevezetett — életfogytig tartó szabadságvesztés.

Történeti vázlat

Már jóval a Csemegi-kódex megjelenését megelőzően is létezett hazai jogunkban, a XV. század végén.¹

A hivatkozott kódex szerint a fegy-

ház vagy életfogytig tartó, vagy há-
tározott tartamú volt. Már ekkor is
található utalás a magyar büntetőjog-
ban arra — a tárgyalt büntetés je-
lentőségét illetően —, hogy az kitölti
a halálbüntetés és az „időleges” sza-
badságvesztés közötti hézagot, s mint
ilyen, a halálbüntetés helyettesítője-
ként kezelhető.²

A Btá. fenntartotta az életfogytig
tartó szabadságvesztést. Ez összhang-
ban állt „A demokratikus államrend
és a köztársaság büntetőjogi védelmé-
ről” szóló 1946. évi VII. törvénnyel,

A halálbüntetés helyettesítője?

amely e büntetést szintén ismerte.

Az 1961. évi V. törvény megalkotását megelőző jogirodalmi vita egyik fő kérdése az volt, hogy mi legyen a sorsa a Btá. által fenntartott életfogytig tartó szabadságvesztésnek. A többségi vélemény szerint ez a jogintézmény betöltötte hivatását, s egy „szocialista büntetőkódexben” nem kaphat helyet. (Csak mellékesen jegyzem meg, hogy némileg elhalványította a szocialista humánusra utaló eme megállapítás jelentőségét az a tény, hogy például az első szocialista Btk. 295. szakasz (3) bekezdés b) pontja 10 évtől 15 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy halállal rendelte büntetni a társadalmi tulajdont károsító lopás, sikkasztás, csalás és hűtlen kezelés elkövetőjét, ha a bünszövetségben vagy visszaesőként elkövetett bűntett különösen nagy kárt okozott.)

Az előző megállapításra figyelemmel a Btk. az életfogytig tartó szabadságvesztést nem vette át. A későbbiekben sokat vitatott indokolás szerint: „...*ha a társadalom védelme nem követeli meg a halálbüntetés alkalmazását, akkor megvalósulhat a büntetés nevelő célja. Az elítélt átnevelése végett pedig nincs szükség életfogytig tartó szabadságvesztésre.*”

A Btk. kodifikációja során kialakult és uralkodóvá vált vélemény mintegy évtizeden át kiiktatta büntetőjogunkból a tárgyalt jogintézményt. A gyakorlatban előforduló kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekmények azonban hamarosan ráirányították a figyelmet a kiszorult életfogytig tartó szabadságvesztésre, s e büntetés Btk.-ból való száműzése azt eredményezte, hogy a maximális időtartamban kiszar-

bott határozott időn át tartó szabadságvesztés az egyéni átnevelésre vonatkozó lehetőség hiányában a társadalomvédelem igényeit tekintve sem lehetett alternatívája a halálbüntetésnek. Az életfogytig tartó szabadságvesztés hiányában viszont nem kínálkozott törvényes lehetőség a bíróságok számára „az élet és a halál át-hidalására”.

Az átnevelés lehetősége vagy lehetetlensége már annak idején e vonatkozásban is, bár teljesen más aspektusból, ráirányította a figyelmet a *halálbüntetés* kérdésére. Amikor azt hangsúlyoztuk ugyanis, hogy az elbírálás idején a bíróság az elkövető megjavíthatósága kérdésében nem tud dönteni, ebből az a következtetés adódott, hogy az átnevelés kérdése csak a büntetés végrehajtása során tisztázódhat, ami viszont egyet jelentett a halálbüntetés alkalmazásának kizárásával, mert minden ilyen esetben az elkövetőnek az életfogytig tartó szabadságvesztés alkalmazásával lehetőséget kellett volna kapnia a megjavulásra. Mindezekre figyelemmel — bár a halálbüntetést ekkor még nem iktattuk ki a büntető törvényből — az 1971. évi 28. sz. törvényerejű rendelet az életfogytig tartó szabadságvesztést újból bevezette azon elkövetői körre nézve, ahol az átnevelésre, a megjavulásra még volt lehetőség és azon bűncselekményi körön belül, ahol a törvény a halálbüntetés kiszabását is lehetővé tette.

A tvr. indokolása szerint a halálbüntetés és a határozott tartamú szabadságvesztés között a választás lehetősége nehézséget okozott a bíróságok számára, ha jelentős indokok szólnak

ugyan az elítéltnak a társadalomból való végleges kiiktatása mellett, de feltételezhető, hogy van remény az elítélt megjavítására. Az ilyen határesetben mind a halálbüntetés, mind a határozott tartamú szabadságvesztés kiszabása aggályos lehet, s végső soron a büntetési célok elérését veszélyezteti.

A tvr. a Btk. 39. szakasz (3) bekezdésének új szövegét az alábbiak szerint határozta meg: „Az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt akkor bocsátható feltételes szabadságra, ha a szabadságvesztésből legalább tizenöt évet, halmazati büntetés esetén legalább húsz évet kitöltött és alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető.” A tvr. indokolása rámutatott, hogy ha az elítéltnak jogi lehetőség hiányában nincs reménye a szabadulásra, a büntetési cél megvalósulása „problematikus”.

A bírósági gyakorlat már ezt követően reagált arra a — későbbiekben is vitatott — kérdésre, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés nem tekinthető valóban határozatlan tartamú büntetésnek. Ez jelentkezett a feltételes szabadságra bocsátás szabályozása tekintetében is. „Életfogytig tartó szabadságvesztésre ítéltés esetében nem érvényesülnek a Btk. 39. szakasz (2) bekezdésének a–c pontjaiban meghatározott feltételes szabadságra bocsátást kizáró okok”.³

Az 1978. évi IV. törvény a szabadságvesztés e leghosszabb időn át tartó változatát fenntartotta, mert az ekkor uralkodó álláspont szerint az életfogytig tartó szabadságvesztés hiányában nem létezne átmenet a változatlan ma-

ximális időtartammal fenntartott határozott ideig tartó szabadságvesztés és a halálbüntetés között. Az életfogytig tartó szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját a Btk. egységesen húsz évben határozta meg. Ez összefüggött azzal a másik törvényi szabályozással, mely a határozott tartamú szabadságvesztés felső határát húsz évben állapította meg, s így nem fordulhatott elő olyan helyzet, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt „jobban járjon”, mint a bármilyen hosszú, de határozott időtartamú szabadságvesztéssel sújtott személy.⁴

A Btk. indokolása szerint „szabadságvesztés határozatlan vagy határozott időtartamú. Határozatlan tartamú az életfogytig tartó szabadságvesztés...”, ami a törvényben mindig vagylagos büntetés. Alkalmazásának célja — az átnevelés reményének fenntartása mellett — az elkövető végleges izolálása a társadalom védelme érdekében. A jogirodalomban többen utaltak arra, hogy — az indokolás itt idézett szóhasználatával szemben — az életfogytig tartó szabadságvesztés nem határozatlan tartamú elítélés.

A magam részéről már korábban egyetértettem⁵ Földvári József véleményével, aki az életfogytig tartó szabadságvesztést nem tekinti (nem tekintette) határozatlan tartamú elítélésnek. „Az ilyen büntetéssel sújtott elítélt szabadulhat ugyan a büntetés-végrehajtási intézetből, de szabadulásának lehetőségei nem különböznek a határozott időtartamra ítélt feltételes szabadságra bocsátásának körülményeitől. A határozatlanság ab-

ban áll, hogy meddig él az elítél. Ez azonban más, mint a szóban forgó ítéletek határozatlansága."⁶

E rövid történeti összefoglalásból is kiderül, hogy a tárgyalt jogintézmény pusztán léte és jogi természete egyaránt viták forrása volt. Amikor a legújabbkori szakaszban majd' egy évtizeden át száműzték büntetőjogi szabályaink közül, akkor egy büntetőjogi vákuumra tekintettel állították vissza, majd amikor a közelmúltban az Alkotmánybíróság kimondta a halálbüntetés alkotmányellenességét, valamiféle hasonló helyzet alakult ki, amely jelenleg is érzékelhető. A halálbüntetés kiküszöbölésével ugyanis a bíróságok azokban az esetekben, amikor korábban halálbüntetést alkalmaztak, most többnyire életfogytig tartó szabadságvesztést szabnak ki. Amit korábban ezen utóbbi büntetéssel sújtottak, ott a legsúlyosabb (vagy ahhoz közelítő) határozott ideig tartó szabadságvesztés kimondására kényszerülnek. A lényeg azonban az, hogy a legsúlyosabb megítélésű ügyekben egy büntetési nemmel csökkent a bíróságok számára biztosított büntetőjogi mozgástér, s a jogalkotás a tradicionálisan szabadságvesztés-centrikus magyar büntetési rendszerben ennek a pótlását — valamennyi szükséges igény figyelembevételével — ez ideig még nem találta meg.

Kiszabási gyakorlat

Sajátos képet mutat az elrendelések száma évek szerinti bontásban, különösképpen akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a kiszabásra kivétel nélkül mindig csak emberölés (esetleg en-

nek kísérlete) miatt került sor,⁷ s az elítélteket a jogszabályban meghatározott idő eltelte után kivétel nélkül feltételes szabadságra bocsátották. Megjegyzem — összhangban a mellékletben közölt kimutatással — hogy erre első ízben az 1973-ban történő elítéléseket követően legkorábban 1988-ban kerülhetett sor.

A gyakorlat sajátos látzatát tovább fokozza, ha figyelembe vesszük, hogy a hatályos Btk. 24 olyan bűncselekményt ismer, mellyel szemben életfogytig tartó szabadságvesztés vagyilagosan alkalmazható. A jogalkalmazásban keletkező ellentmondás — mely a 24 (a minősítésbeli variációkat tekintve még ennél is több) bűncselekménnyel szembeni alkalmazás in abstracto lehetősége és az emberölés minősített eseteivel kapcsolatos in concreto kiszabás ténye között áll fenn — csak látszólagos, tekintettel arra, hogy a 24 bűncselekmény közül 6 állam elleni, 4 emberiség elleni, 2 közrend elleni, míg a többi 11 katonai bűncselekmény, melyek előfordulása csekély, szemben a relatíve jelentős gyakorisággal rendelkező emberölés büntetettével. Ez utóbbit és a 11 katonai bűncselekményt nem számítva, a megmaradt 12 bűncselekmény esetében a nyomozási elrendelések száma jelképes, az itt közölt kimutatás éveiben keletkezett ügyek 53%-a (34-ből 18!) — e minősítést tekintve vádemelés hiányában — el sem jutott a bírósági szakig, s figyelemmel a melléklethez fűzött megjegyzés 1. 3. és 4. pontjaiban foglaltakra, az arány — feltételezhetően — az itt közölnél is alacsonyabb.⁸

A katonai bűncselekmények közül

csak kétféle bűncselekmény miatt került sor nyomozás elrendelésére. A Btk. 343. szakasz (4) bekezdés 1. t. szerinti *külföldre szökés elkövetésének alapos gyanúja* miatt 1988-ban egy ízben elrendelt nyomozást a gyanúsított ismeretlen helyen tartózkodására tekintettel felfüggesztették.

A Btk. 355. szakasz (5) bekezdés a) pontjában foglalt *előjáró megölésének büntette* miatt 1988-ban 1, 1992-ben 2 esetben került sor nyomozás elrendelésére. Vádemelés mindhárom ügyben történt, de a bíróság a legsúlyosabb megítélésű esetben is 12 évi szabadságvesztés kiszabását (10 év közügyektől eltiltással együtt) elégségesnek tartotta. *A minősített emberölési ügyekben* 1980-tól kezdődően (1992-ig) 860 esetben került sor nyomozásra, ezek közül 712 alkalommal történt vádemelés. (82,7%) Figyelemmel arra, hogy a bíróságok 1980-tól 1991-ig 124 életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetést szabtak ki, megállapítható, hogy a hivatkozott eseteket tekintve a változó időszakban a vádemelésekhez képest az ilyen ítéletek 19,77%-ban fordultak elő.

Nem rendelkezem adatokkal arról, hogy az életfogytig tartó büntetéssel sújtott, majd feltételes szabadságra került elítéltek közül hányan jutottak vissza a büntetés-végrehajtási intézetekbe.

A Btk. a szabadságvesztés súlyának fokozására két lehetőséget kínál: *egyrészt a tartam, másrészt a tartalom révén*. Az elsöre az életfogytig tartó, illetve az általában hosszú tartamú szabadságvesztések alkalmazhatóságával, a másodikra a végrehajtási foko-

A társadalom védi önmagát

zatok (módok) és az ezeknek megfelelő büntetés-végrehajtási szabályok biztosításával nyílik lehetőség. E körben a jogalkalmazói dilemma abban összegezhető, hogy a jelenlegi szabályok a kiszabás során figyelembe veendő szempontokra tekintettel a bíróságot kényszerpályára állítják, mivel a társadalom védelmét biztosító életfogytig tartó büntetés hosszú időre a társadalomtól elszigetelt, börtönszindrómában élő elkövetőt teremt. A szabad élethez képest egy relatíve ingerszegény környezetben a normálistól eltérő módon reagál az elítélt az őt ért környezeti hatásokra, vagyis megváltozik. A büntetés-végrehajtásban dolgozók ezt a „megváltozott” személyt ismerik. Helyesen mutatott rá Vavró István: A problémát okozó ellentmondás a büntetés-végrehajtás lehetőségei

és a vele szemben támasztott igények között ott feszül, hogy a társadalmilag elfogadott normák közlése mesterséges környezetben, az elfogadás ellenőrzésének lehetősége nélkül történik, míg a büntetőintézetten kívüli élet közvetlen irányítás és felügyelet nélküli, holott az elkövetőnek valójában a társadalmi normák betartásához ott lenne szüksége segítségre.⁹ Mindez azt jelenti, hogy a társadalom önmaga védelmének hangoztatásával a hosszú tartamú, főként az életfogytig tartó szabadságvesztés helyesen még oly ritka alkalmazása esetén — figyelemmel a feltételes szabadságra bocsátás törvényi lehetőségére — önmagának állít csapdát. Ez a csapdahelyzet bár közvetlenül az elítéltet fenyegeti, közvet-

ve mégis a társadalmat zárja kelepcebe, mert a hosszan tartó elszigeteltség ellehetetleníti a reszocializációt, s a társadalom szembetalálja magát egy olyan bűnözői réteggel, amellyel nem tud mit kezdeni.

E rövid tanulmány tárgyát képező jogintézmény legújabbkori története arról tanúskodik, hogy még nem találtuk meg a szabadságvesztés vagy más büntetés tartamának és tartalmának optimális szintézisét, ami egyben a társadalom védelmének szükséges garanciális elemeit — a sikeres reszocializációhoz fűződő érdekek előtérbe állításával — biztosítaná.

Dr. Sárkány István

Jegyzet

1. Pauler Tivadar: Büntetőjogtan, Pest, 1864. 176. o.
2. Edvi Illés Károly: A Büntető Törvénykönyv magyarázata, Budapest, 1894. 84. o.
3. BJD. 1970–1973. Budapest, 1975. 5711. sz. 131. o.
4. Az 1993. évi XVII. tv. 6. szakaszával a Btk. a 47/A. szakasszal egészült ki, ennek (2) bekezdése szerint a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját — tizenöt és huszonöt év között — a bíróság az ítéletben határozza meg.
5. Sárkány István: A relatíve határozatlan tartamú szabadságelvonás a magyar büntetőjogban, különös tekintettel a szigorított őrizetre. (Kandidátusi értekezés) Budapest, 1987. 96. o.
6. Földvári József: A büntetőnovella kriminálpolitikai törekvései. JK. 1973. 119. o.
7. Az Igazságügyi Minisztérium Statisztikai Osztályától származó adatokat az 1. számú melléklet tartalmazza.
8. A vádemelési adatokat az Ügyészségi Számítástechnika-Alkalmazási és Információs Központ, valamint a Katonai Főügyészség tájékoztatása alapján a 2. sz. melléklet tartalmazza.
9. Vavró István: A szabadságvesztés-büntetés és a kriminalitás. BSZ. 1975. 2. sz. 66. o.

Az életfogytig tartó szabadságvesztés

Kiszabásának gyakorisága

Évszám	Kiszabások száma
1971	—
1972	—
1973	3
1974	6
1975	5
1976	8
1977	10
1978	14
1979	8
1980	13
1981	11
1982	9
1983	6
1984	14
1985	7
1986	13
1987	12
1988	19
1989	7
1990	10
1991	3

1982	Emberölés:	8
	Emberölés kísérlete:	1
1983	Emberölés:	5
	Emberölés kísérlete:	1
1984	Emberölés:	14
1985	Emberölés:	5
	Emberölés kísérlete:	2
1986	Emberölés:	11
	Emberölés kísérlete:	2
1987	Emberölés:	12
1988	Emberölés:	18
	Emberölés kísérlete:	1
1989	Emberölés:	6
	Emberölés kísérlete:	1
1990	Emberölés:	10
1991	Emberölés:	2
	Emberölés kísérlete:	1

Feltételesen szabadlábra bocsátottak évek és nemek szerinti bontásbans**

Évszám	Férfi	Nő
1988	5	2
1989	1	1
1990	7	—
1991	3	—
1992	5	—

Kiszabásának oka*

Évszám	Ok
1981	Emberölés: 10 Emberölés kísérlete: 1

* A kiszabási okra vonatkozó adatok csak 1981-től kezdődően álltak rendelkezésemre.

** Az adatok az IM Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságától származnak.

**Nyomozáskezdeményezések és vádemelések
az életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmények körében***

Megkezdett nyomozások

	1980.	1981.	1982.	1983.	1984.	1985.	1986.	1987.	1988.	1989.	1990.	1991.	1992.
1. Alkotmányos rend erőszakos megváltoztatásának büntette 139. sz. (1) bek.	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1
2. Különösen súlyos rombolás büntette 142. sz. (2)bek.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Hazafurulás 144. sz. (2) bek.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3	1	—	—
4. Kémkedés büntette 147. sz. (1) bek.	—	6	2	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—
5. Államtitok v. kal. szolg. titok kiszolg. büntette 148. sz. (1) bek.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2

* Az adatok — az itt közölt évekre — a BM Adatfeldolgozó Hivatal Statisztikai és Tájékoztató Osztályától, 1988-tól kezdődően pedig a Katonai Főügyészségtől származnak. (A felsorolásból kihagytuk azokat a bűncselekményeket, amelyekben nem történt elkövetés, tehát nincs adat.)

TANULMÁNY

	1980.	1981.	1982.	1983.	1984.	1985.	1986.	1987.	1988.	1989.	1990.	1991.	1992.
6. Béke elleni bűncselekmény 153. sz. — 157. sz.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	6
7. Háborús bűncselekmények 158. sz. — 165. sz.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8. Előre kitervelt emberölés büntette 166. sz. (2) bek. a)	13	5	5	10	3	7	5	10	3	3	6	9	9
9. Nyereségvágyból v. más aij. célből elköv. emberölés bűn- tette 266. sz. (2) bek. b)–c)	19	16	23	14	15	17	18	15	20	15	18	39	33
10. Különös kegyetlenségei elköv. 13 emberölés bünt. 166. sz. (2) bek. d)	13	17	12	29	14	24	25	28	31	20	26	30	37
11. Hiv. személy ellen elköv. emberölés bünt. 166. sz. (2) bek. e)	3	1	—	1	—	—	1	—	1	3	1	5	1
12. Több emberen elköv. ember- ölés bünt. 166. sz. (2) bek. f)	2	8	8	15	13	6	20	14	17	12	9	10	21
13. Sok ember életét veszélyeztető— emberölés bünt. 166. sz. (2) bek. g)	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	1	1	1

1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992.

14. Kül. visszaesőként elk. em-berölés bünt. 166. sz. (2) bek. h)	2	4	—	2	—	1	5	2	2	—	3	3	2

15. Fegyveresen (csop., fontos szolg. telj. közb. szolg. felh.) elk. külf. szokás bünt. 343. sz. (4) bek. 1. t.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—

16. Előjáró (feljebbvaló ór, szolg. közeg) megöltésének bünt. 355. sz. (5) bek. a)	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2

Vádemelések

1. Alkotmányos rend erőszakos megváltoztatásának büntette 139. sz. (1) bek.	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—

2. Különösen súlyos rombolás büntette 142. sz. (2) bek.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

3. Hazaárulás 144. sz. (2) bek.	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—

4. Kémkedés büntette 147. sz. (1) bek.	—	1	2	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—

1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992.

13. Kül. visszaöklént elk. emberölés bünt. 166. sz. (2) bek. h)	2	4	—	2	—	1	5	2	2	—	3	3	2

14. Előjáró (feljebbvaló ór, szolg. közeg) megölésének bünt. 355. sz. (5) bek. a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2

Megjegyzés:

1. A hazaarulás Btk.-ban meghatározott büntetési bontása egységesen „hazárulás” bűncselekményként [144. szakasz (1)-(2) bek.] van nyilvántartva.
2. Államtitok vagy katonai szolgálati titok kiszolgáltatásának büntette 1991-től van nyilvántartva. A Btk. 148. szakaszát az 1993. évi XVII. tv. 103. szakasz (1) bekezdése hatályon kívül helyezte.
3. A népirtás büntette a „béke elleni bűncselekmények” (153. szakasz — 157. szakasz) fogalomkörbe tartozó bűncselekményekkel együtt szerepel.
4. A polgári lakosság ellen elkövetett halált okozó erőszak büntette és a bűnös hadviselés büntette nem képezik önálló megfigyelés tárgyát, a Btk. 158. szakasz — 165. szakaszban meghatározott bűncselekményekkel együtt „háborús bűncselekmények” című alá tartoznak.
5. A nyereségvágyból vagy más ajias indokból illetve célból elkövetett emberölés büntette együtt egy kód/fogalomként van meghatározva.

Alternatívák*

- *Fiatalkorúak*
- *Zárt intézet helyett*
- *Nem minden áron*

Börtön helyett — valami mást!

* Részlet a szerző Nemzetközi tendenciák a fiatalkorúak büntetés-végrehajtásában című könyvéből, amely megjelent a Büntetés-végrehajtási Szakkönyvtár sorozatban.

A progresszív büntetés-végrehajtási rendszer, a félig nyitott és nyitott intézeti típusok széles körű elfogadása, a próbaidőre bocsátott fiatalok társadalmi ellenőrzésének biztató eredményei és még biztatóbb perspektívái a stacionárius szankciók redukálására és az ambuláns szankció növelésére ösztönzi a jogalkotókat. Ez utóbbiak egyre gyakoribb alkalmazására kényszerít számos államot az a körülmény is, hogy a növekvő fiatalkori bűnözés ellenére — főként finansziális okokból — nem kívánja növelni a zárt intézetekbe elhelyezettek számát. A stacionárius szankciók felváltása ambulánssal azonban nem történt megfelelő, kritikus elemzés nélkül. *Dünkel* arra hívja fel a figyelmet, hogy naív szemléleti mód „jó alternatív büntetésekben és rossz fiatalok zártintézeti végrehajtásában” gondolkodni. Különösen abban lát veszélyt, ha a humanitás jegyében létrehozott alternatívák valójában kedvezőtlenebbek az érintettek személyiségi jogaira nézve és ha represszív. Vonatkozik ez azokra az intenzív ellenőrzéssel járó intézkedésekre, represszív ambuláns szankciókra, átmeneti házak előírásaira stb., amelyek végső soron több szabadságkorlátozást, pszichológiai megterhelést jelentenek, mint a korszerűen szervezett büntetőintézeteké. Éppen ezért a nyugat-európai szakirodalom indokoltan kritikus a főképpen az USA-ban mutatkozó újszerű tendenciákkal szemben.

Intenzív felügyeleti formák

Az utóbbi években új ambuláns alternatívák rajzolódnak ki az USA-ban, amelyeknek alapvonása *a próbára bocsátottak fokozott, intenzív ellenőrzése, felügyelete*. Az USA-ban a börtönök túltelítettségének elkerülését célozza az a megoldás, hogy csak a súlyos, a közbiztonságra különösen veszélyes elítélteket tartják fogva zárt intézetekben, míg a kevésbé veszélyesek számára az intenzív felügyelet különféle programjait alkalmazzák. Egy 1986 májusában végzett felmérés szerint az USA 29 szövetségi államában már bevezették, további 9-ben bevezetésre előkészítettek ilyen programokat.

Az ellenőrzés intenzifikálása érdekében hasonló módszereket találunk a különböző államokban. Ezek: az *ellenőrzési alkalmak szűrtése, szigorúbb szankciók beépítése a magatartási előírások megsértőire, az elektronikus ellenőrzés alkalmazása*.

A programok, az ellenőrzési alkalmak gyakoriságát eltérően állapítják meg, így például ez Texasban havi hét, Idahóban havi 32 alkalmat jelent. A '86-os vizsgálat szerint 31 szövetségi állam közül 22-ben 10 vagy ennél több, de többnyire 20 és 30 közötti kapcsolatteremtést követeltek meg havonta a pártfogó és a próbaidős között.

New Jersey-ben, ahol a próbaidő 1–2 évig, de kivételesen 5 évig is tarthat, az első hat hónapban minimum 20 ellenőrzési alkalmat követeltek meg havonta a pártfogótól, az ezt követő három hónapban nyolcat, ezután pedig havonta hatot. Előírták, hogy a pártfogó havonta legalább két alkalommal késő éjszaka (22 óra és reggel 6 óra között) ellenőrizze a kötelező otthontartózkodás be-

tartását. Az alkohol- és drogfogyasztó próbaidősökkel szemben a pártfogók rendszertelen időközökben vizeletellenőrzést végeztenek. Azokkal szemben, akik három hónapon belül nem kezdenek el dolgozni vagy nem vesznek részt képzésben, elrendelhetik a zártintézeti elhelyezést. Havonta legalább 16 óra közhasznú munkát követelnek a munkanélküliektől, a magatartási előírások megszegőitől ennél többet.

Floridában az intenzív felügyeletet háziőrizet formájában valósítják meg. Egy pártfogó legfeljebb húsz próbaidőst ellenőriz részben személyesen, részben telefonrobotok segítségével, amelyek az ellenőrzött személyeket rendszertelen időpontban felhívják és jelentkezésüket rögzítik. A próbára bocsátottak kötelesek összesen 150–200 órányi közhasznú munkát végezni, havi 30–50 dollár felügyeleti költséget megtéríteni, az áldozat számára jóvátételt kell fizetniük, tevékenységükről részletes naplót vezetnek. A pártfogó naponta lép kapcsolatba az ellenőrzöttekkel, szükség esetén hordozható rádiókészüléke segítségével a rendőrséggel is.

Massachusettsben az ún. MENTOR-program keretében a fiatalokú egy felnőt személy állandó felügyelete alatt áll, akinek hozzájárulása nélkül nem hagyhatja el a kijelölt helyiséget. A program széles körű alkalmazását az a vitatható megoldás indokolja, hogy ebben az államban felszámolták a fiatalokúak börtöneit.

Mint láthattuk, a különböző ellenőrzési programokba *kiegészítő szankcióként* építenek olyan elemeket, mint a *közhasznú munka, a jóvátétel vagy pénzbüntetés befizetése*, míg a magatartási szabályok megsértőire *rövid idejű őrizetbevételt* (shock incarceration) *háziőrizetet, elektronikus ellenőrzést* alkalmaznak.

Elektronikus háziőrizet

A fokozott ellenőrzéshez egyre kiterjedtebben alkalmazzák a modern technikai eszközöket. Az USA-ban az egyik legelterjedtebb az *elektronikus háziőrizet* (electronic house arrest), ennek időtartamára a próbára bocsátottnál egy karórához hasonló adókészüléket helyeznek el, amely rendszeres időközönként jelzéseket ad le egy, a pártfogó irodában elhelyezett komputer számára, és amely időközönként kontrollálja az ellenőrzött hollétét. A rendszer többnyire telefonkapcsolattal együtt működik. Több szövetségi állam gyakorlata szerint háziőrizetet alkalmaznak főképpen a tulajdon elleni krónikus elkövetőkkel, az ittas járművezetést visszaesőként, illetve ritkábban súlyosabb bűncselekményt első bűntényesként elkövetőkkel szemben. Az elektronikus felügyeletet úgy működtetik, hogy meghatározott útvonalon lehetővé teszik az ellenőrzött számára a (munkahelyre, iskolába stb.) közlekedését. Egy 1988 februárjában közzé tett adat szerint az USA-ban kb. 2 400 próbaidős állt elektronikus ellenőrzés alatt (1 évvel korábban még csupán 800). Ez a szám csekélynek minősíthető, az akkor számon tartott mintegy kétfélmillió próbaidős, „community supervision” hatálya alatt állóhoz viszonyítva. Abban a 32 szövetségi államban, ahol be-

vezették az elektronikus háziőrizetet, ennek átlagos tartama 1988-ban hat hét volt (kivételem Florida, ahol ez az időtartam az egy, másfél évet is elérte). Az elektronikus háziőrizet hatékonyságát érintő felmérések nem állnak rendelkezésre.

Az intenzív ellenőrzési programok egymástól eltérő szakirodalmi értékelése ellenére világosan kirajzolódik az a tendencia, amely a közösségi kezelést (community treatment) háttérbe szorítva, a társadalom védelme érdekében fokozottabb mértékben kívánja alkalmazni a büntetés represszív jellegét. Ennek megfelelően jelentek meg a '80-as években olyan új fogalmak, mint a *közösségi ellenőrzés* (community control), vagy a *közösségi büntetés* (community punishment).

A neoklasszikus kriminálpolitika jegyeit magán viselő tendenciát az amerikai munkaerkölcs tradicionális vonásaiból vezetik le. A floridai próbaidős program vezetője, Flynn azt hangsúlyozza, hogy a büntetés és a jutalom mindig is az amerikai demokrácia és a szabad piacgazdaság gerincét képezte: a jobb munka előnyökkel, a kudarc hátrányokkal jár. Ez vonatkozik a bűnelkövetőkre is.

Elektrosokk, szadizmus

Az amerikai börtönök túltelítettsége és növekvő költségeinek csökkentése meglepő, alkalmanként szélsőséges megoldások javaslatára készíti a szakértőket. Ilyen volt 1983-ban Newman ötlete, aki a szabadságvesztést a testi fenyegetés, nevezetesen az *elektrosokk alkalmazásával* javasolta redukálni. Nézete szerint az elektrosokk a legigazságosabb valamennyi büntetés közül, mivel az egzakt módon differenciálható mind az elkövető büntetésérzékenysége, mind az általa elkövetett bűncselekmény súlya szerint. Előnyéül kiemelhető még a végrehajtási költségek aránytalanul csekély volta, ezzel szemben feltehetően nagyobb a visszatartó hatása (amely még azzal növelendő, hogy nyilvánosság előtt hajtják végre). A szakirodalomban — különösen a nyugat-európaiban — extrémnek nyilvánított és elutasított elképzelés mindenesetre jelzi, hogy — legalábbis az USA-ban a bűnözéssel szembeni félelem és elégedetlenség radikalizálhatja a büntetőhatalom fellépését, amelynek kedvezőtlen tendencia esetén áldozatul eshetnek a szabadságvesztés-büntetés humánus alternatívái is.

Egy, a gyakorlatban már kipróbált sokk-kezelésről tudósít Carrion a floridai Sumterből. Az itt működő, mintegy 1 500 főt befogadó fiatalokörök börtöne (Boot Camp) létrehozott egy olyan részleget, amelybe a fiatalokörök önként kérhetik elhelyezésüket. A 16 és 24 életév közötti, legkülönfélebb, súlyos bűncselekményekért, hosszú tartamú szabadságvesztésre ítéltéket 90 nap elteltével feltételes szabadságra bocsátják, ha teljesítik a három hónapos rendkívüli fizikai és pszichikai megterheléssel járó programot. A nélkülözéssel, mostoha elhelyezési feltételekkel kialakított fogvatartási körülményeket egészíti ki a félkatonai kiképzés, a megalázó engedelmességi és fegyelmi gyakorlatok szakadatlan sora, az embertelen, szadisztikus bánásmód. Carrion szerint az intézet vezetői büszkék módszerükre. A jelentkezők 50%-a kiállja a próbát és szerintük hálát

érez kiképzőik iránt. Az első év statisztikai adatai szerint az itt megfordult 288 elítéltből mindössze 23-an kerültek vissza a börtönbe.

A Boot Camp-i kísérlet valószínűleg nem kerül az amerikai igazságszolgáltatás legsikeresebb szankcióinak katalógusába. A rövid tartamú, drasztikus, elszemélytelenítő beavatkozás, amely arra alkalmas, hogy ideig-óráig tartó félelmet, rettegést alakítson ki az elítéltben, hosszú távon nem old meg semmit. A módszer csak rombol, de nem épít, a szabaduló beilleszkedési esélyeit nem képes növelni, a büntetés során kiállt szenvedések, félelmek pedig egy idő után feledésbe merülnek.

Európában gondos kritika

A fentiekben érintett ambuláns alternatívák megjelenésének veszélye az európai kontinensen arra ösztönzi az elméleti szakembereket, hogy a bevezetendő ambuláns szankciók hatását, de különösen jogi természetét gondosan, kritikusan elemezzék. Így például élénk vitát váltott ki az NSZK-ban és Ausztriában a rövid tartamú szabadságvesztéseket helyettesítő *közhasznú munka* tartama, intenzitása. A szabadságelvonás felváltása aránytalanul hátrányosabb közhasznú munkára az elítéltek ellenkezését váltotta ki, továbbá a közhasznú munka időtartama felső határának, átszámítása kulcsának csökkentésére indította a jogalkotást. Hasonló jelenségről tudósít *Dünkel, Geng* és *Böhm* Baden-Württemberg, illetve Hessen tartományokból. Itt a feltételes szabadságra bocsátáshoz fűződött olyan tartamú próbaidő, hogy az elítéltek inkább kitöltötték büntetéseiket a börtönben. Hessenben például az összes, 17 hónapot meghaladó tartamú büntetésüket töltők 12,2%-a, a 2-5 hónapig elítéltek 28,3%-a tagadta meg hozzájárulását a feltételes szabadságra bocsátáshoz. Ezek a jelenségek azonban csupán nagyobb körülményekre intenek, de korántsem gátolják azt az általános tendenciát, amelynek jellemzője a stacionárius büntetéseknek az ambuláns szankciók irányában történő konvergenciája. Hozzájárult ehhez a folyamathoz a fiatakorúak zárt intézeteinek nyitottabbá válása, a társadalommal való érintkezés fokozatos szélesedése. Néhány államban a fiatakorúak félig nyitott vagy nyitott büntetőintézteit már nehéz megkülönböztetni a próbaidős átmeneti otthonoktól, helyenként ez utóbbiak szigorú házirendjeikkel kedvezőtlenebb életfeltételeket kínálnak, mint az előbbiek. E tendenciát példázza az a Baden-Württembergben kidolgozott program, amelynek keretében az 1 évet meg nem haladó szabadságvesztésre ítélteteket közvetlenül a nyitott intézetekbe utalják, ahonnan kijárva, korábbi munkahelyeiken dolgozhatnak. Az NSZK több államában a nyitott intézetbe helyezést a hosszú tartamú ítéletek esetében is lehetővé teszik, vagy Belgiumban az 1 hónapig terjedő szabadságvesztést hétfővé elzárás formájában, a 6 hónapig terjedőt félfogságban (éjszakai vagy hétfővé elzárás) lehet letölteni.

E konvergencia felülvizsgálatra készíti a büntetés-végrehajtási és a bírói döntési kompetenciák határvonalait, hiszen a büntetés-végrehajtási igazgatás

által hozott döntések közül jó néhány (például a nyitott fokozatba helyezés) már funkcionálisan azonos a bíróival (például a büntetésnek próbaidőre átváltoztatása). A fokozott felügyeletnek fentiekben felsorolt (lásd USA) néhány formája pedig a beavatkozás intenzitása tekintetében már jóformán semmiben sem különbözik a nyitott intézeti elhelyezéstől.

A döntési kompetencia kérdése mindenestre másodlagosnak tűnik a beavatkozás jogállami korlátok között megvalósítható intenzitása mellett. Ezért is üdvözölhetők azok a törekvések, az ENSZ és az Európa Tanács szintjén, amelyek az ambuláns szankciókra nézve is rögzíteni kívánják a minimális elveket.

Dr. Lőrincz József

Sikeresen megvédte kandidátusi értekezését dr. Lőrincz József az 1993. június 4-én rendezett nyilvános vitán. A tudományos minősítőbizottság „A fiatalkorúak szabadságelvonással járó büntetőjogi szankciónak végrehajtása” című munkát egybehangzóan úgy értékelte, hogy abban a szerző számos új tudományos eredményt fogalmazott meg, javaslatai körvonalazzák a fiatalkorúak szankciórendszerének továbbfejlesztését és a végrehajtás feltételeinek megteremtését

Ma és holnap

Fiatal szakemberek konferenciája

Több mint három év után ismét megrendezték a fiatalok szakmai konferenciáját. A büntetés-végrehajtás ifjúsági bizottságának kezdeményezésére, a bv. főosztály szakmai irányításával „A büntetés-végrehajtás ma és holnap” címmel felhívás született a fiatal szakemberek számára, cseréljék ki tapasztalataikat munkájukról, feladataikról, szerezzenek ismereteket szakmánk jelenéről, mondják el elképzeléseiket a jövőről.

Plenáris ülés

A felhívásra 21 pályamű érkezett, illetve 87-en jelezték részvételi szándékukat. A plenáris ülésen három előadó kapott szót. Elsőként *Ruzsonyi Péter*, aki egy évet töltött az Amerikai Egyesült Államokban és ott több büntetés-végrehajtási intézetben dolgozott. Ismertette az amerikai börtönviszonyokat, az ottani szakemberek munkáját, életkörülményeit, a fogvatartottak elhelyezését, ellátottságát, a velük való bánásmódot, a rájuk vonatkozó előírásokat, kötelezettségeket. Rengeteg élményt, újdonságot igyekezett rövid fél órába sűríteni, videófelvételeket mutatott be, sőt maga is az amerikai börtönőrök öltözékében tartotta előadását.*

A nagy tetszést kiváltó előadás után *Budai István*, a Balassagyarmati

Fegyház és Börtön nevelője a büntetés-végrehajtás feladatrendszerének változásáról tartott előadást. Visszatekintésében — amely a hatvanas évek közepéig nyúlt vissza — szólt a humanizálódó börtönfeltételekről, megemlítvén, hogy a jogszabályokban bekövetkezett változás, az új törvények adta széles körű lehetőségek nem vonták magukkal a joggyakorlat változását. Szerinte az ítélet kialakításánál az egyéni körülményeket, illetve azok jelentős részét homály fedi, ezért a büntetés-végrehajtás eredményessége is csökken. Pessimista módon a bűnözés növekedését, illetve a szabadságvesztés-büntetések számának emelkedését jósolta. Figyelmeztetett a bv. vállalatok lehetetlen helyzetére, a tétlen elítéltek megnövekedett szabadijének veszélyére. Az előadó javasolta megszüntetni a túlmanipulált, központilag irányított hierarchiát. Nem szabad elfeledkezni arról, hogy a végrehajtás során az egyénnel kell foglalkozni, ezért az időt olyan programokkal kell kitölteni, hogy fizikailag, társadalmilag ép ember lépjen ki a börtön kapuján.

A büntetés-végrehajtás a továbbiakban sem mondhat le a fogvatartottak neveléséről — hangoztatta az előadó. *Szolgáltatásként kell felfogni a nevelést, képzést, oktatást, ahol a nevelőnek személyi értékeivel kell bizo-*

* Ruzsonyi Péter amerikai tanulmányútjáról e számunkban olvashatnak bővebben Indianapolis címmel. (A szerk.)

nyítania meghatározó szerepét. Érdekelte kell tenni a fogvatartottat — a kedvezmény-rendszer segítségével — saját reszocializációs programjának kialakításában.

A harmadik előadást *Szondi Miklós*, az Állampusztai Börtön és Fogház nevelője „*A megtorló büntetés*” címmel tartotta. Arra az ellentmondásra hívta fel a figyelmet, amely a büntetés-végrehajtás filozófiája és a hétköznapi gyakorlat között található. Hivatkozott Bibó Istvánra, aki a büntetőjog történeti alakulásából vezeti le a büntetés funkcióját. A magánbosszúnak a közösség számára való kiszajátítása volt az az út, amelyen keresztül a büntetőjog kialakult. Az ön-bíráskodást, a magánbosszút, a lincselést akarja elkerülni a jog akkor, amikor a bűncselekményt a sértett helyett maga torolja meg, s ezzel a közösség tagjainak a büntetés elleni felháborodását a büntetés intézményével levezeti... Megtorlás alatt olyan hátrányos következményt, szankciót értünk, amelyet valamilyen érvényes társadalmi szabályrendszer igazol és előír. A büntetés funkciója a megtorlás, amivel a társadalom a felháborodását szublimálja, de emellett a büntetőjog legalább annyira védi a társadalmat a büntetéseken ellen, mint a bűncselekmények megvádoltakat a társadalom közvetlen felháborodása ellen.

Előadásának második részében az európai börtönszabályok egyik pontjáról szólt, miszerint a szabadságtól való megfosztást olyan tárgyi és erkölcsi feltételek között kell érvényesíteni, amelyek biztosítják az emberi méltóság tiszteletben tartását és összhangban állnak ezekkel a szabályok-

kal. A büntetés-végrehajtási nevelés eredménytelenségének legfőbb okát az előadó abban látja, hogy büntetésüket el nem fogadó embereket akarunk nevelni, hogy *büntetni akarunk a megjavítás szándékával*. Előadása befejező részében beszélt az európaiság követelményeként használt *treatment* kifejezés helytelen, leegyszerűsített értelmezéséről. Az angol *treatment*: bánásmódot, gyógykezelést, gyógymódot és átvitt értelemben kezelést, feldolgozást és tárgyalást jelent. Mind ezért javasolja, a kezelés kifejezés helyett a bánásmód használatát. A bánásmód egyik elvének tudja elképzelni, hogy a büntetés alatt az elkövető ismerje fel az önjavítás szükségességét, megfelelő bizalom kialakítása mellett.

Szekciók, többféle téma

A plenáris ülést követően a konferencia szekciókban folytatta munkáját. Az első szekció előadója *Bodnár Ferenc* volt Sátoraljaújhelyről, aki a fogvatartottak helyzetének javítására tett intézkedésekkel foglalkozott. Ismertette a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön kialakulását, majd rátért a közelmúltban építészetiileg bekövetkezett változásokra. Az elmúlt időszak komor körletrészeihez képest sok helyütt hangulatosabb, színesebb körletfolyosók láthatók. Emellett élénk kulturális, sport- és szakköri élet van a fegyházban, az elítéltek érdeklődési körüknek megfelelően hagyományörző, zenei, képzőművészeti szakkörökben töltik el szabadidejüket.

A város belterületén lévő épületegyüttesben a helyhiány ötletes megoldásokra készíti a személyi állományt. A sportpályát például oldalról és felülről hálóval fedték le, hogy a különböző labdajátékok ne zavarják az intézetben belüli egyéb mozgást. A fogvatartottak anyagi hozzájárulásával (47 000 forint) 1990-ben felszerelték a műholdas adások vételére alkalmas antennarendszert. Ezzel helyettesítették a filmvetítést.

A szakáll és a hosszú hajviselés engedélyezésével egyes elítéltek közizlést sértő módon élnek. Az önkontroll fejlesztése érdekében a körlet lépcsőházában nagy alakú tükröt helyeztek el, így a le- és felvonulások alkalmával mindenki ellenőrizheti személyes megjelenését. Az ötlet több eredményt hozott, mint a tiltás és a fegyelmező eszközök alkalmazása.

Tétlen elítéltek

Láng Károly, a Sopronköhidai Fegyház és Börtön nevelője napjaink szinte minden intézetének egyik központi problémájával, a nem dolgozó elítéltek nevelésének kérdésével foglalkozott. Ugrásszerűen nőtt náluk is a nem dolgozó fogvatartottak száma. Magas azoknak a száma, akik nem végeztek el az általános iskolát. Egy részük nem tudja felmérni az iskola elvégzésének szükségességét, nem értik, miért kötelező. Ennek ellensúlyozására érdekeltté kell őket tenni a tanulásban. Több nyugat-európai országban — hangsúlyozta — a költségvetésből „fizetést” kapnak a tanulók. Legfontosabb feladatnak, tevékenységi formának az oktatást, képzést tartja

a nem dolgozók részére. Nemcsak alap-, hanem középfokon is.

Drasztikusan csökkentenék az előadó az egy nevelőre jutó elítéltek létszámát. Véleménye szerint 25–30 fős csoporttal a nevelő még intenzíven tud foglalkozni.

A szekcióülés további előadói igyekeztek árnyalt képet adni az elítéltek hétköznapi életéről, *Somodi László* például három esettanulmányban bizonyította a nevelő munkájának összetettségét az életellenes bűncselekményt elkövetők körében.

Lombárszki József rámutatott arra az ellentmondásra, amely az elítéltek kapcsolatrendszerében fedezhető fel. Szinte hiábavaló a bv. igyekezete, ha a családok romló gazdasági helyzete, a társadalmi feltételek megakadályozzák az érdemi kapcsolatok megőrzését. E témakört tárgyalta előadásában *Szabó Tamás* is Kaposvárról.

A másik szekcióban *Szöke Tiborné* kezdte az előadássorozatot „*A nyitott és félig nyitott büntetés-végrehajtási intézet megteremtésének lehetőségei*” címmel. Nyitott szemmel járván, szakmája szeretetéből adódóan felvillant az előadóban, hogy a volt szovjet lakotanyák közül néhányat büntetés-végrehajtási intézetnek is lehetne használni, viszonylag kevés ráfordítási költséggel. Elmondta elképzeléseit Kecskemétről. Részletes tervet dolgozott ki a képzeletbeli intézet szervezeti felépítéséről, a különféle területen dolgozók feladatairól. Beszélt a jelenlegi börtönártalmak egy csoportjáról, azok megszüntetésének lehetőségeiről az új intézetekben. El kell érni, hogy az elítélt érezze: a személyzet nem a megtorlást, hanem a társadalomba

történi visszailleszkedést tartja elsődleges feladatának. Hangoztatta továbbá, hogy az elképzelt intézetben a kialakítandó légkör a szabad mozgás viszonylagos korlátozása mellett is inkább hasonlít egy kollégiumra vagy munkásszállóra mintsem börtönre, és csökkenti a totalitárius szervezetből fakadó hátrányokat.

A következő előadó, *Haászné Babcsik Csilla* a Pro humanum AIDS-felvilágosító programról számolt be a hallgatóságnak, amelyet Kalocsán, Tökölön és Sopronkőhidán folytattak. A fogvatartottak részéről több javaslat elhangzott: akik büntetés-félbeszakításon, rövid tartamú eltávozáson voltak, essenek át AIDS-szűrésen, a vérvételt későbbi időpontban is ismételjék meg, tekintettel a lappangási időre. Az előadó szerint az ilyen felépítésű, hasonló vagy más témájú ismeretterjesztő sorozat sokat segítene a bv. intézetek monotonijának oldásában.

Gyógyító-nevelő munka

Hetés Ferenc a női elítéltek között végzett gyógyító-nevelő munka sajátos módszereiről beszélt kalocsai tapasztalatok alapján. Részletesen elemezte a gyógyító-nevelő csoportban folyó munkát, amelyet történetileg három periódusra különített el. Első szakasznak nevezte a 12 évvel ezelőtt megalakult gyógyító-nevelő csoport útkezesési időszakát. Kritikaként mondta el, hogy jogszabályok ugyan léteztek, de a végrehajtásra vonatkozó módszertani ajánlások hiányoztak. A ne-

velő még akkor tanulta a nyilvántartási rendszert, az alkalmazásra kerülő módszereket, amikor kifejezetten terápiás tevékenységről nem is lehetett beszélni.

A második periódust a szerző a Módszertani Útmutató megjelenésétől datálja, amely ugyan nem mutat lényeges eltérést a személyi és tárgyi feltételekben — továbbra is jellemző a szakemberhiány —, viszont lényegesen megnőtt a nevelő adminisztratív tevékenysége, amely a konkrét nevelőmunkától elvonta az időt és energiát. Ebben az időszakban lényegesen megváltozott a csoport összetétele, nőtt a nagyon rossz állapotban lévők aránya.

A harmadik periódust 1988-tól jelöli a szerző. Ezt az időszakot az amnesziából adódó jelentős létszámcsökkenés jellemezte. Arányaiban csökkent az alkoholisták száma a személyiségzavarosokéhoz képest.

A következő előadó, *Berauer Éva*, tovább folytatta a gyógyító-nevelő csoport munkájának elemzését, de elsősorban az elítéltek előéletének szociológiai adatok alapján történő elemzésére vállalkozott. Előadásában elmondta, hogy csoportjában az alkoholistákra általában jellemző a 8 osztályos végzettség. Az átlagos testvérszám 1–2 fő. Jellemző adat továbbá, hogy vagy a család férfitagja, vagy mindenki alkoholista a családból. Az érintettek több mint fele életellenes bűncselekmény elkövetése miatt tölti szabadságvesztés-büntetését. A sértett minden esetben valamelyik családtag, leggyakrabban a férj vagy élettárs. Ezekre a csoportokra jellemző, hogy a börtönkörülményeket jól

Jól tűrik a börtönkörülményeket, hálásak a biztonságért

tűrik, hálásak a biztonságért, nyugalomért. 80–90%-uk paraszti származású. Kivétel nélkül mind első bűntényesek.

Aranyos Zoltán, a Sopronköhidai Fegyház és Börtön nevelője szintén a gyógyító-nevelő csoport aktuális problémáit feszegette. Általa „*furcsaságoknak*” nevezett problémákra hívta fel a figyelmet. Ilyen furcsaságok származhatnak a bírói döntésből (például huszadszor rendelik el a kényszergyógyítást), illetve a fogvatartott kérésére is beutalhatnak valakit azért, mert a bekerülés érdekében produkál olyan tüneteket, amelyeknek segítségével félrevezeti mind a nevelőt, mind az orvost. A félrevezetés természetesen egyszerű rábeszélés is lehet.

Ezekből az esetekből az előadó szerint különféle konfliktusok adódhatnak a beutaltak körében. Várja, hogy a bírói döntésekben, az IMEI beutalásaiban, illetve a nevelői javaslatokban változás következik be.

A gyógyító-nevelő csoportokkal foglalkozó szakmai blokk után *dr. Kovács Irsvánné* az általános iskolai oktatásról beszélt. Kalocsán munkaidőn túl a nevelők végzik az iskolai oktatást. Javult az iskolába járó elítéltek fegyelmi helyzete, ennek következtében a tanulmányi eredmények is elfogadhatóbbak lettek, illetve a nevelők sem szakadtak el teljes mértékben eredeti szakmájuktól. Kifogásolta, hogy másokhoz (pszichológusok, orvosok) képest a nevelők nem részesülnek

munkaidő-kedvezményben.

A második napon Nagy Lajos ismertette Baracsáról „Új utak és lehetőségek a büntetés-végrehajtási osztály működésében” című tanulmányát. Véleménye szerint a nevelési, valamint az igazgatási szolgálat egyesítésével és a hozzájuk csatolt felügyelői állomány egy osztállyá alakításával létrejött büntetés-végrehajtási osztályt kezdetben bizalmatlanul szemlélte az állomány. Az első néhány hónap tapasztalata azonban bebizonyította, hogy ez a szervezeti egység életképes. Munkájában az előadó javasolta, hogy az elítéltek törzsanyagai összevonásával büntetés-végrehajtási anyagot kellene létrehozni. Javasolta továbbá bűncselekmény szerinti nevelési csoportok, kialakítását, ezen belül külön csoportba helyezve az első büntényeseket. Így csökkenne a „börtöniskola” szerepe, hatékonyabbá, programozhatóbbá válna az elítéltekkel való nevelői foglalkozás. A nevelők is szakosodhatnának bűncselekmény-fajták szerint. A továbbiakban szólt a nevelői munka hatékonyságának fokozásáról, különös tekintettel az elítéltek jobb megismerésére.

Czinke András, a Sopronköhidai Fegyház és Börtön nevelője felmérést végzett a fogvatartottak körében arról, mi a véleményük, elképzelésük a jövő börtönszabályairól. E felmérés eredményéről tájékoztatta a konferencia résztvevőit.

36 Hitélet a börtönben

Dr. Szigeti Ferenc, a Szegedi Fegyház és Börtön nevelője tanulmányának „Az egyházak, vallási felekezetek, a

Igénylik a hit erejét

hit szerepe a büntetés-végrehajtásban” címet adta. Előadását irodalmi idézettel kezdte. Babits Jónás könyvének részlete hangulatilag alapozta meg gondolatait az egyházak mintegy hároméves munkájáról az elítéltek körében.

Varga Erzsébet Egerből hasonló témát dolgozott fel. Előadásának címe: „Hitélet a börtönben.” Az előadó véleménye szerint fontos társadalmi érdek és kötelezettség, hogy a társadalom perifériájára szorult embereket minden lehetséges eszközzel, így az egyházak és a hitélet adta lehetőségekkel is segítsék. Az egyházi emberek azt vallják, hogy minden fogvatartott látványosan nem lesz hívő, de érzelmi labilitásuk sok esetben igényli a hit erejét, vigasztát.

A párhuzamos szekcióban további négy előadás hangzott el. Elsőként Béres Zsolt, a Sátoraljaújhelyi Fegyház

és Börtön fiatal felügyelője beszélt a felügyelők szerepéről. Az előzményekkel kapcsolatban a meglévő és el-túlzott szakszolgálati tagozódás hát-rányairól szólt. A szolgálati ágak fel-adataik végrehajtása során sokszor egymással szemben tevékenykedtek, előfordult, hogy vitatkoztak a fogva-tartottak előtt. Ez a helyzet csorbí-totta tekintélyüket, rontva munkájuk hatásfokát, eredményességét.

Nagy István, a Rendőrtiszti Főis-kola hallgatója a fokozott biztonságú körletek életrendjéről beszélt. Mon-dandóját meglepő kijelentéssel kezdte: a szuperbiztos börtönt úgy kell kiala-kítani, hogy ne legyen szuperbiztos. A kijelentés magyarázata, hogy a la-ikusok elképzelése a veszélyes bűn-özökről, illetve az elhelyezésükhöz szükséges börtönökről téves. Nemcsak az életfogytig tartó büntetésre ítélték között vannak az intézet működését veszélyeztető személyek, hanem a rö-vid tartamú ítéletet töltők között is. A szuperbiztos börtönt úgy kell kiala-kítani, hogy az ne növelje a fogva-tartott szembenállását, ne készítse az állomány elleni támadásra. Ugyanak-kor kialakítása, biztonsági felszerelt-sége megfelelő védelmet nyújtson mind a többi elítélt, mind pedig a fel-ügyelet számára.

Az előadás aktualitását jelzi, hogy meglehetősen hosszú és szenvedélyes vita követte, amelyben őrszolgálati szakemberek és intézetparancsnokok fejtették ki véleményüket.

Gergely Jolán, a Váci Bv. Intézet dolgozója, aki jelenleg szintén a Ren-dőrtiszti Főiskola hallgatója, az őrzés és nevelés kapcsolatáról beszélt. Té-májának középpontjában a szervezet

korszerűsítésének időszerűsége állt. A feladatok ellátását nehezíti az a tény, hogy a feltételek egyre kedve-zőtlenebbek. A körletek zsúfoltak és egyre agresszívabb elítéltekkel kell munkát végeztetni, betartatni a ren-det, fegyelmet. Ez a tény egyre na-gyobb egymásrautaltságot követel a nevelőktől és felügyelőktől.

Benkovics Tamás, a Kaposvári Bv. Intézet dolgozója a belső felügyelet megerősítésének feltételeit taglalta előadásában. Dolgozatának első mon-data aláhúzta a témaválasztás fontos-ságát. A büntetés-végrehajtás egyik legfontosabb területe a fogvatartottak belső felügyelete, mert hiába a legjobb őrzési rendszer, ha a rossz bánásmód következtében rendkívüli esemény kö-vetkezik be. Tehát az emberi tényező fontosságát emeli ki, ezt tartja az in-tézmény működése szempontjából a legfontosabbnak.

Mintegy ellenpontként fogalmazta meg, hogy miközben a fogvatartottak-kal kapcsolatban törekszünk az euró-pai elvek megvalósítására, addig a sze-mélyi állományra vonatkozó részt nem tudjuk teljesíteni. A külföldi börtö-nökben mindenütt tapasztalható az ot-tani állomány megbecsülése. Illetmé-nyükön túl olyan szolgáltatásokban is részesülnek, amelyek nem járnak anyagi áldozattal. Az intézetekben például kedvezményes áron vásárol-hatnak húst, zöldséget, gyümölcsöt, az intézet műhelyében javíttathatják gépkocsijaikat. Hasonló feltételek megteremtése esetén az állomány na-gyobb része nem szorulna rá, hogy má-sodállást vállaljon. A szolgálat ellátá-sára pihenten érkezne, nagyobb figyel-met tudna fordítani munkájára.

Sokféle nézet

A konferencia szakmai munkáját a szekcióvezetők értékelése zárta. *Hevényi Attila* azoknak az újonnan a büntetés-végrehajtáshoz kinevezett tiszteknek a jelenlétére és aktivitására hívta fel a figyelmet, akik nemrég tettek tiszti vizsgát. Szakmájuk iránti kifejezett érdeklődésüket meg kell őrizni az elkövetkező évekre.

A *Cserneky László* vezette szekcióban a kalocsai kollégák — akik három előadást is tartottak — aktivitása volt szembetűnő. A gyógyító-nevelő csoportok munkájának értékelése, a fogvatartottak oktatásának problematikája, illetve a nyitott vagy félnyitott börtön létrehozásának feltételei — melyek az előadások témáit alkották — a fogvatartottakkal való konkrét tevékenységi területek lehetőségeit mutatták be. A témák jó vitaalapot szolgáltatnak az újszerű felfogás és bánásmód lehetőségéről a magyar büntetés-végrehajtásban. A szekció munkájának végkicsengése az a megfogalmazás volt, hogy büntető attitűdökkel nemcsak a gyógyító-nevelő csoportban, de a fogvatartottakkal való foglalkozás más területén sem lehet eredményt elérni.

Garami Lajos, akkor még a Bv. OP személyügyi és szociális főosztályának helyettes vezetője sajnálatát fejezte ki, hogy a szűkre szabott idő nem tette lehetővé az egyes előadások teljes körű kibontását, s esetenként a kibontakozó — szükséges és nagyon hasznos — vitának is gátat szabott. A szekció mindezek ellenére értékes munkát végzett és felvillantotta a börtön hatásmechanizmusát, az arról val-

lott különböző nézeteket.

Mező László, az Egri Bv. Intézet parancsnoka a szekció munkájából elsőként azt emelte ki, hogy neki személyesen is nagyon sok információt adtak az elhangzott előadások. Többségében a büntetés-végrehajtási osztályok azon dolgozói tartottak előadást az általa vezetett szekcióban, akik a felügyeleti munkát hosszabb-rövidebb ideje végzik, s mint a körletek biztonságát felügyelő szakemberek mondták el véleményüket a különböző rezsimekről, a felügyelők szerepéről egy komplex szakmai feladatsorban.

A szakmai találkozó rangját emelte *dr. Bogdán Tibor* államtitkár részvétele, és az általa adott fogadáson elmondott beszéde, amelynek lényege az volt, hogy a nehéz gazdasági helyzetben a büntetés-végrehajtás működési feltételei jelentősen romlottak. Az intézetek zsúfoltabbá váltak, elérték a normál befogadóképesség felső határát. A munkáltatási lehetőség beszűkült, a büntetés-végrehajtási vállalatok jelentős piacvesztés miatt válságos helyzetbe kerültek. A fogvatartottak jelentős része nem dolgozik, a megnövekedett szabadidő szervezett, irányított eltöltése a nevelőktől és a felügyelői állománytól fokozottabb áldozatvállalást, szakszerűbb, körültekintőbb munkát igényel.

A szakmai érdeklődés, a tapasztalatok cseréjének igénye indokolja, hogy időn összel ismét megrendezik a fiatalok szakmai konferenciáját.

Bata Béla — Módos Tamás

Megújult kapcsolat

Az 1980-as évek közepén született kapcsolat a mai napig gyerekcipőben járt. A büntetés-végrehajtás és a Magyar Vöröskereszt között született együttműködést — amely leginkább az utóbbi számára jelentett kötelezettséget —, több tucatnyi váratlan körülmény nehezítette. A bel- és külföldi politikai, társadalmi változások, azok következményei új kihívást jelentettek a társadalmi szervezet számára. Nem várt problémákkal kellett szembenézniük. Ezért ez a kapcsolat ellaposodott, néhány helyi kezdeményezéstől eltekintve a büntetés-végrehajtás kikerült a Vöröskereszt látóköréből.

♦

A kihűlt kapcsolatot szándékozta újraéleszteni az április 6-án, a Budapesti Fegyház és Börtönben rendezett tanácskozás, amelyen részt vettek a Magyar Vöröskereszt megyei képviselői, a bv. intézetek nevelői és több hivatásos pártfogó. Az IM Bv. Országos Parancsnokság büntetés-végrehajtási főosztálya és a Magyar Vöröskereszt szociális osztálya által szervezett rendezvény egymás jobb megismerését célozta, elősegítve ezzel az új, tartalmas és végrehajtható együttműködési megállapodás születését.

A társadalmi beilleszkedés egyre nehezebb

A bv. igényli és köszönettel veszi a Vöröskereszt segítségét, támogatását: ezzel lehet summázni *Fejes Imre* ezredes, főosztályvezető tájékoztatóját. Szólt a fogvatartottak magas számáról. Hiába 18 ezer fős a magyar büntetés-végrehajtási intézetek befogadóképessége, ha az épületek állapota miatt még a közel 16 ezer fogvatartottat is gond elhelyezni. Egyes intézetekben 130–140 százalékos a telítettség, ami kényszerű szűkösséget, ellátási gondokat okoz. A személyi állomány fokozódó terheiről nem is beszélve. Átlagosan 30 százalék körül mozog az előzetesen letartóztatottak száma és a bíróságok megnövekedett munkája miatt emelkedett az ebben a szakaszban eltöltött idő.

Fejes ezredes külön kiemelte a munkáltatás megszűnése okozta gondokat. A körülbelül 50 százalékos munkanélküliség miatt nőtt az ellátásra szoruló, nélkülözni kénytelenek száma. A zárkákban elfoglaltság nélkül töltött hónapok, esztendők megannyi problémát szülnek. Ez is olyan terület, ahol a Vöröskereszt az egyházakkal, karitatív szervezetekkel közösen segítséget tudna nyújtani, hogy a „haszontalanná vált időt” tartalmasabbá tegyék.

A másik legnagyobb probléma: a szabadulók esélytelensége. A társadalomba való visszailleszkedés gátjai egyre magasabbak, a börtönből szabadulók zömének új élet teremtésére alig van lehetősége. Külső támaszra szorulnak, s ebben kaphatna szerepet a Vöröskereszt. Kevesebb lenne a visszaeső bűnöző, ha szabadulás után lenne mit enni, hol aludni, s netán még munka is jutna. Be kellene látni, hogy ez nem a bűnüldöző szervek vagy a bv. kizárólagos problémája, hanem egyre súlyosabb társadalmi gond és veszély. A bv. ezért keresi az új utakat, támaszokat, ahonnan segítséget remélhet. Nem magának, hanem a fogvatartottaknak, a majdani szabadulóknak.

Simon Jánosné, a Magyar Vöröskereszt osztályvezetője tájékoztatója elején felidézte a szervezet több mint egy évszázados múltját. Szólt a XIX. század végi ápolónőképzés beindításáról, az ingyenkonyhák létesítéséről, a két világháború közötti nyomorenyhítési programról, a második világháború utáni családgyesítésekről, menhelyek, menedékhelyek felállításáról. A Magyar Vöröskereszt 1985-ben tartott VIII. kongresszusa megerősítette azt a véleményt, hogy az állam szociális ellátórendszerében hiányosságok vannak. Megdőlt az a tévhit, hogy az állam legyen bármilyen típusú, automatikusan megoldja a szociális gondokat.

A '80-as évek végén, a '90-es évek elején a Vöröskeresztnek új kihívásokkal kellett szembenéznie. Jött a román, később a német menekültáradat, majd a volt Jugoszlávia területén kirobbant háború. Közben a hazai munkanélküliség is napról napra nőtt, vele az ellátásra szoruló száma. Ezek az okok szerepet játszottak abban, hogy némely réteg, terület háttérbe szorult, így a büntetés-végrehajtás is.

Az együttműködési megállapodás részleteiről kérdeztem *Simon Jánosné*t.

— *A Vöröskereszt gondjai nem csökkentek: továbbra is tömegesen érkeznek hazánkba a menekülők, még mindig tart a balkáni háború, s az itthoni munkanélküliek száma is nő. Ha ennyi a Vöröskereszt gondja, érdemes-e, szabad-e*

külön törödni a börtönlakókkal, szabadulókkal? Jut erre elegendő energia és főleg pénz?

— A Vöröskereszt nem tesz különbséget börtönlakó, szabaduló, nyugdíjas vagy több gyereket egyedül nevelő személy között, Számunkra csak rászoruló létezik. Célunk mindenkit, aki ebbe a kategóriába tartozik, támogatni. Csodákra nem vagyunk képesek, de ez érthető: mi költségvetési pénzből nem részesülünk, egyedül adományokból tartjuk fenn magunkat. Ez pedig egyre szegényedő világunkban mind nehezebb. Kevesebben nyúlnak zsebbe, újra előkerülnek a régi ruhák, cipők. Remélem, az új szociális törvény, amelyet márciusban fogadott el a parlament, javít a helyzetünkön. A végrehajtási utasítás megszületése után magánszemély, vállalkozás vagy bármilyen cég leírhatja adóalapjából adományát. Visszatérve az együttműködési tervre: a szabadulóknak lakást ezután sem tudunk adni, de munkahelyet se. Nem is ez a célunk. Vállaljuk viszont a természetbeni juttatásokat. Már 35, a Vöröskereszt kezelésében lévő népkonyha működik az országban, amelyekben napi háromszori étkezést biztosítunk. Minden arra rászoruló szabadulót szívesen látunk. Ugyanígy átmeneti szállásainkon, ahol heteket, esetleg hónapokat tölthetnek jelképes térítés ellenében. Több gyógyászati segédeszköz-kölcsönzőt nyitottunk, ahol fillérekért lehet a tárgyakhoz hozzájutni. A rászorulók számára közel kéttucat olyan elárúsítóhelyet nyitottunk, ahol jóval az üzleti ár alatt vásárolhatnak élelmiszert.

— *Honnan tudhatja meg a szabadulás előtt álló elítélt, hogy ilyenek léteznek, hogy egy doboz konzervért nem kell lopnia?*

A tanácskozás résztvevői tudják: összefogásra van szükség

— Ez az új ebben az együttműködésben: felkészített aktivistáinkkal szeretnénk bejutni a börtönökbe. Egyrészt hasznosabbá tenni a Fejes úr által említett, hirtelen megnövekedett „szabadidőt”, másrészt bizonyos lelkiségélszolgálatot nyújtani. Feltérképezni azokat, akik már a börtönben, s majd a szabadulás után feltétlenül segítségünkre szorulnak. Tanácsot adunk, hol juthat ingyen meleg ételhez, hol alhat. Szeretnénk a börtönévek miatt szétszakadt családok életét is valahogy rendezni. Mindehhez felkészült munkatársakra lesz szükség, ezért a közeljövöben beindítjuk a „börtönmissziós” munkát vállaló aktivisták felkészítését.

Bernáth Csaba

Május elején sor került az együttműködési szerződés aláírására. A dokumentumot dr. Tari Ferenc országos parancsnok és dr. Szilárd István, a Magyar Vöröskereszt főtitkára látta el kézjegyével azzal a szándékkal, hogy az együttműködés, a szabadulók sokrétű támogatása a bűnmegelőzést is szolgálja.

Előállítás

Különleges biztonsági feladat • Elemi feltételek nélkül

Az elmúlt évek jogi és társadalmi változásai szükségessé teszik a büntetés-végrehajtási munka átfogó elemzését, értékelését, az új körülményekhez, jogi normákhoz való igazítást. Az alapvető jogi rendezés igénye mellett szakterülettől függetlenül felvetődik a speciális feladatok szakmai értékelésének igénye. Különösen olyan speciális feladat esetében, mint az előállítás, amely az intézeteken kívül széles társadalmi nyilvánosság előtt zajlik, bíróság, ügyészség, tanúk, hozzátartozók és egyéb polgári személyek körében. Sok esetben az írott és az elektronikus sajtó nyilvánossága előtt. Ebből adódóan az előállítási feladatok biztonsága, szakszerűsége, sikere vagy sikertelensége a büntetés-végrehajtási munka társadalmi megítélése szempontjából sem közömbös. Rövid cikkemmel az a célom, hogy az elméleti és a gyakorlati szakembereket további elemzésre, értékelésre ösztönözzem a speciális feladatokat illetően.

Összehasonlításként hangsúlyozandó, hogy az előállítási feladatot a nyugati országok egy részében nem a büntetés-végrehajtási testület, hanem a rendőrség végzi. Aktuálisá teszi a témát a jogszabályi változásokkal összefüggő szakmai elemzés igénye mellett a feladat egyre növekvő (éves viszonylatban) több tízezres nagyságrendje, a végrehajtás körülményeinek jelentős romlása, valamint a közelmúlt figyelmeztető eseményei. (Az ismertté vált szervezett kiszabadítási előkészületek, valamint a közelmúlt debreceni esete, ahol az előállító ór leütésével szöktették meg a fogvatartottat!)

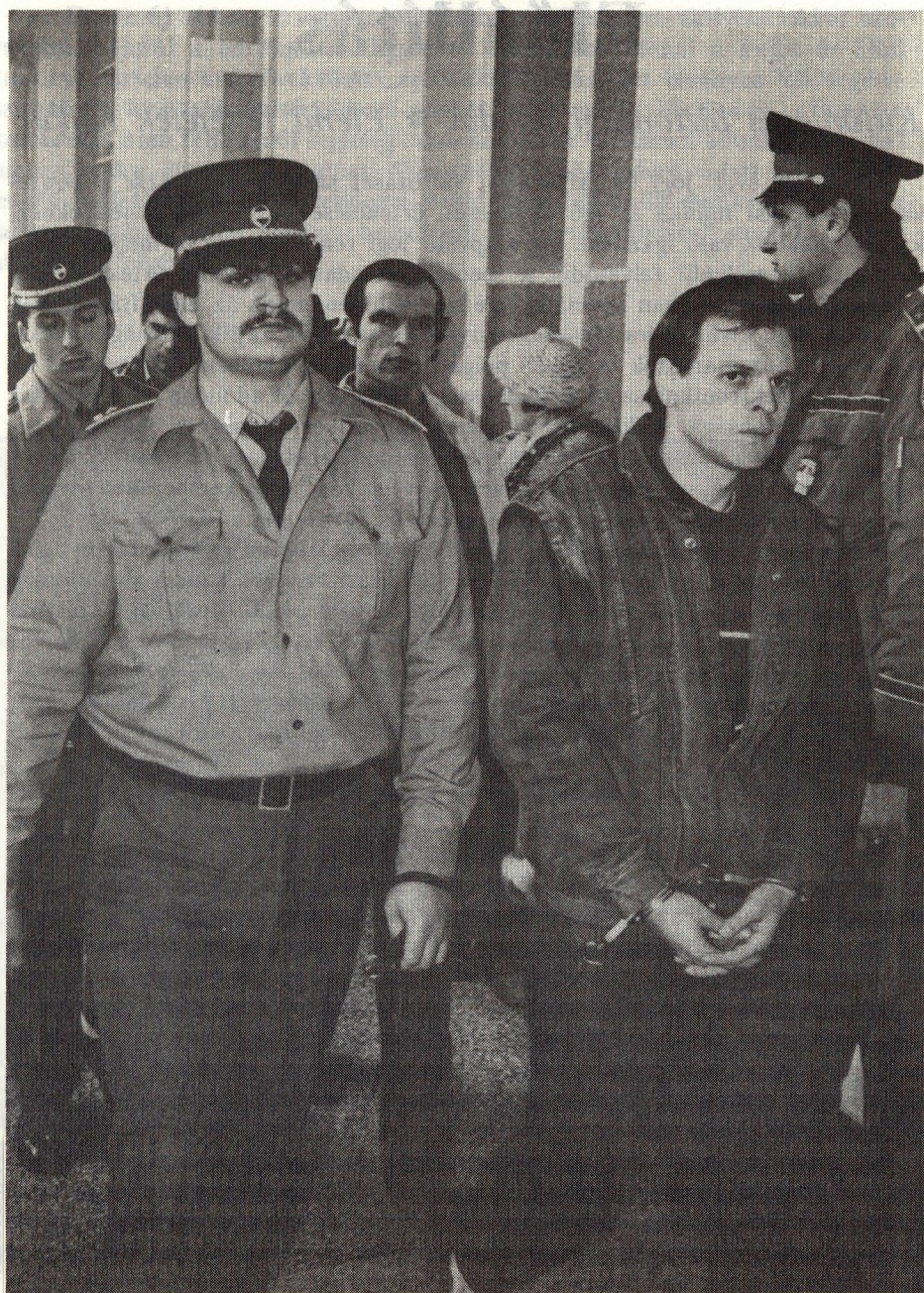
Előljáróban nézzünk néhány jellemző körülményt az előállítási feladat sajátosságai közül.

Általános gyakorlat, hogy az előállító ór elsősorban a létszámviszonyok miatt egyedül, több személy előállítása esetén pedig maximum az előállítandó személyek számával azonos létszámban végzi feladatát. Nem ritkán a nap jelentős részében a bírósági tárgyalóteremben vagy a várakozóban a fogvatartottal magára hagyva teljesíti szolgálatát.

Az ór az intézet biztonsági miliójából kiszakadva dolgozik, nélkülözve annak a feladat végrehajtására és a fogvatartott viselkedésére gyakorolt pozitív hatását. Ezzel szemben az előállítandó személyt (akit hosszú hónapok előzetes letartóztatása által indukált feszültség fűt) szabadulási vágyának kiélésére csábítja a kínálkozóknak vélt alkalom.

Ezt jelentősen motiválhatja, hogy az intézet zártságával és biztonsági rendszerével szemben ilyenkor *csak az ór személye jelenti a fogvatartott esetleges szabadulásának akadályát*. A tárgyaláson az elkövetett bűncselekmény újbóli felidézése, átélése, indulatokat, érzelmeket keltő hatása esetlegesen csökkenti az önkontrollt, ráadásul a hozzátartozók, barátok közelsége, biztató vagy megvédő megnyilvánulásuk, esetleges segítő közreműködésük (lásd Debrecen) új

reményeket ébreszthet, míg a tárgyalás várható eredménye a fogvatartott reményeivel ellentétes hatást (vagyis stresszállapotot) válthat ki.

Mit tehetünk ilyenkor?

Számba kell vennünk az előállítási feladatokra negatív hatást gyakorló külső tényezőket és körülményeket: a bűnözés növekvő tendenciáját, a bűncselekmények (állítólagos) növekvő felderítési mutatóit, az emelkedő előzeteslétszámot, ebből adódóan a növekvő előállítási feladatokat. E nehézségek közepette számolnunk kell azzal, hogy a bűncselekmények elkövetési módja durvább, erőszakosabb lett. Lényeges tényező a csoportos és szervezett bűnözés terjedése, a viszonylag sok szabadlábon védekező bűntárs jelenléte, idebent pedig egyre több a fiatal életkorú, de jelentős bűnözői múlttal rendelkező visszaeső, többszörösen visszaeső előzetes, akik között felfedezhető egyfajta általánosan növekvő cinizmus, csökkenő együttműködési készség. A fellazult állampolgári fegyelem következtében a tárgyalások rendjének, a hozzátartozók fegyelemezettségének romlása, a kívülálló állampolgárok megfélemlítettsége, bizonyos mértékű közömbössége sem mellékes tényező, miközben egyre több lőfegyver (gáz és riasztó) kerül legális és illegális úton magánkézbe. Lényeges lélektani szempont az előzetes fogva tartás idejének jelentős elhúzódása, a tárgyalások gyakori elnapolása, amelyhez hozzá kell képzelnünk a bíróságok hiányos, szinte egyáltalán nem létező biztonsági rendszerét, az elnöiesedett bírói pálya sajátos hatását.

Feszült és fáradt állomány

A teljesség igénye nélkül felsorolt körülmények a nem szakember előtt is érzékeltetik, hogy az előállítás minden oldalról romló körülményei miatt ezen speciális feladatot csak speciális felszerelésekkel rendelkező, speciálisan kiképzett és felkészített állomány képes hosszú távon eredményesen végrehajtani. Sok más büntetés-végrehajtási feladathoz hasonlóan, a közvetlen és fokozott veszélyhelyzet miatt e feladat végrehajtójától szellemi és fizikai frissességet, pszichikailag e feladatra orientált állapotot igényelne. Miközben tudjuk, hogy *ezt a speciális feladatot is a kellő társadalmi és anyagi megbecsülés híján a létminimum környékén élő, szabadidejében túlmunkára kényszerülő, ezáltal idegileg feszült és fizikailag fáradt állomány végzi*, vagy pedig a jelentősen növekvő előállítási feladatokat is sok esetben az egyre fiatalodó, olykor a minimális ismeretekkel és jártassággal alig rendelkező állomány hajtja végre. Előfordul, hogy teljesen képzetlen, más szakterületen (irodai munkaterületen) dolgozók bevonásával lehet csak feloldani a létszámhiányt.

Az előállító őrség egy része pihenőidejéből, egyéni és családi élete rovására végzi e feladatot. Mindezt sok esetben a fogvatartottak hozzátartozóinak zak-

latása, megjegyzései, olykor szidalmazása kíséretében, szinte jelképesnek mondható túlóradíj ellenében.

Az előállítások jelentősen növekvő számarányán belül elsősorban a több időt, energiát és technikát igénylő vidéki előállítások száma nő. Többórás utazást követően nem ritka a néhány perces tárgyalás, de a különböző okból történő elnapolások száma is magas, holott ez összehangolt információs kapcsolatokkal megelőzhető lenne.

Az előállító örre ható számtalan pszichikai hatás közül csak egyet, talán nem is a legjellemzőbbet említeném. Miközben az ör a feladat feszültsége alatt legtöbbször (amikor tudja) a táskájából kap elő egy-két szendvicset (másra egyébként a túlóra, a kiküldetési díja nem is ad lehetőséget), addig sok esetben a fogvatartott lakodalmas színvonalú étkezését kell végignéznie és biztosítani.

Az előállítási feladatok nagyságrendjét és veszélyességét látva enyhén szólva gyenge tárgyi feltételekkel történik azok végrehajtása. Elavult, sokszor műszakilag sem kifogástalan szállítójárművekkel, fegyverekkel és felszereléssel.

Veszélyhelyzetben

A felsorolt tényezők és körülmények riasztó hatása a témával kevésbé foglalkozók és ismerők előtt is világossá teszi a probléma nagyságrendjét és súlyát. Az előállítás jelenlegi és várható körülményeinek alakulása a téma hazai és nemzetközi tapasztalatokon alapuló átfogó elemzését igényli, a köznapi nehézségek megoldása és a távlati tennivalók feltárása érdekében.

Ne feledjük: nap mint nap több száz fogvatartottat mozgatunk országszerte, potenciális veszélyhelyzetben.

Fogalmazhatok nyersebben is: a rablók, gyilkosok, erőszakos bűnelkövetők őrzését, előállítását európai szintű társadalmi kívánalmak szerint végezzük — balkáni munkafeltételek közepette.

Mező László

Önismeret

Személyiségfejlesztő tréning Langó-tanyán

Beosztástól függetlenül is érdemes

Ha csak egy hétvégére, de ezúttal önnön belső világunkkal törődtünk. Személyiségfejlesztő tréning: szakszerűen így nevezik a kerekegyházi Langó-tanyán szervezett összejövetelt, amelyre tíz dolgozó érkezett a Kecskeméti Bv. Intézetből. Érdeklődés, kíváncsiság, aktivitás: e fogalmakkal jellemezhető kezdeti lelkiállapotunk. Két trénerrel kerültünk kapcsolatba, ők irányították az ismerkedést. Befejezetlen mondatokat egészítettünk ki, majd röviden jellemeztük önmagunkat. Hogy jobban megismerjük személyiségünket, kitöltöttük az 58 kérdésből álló EPI-féle kérdőívet. Eredményét az Eysenek-féle ábrára vetítve kitűnt,

melyikünk milyen személyiségtípusba sorolható. Így lettünk szangvinikusak, kolerikusak, melankolikusak, flegmatikusak. Különös, de igaz, a hippokratészi típustan 2 400 éve áll. Önismeretet szolgált az a megoldás, hogy a gondolt értékeket előre feljegyeztük, s csak utána ismerkedtünk meg az ún. „felvezetett” értékekkel. Akadt, akinél a két érték megközelítette, másutt ütötte egymást.

Sokszor a legegyszerűbb kérdésekre a legnehezebb a válasz. Ki vagyok én? — milyen hétköznapi kérdés. Mégis egy teljes élet rá a felelet. Mindenestre keményen megoldoztunk (akkor és ott) a válaszárt.

A második nap helyzet- és kommunikációs gyakorlatokkal kezdődött. Három csoportot alkottunk. A feladat megoldásában közös álláspontra kellett jutnunk. Biztos, hogy nem egyformán viselkedtünk. Kiderült, ki közülünk — csoportonként — a legdominánsabb személyiség, ki fogadtatja el meggyőzően a saját megoldását, nézetét. A három kis csoportból kialakult tehát a dominánsok „szupercsoportja”. Feladatul az előző szituáció újbóli megoldását kapták, végül e három személy is egyetértésre jutott. A többiek ekkor már „megfigyelőként” nyugtázták e szűkített csapat viselkedését, reakcióit. Persze arra is mód nyílt, hogy érvek, ellenérvek összecsapjanak, eközben tapasztaltuk, hogy bizony többféle viselkedéstípus létezik. Akadt köztünk domináns, szociális, emocionális, racionális, originális, ám a felsorolás végére kívánczó passzív típussal nem találkoztunk.

Mire jó mindez, kérdezhetnénk, ha nem ültetjük át az efféle ismereteket a napi gyakorlatba. Nem titok: a bűntetés-végrehajtásról is adódott megoldandó feladat. Ekkor két csoportra oszlottunk, s az elméleti kérdésre adható válaszokból összegyűlt vagy öt-

ven. Ezek közül kellett kiválasztanunk egyenként a legfontosabbnak vélt öt feleletet. Szűkítve a kört, így egyeztünk meg a fontossági sorrendben, amelyet végül — rábeszélés nélkül — mindannyian elfogadtunk.

Az utolsó napon ismét önmagunkkal foglalkoztunk. Interperszonális készségek kérdőívét töltöttük ki, utána közösen megbeszéltük. Érdekes (játékos) feladattal zárult a tréning. Névtelenül jellemeztük önmagunkat, kíváncsian várva, vajon egymásra ismerünk-e a tömör önjellemzések alapján. Mit szépítsük: az eredmény nem volt 100%-os. Az egész tréningről viszont elmondható, hogy nyílt és őszinte hangulatával elősegítette saját életvitelünk jobb megismerését.

Tapasztalhattuk: naponta sokszor, néha váratlan helyzetekben is dönteni kell, s ez történhet együttműködően, egymást segítve, kiegészítve. A legfontosabb tanulság az, hogy felnőtt korban, beosztástól függetlenül is érdemes frissíteni gondolkodásunkat, megújítani szemléletünket, megőrizni probléma-érzékenységünket, s ebből fakadóan átlátni döntéseink értelmét és hatását.

Varjasi László — Volcz Katalin

Taktikai csoport

„Az erődemonstráció elrettent az erőszaktól”

Miközben a börtönök világában egyre nő az erőszak és a börtönnépeség száma még soha nem volt ilyen magas, mialatt a börtönbandák száma növekszik és utcai harcaik folytatódnak a börtönfalak között, a börtönök napi tevékenysége, mint jól tudjuk, nem mindig békés és nyugodt.

Vannak időszakok — habár nem mindennapi eseményként — amikor „kirepül a dugó” vagy „kifúj a szelep”. Ezeket úgy nevezik hogy zendülés, lázadás, felkelés, verekedés, zavargás. Nem az elnevezés a lényeges, hanem az, hogy az eredmény általában ugyanaz. A személyzet és a foglyok valószínűleg sérüléseket szenvednek, akár meg is halhatnak. Az anyagi kár dollárok ezreit, esetenként a dollármilliókat is elérheti.

A múlté lesz-e valaha az erőszak és a zavargás? Nagy a valószínűsége hogy nem, hacsak a foglyokat a nap 24 órájára be nem zárjuk celláikba. Mindannyian tudjuk, hogy ez nem lehetséges, ezért az események bekövetkezésének mindenkor van valószínűsége. Így hát szembe kell néznünk azzal a realitással, hogy a normális napi működés megszakad és fel kell készülnünk az események felszámolására.

A világon mindenütt szükség lehet rájuk

Az Amerikai Börtönügyi Szövetség (ACA) legutóbbi, 122. kongresszusán az egyik szekció a rendkívüli eseményeket felszámoló csoportok hatékonyságával foglalkozott. Az „Elrettentés az erőszaktól” témakör feltárta, hogy a taktikai csoportok alkalmazása — „az erődemonstráció elrettent az erőszaktól” mottó szerint — hatékony eszköz, vagyis ellenőrzés alatt tartja és megoldja az erőszakos incidenseket.

A szekció munkájának célja az volt, hogy információk nyújtásával támogassa a vezetőket abban, hogy jobban meg tudják becsülni a taktikai csoportok hatékonyságát a különböző bevetési módozatokban és iránymutatást adjon a csoportok jobb felkészítéséhez.

Felmerült a kérdés, hogy a taktikai csoportok hatékonysága miként viszonyul a működési, kiképzési és felszerelési költségekhez. Tudvalevő, hogy a börtönökben a napi munkájukat végző tisztviselők ezreinek élete lehet veszélyben, akár túsul is ejthetik őket, ezenkívül komoly károk keletkezhetnek. Az élet megmentése, a nagyobb károk megakadályozása feltétlenül hatékonyá teszi a csoportok működését. Néhány példa erre.

Carl Robinson Correctional Center, a Connecticut állambeli Enfieldben: 400 fogoly részvételével verekedés tört ki, ennek következtében két épület kigyulladt. A különleges felszámoló csoport rövid időn belül elnyomta a zavargást. Az elkülönítő részleget rövid időre hatalmukba kerítőket könnygáz használatával ártalmatlanná tették.

Talladega Federal Correctional Institution az Alabama állambeli Talladegában: a speciális felszámoló csoport megrohmozta a kubai foglyok körletét, ahol tíz napja kilenc túszt tartottak fogva. Minden túszt sértetlenül kiszabadítottak.

Montana State Prison a montanai Deer Lodgeben: öt fogoly életét veszítette egy zendülés során, amikor a maximális biztonságú körleten a túszejtőket a taktikai csoport megrohmozta és a túszoikat kiszabadította.

Rhode Islandban a foglyok elfoglalták a konyhát és amikor megpróbálták a szomszédos cellablokkot is elfoglalni, a taktikai csoport megállította őket, az ellenállókat könnygázzal ártalmatlanították.

Massachusetts Correctional Institution a Massachusetts állambeli Walpoleban: a kb. 75 fogoly részvételével kitört zavargás során több fogolynak sikerült felmászni az udvar felől a börtönépület tetejére. A rendet a taktikai csoport speciálisan felkészült tagjai helyreállították.

Worcester County Corrections a Massachusetts állambeli Worcesterben: 76 fogoly részvételével több mint négy órán át tartó zavargás tört ki. A foglyok többsége visszatért zárkáikba, a többieket a taktikai csoport erőszak alkalmazásával kényszerítette megadásra.

A felsoroltak csak töredékét képezik az országsszerte történt incidenseknek, de ezek is kétségtelenül bizonyítják a különleges felszámoló csoportok hatékonyságát. E csoportok többféle elnevezést használnak: különleges és taktikai csoport, veszélyhelyzeti felszámoló csoportot, taktikai bevetési csoport, kü-

lönleges akciócsoporth, különleges operációs csoport stb. Nem az elnevezésük a lényeges hanem az, ami közös bennük: *1. mindegyikük lényegében ugyanazokra a feladatokra lett felkészítve, 2. mindegyikben magas felkészültségű személyek vesznek részt, 3. a csoportok tagjai rendkívüli elhivatottsággal rendelkeznek, ami esetenként azt jelenti, hogy az életüket is fokozottabban kockáztatják, 4. mindannyian magasfokú fegyelmet tanúsítanak.*

A taktikai csoportokban nem dolgozhatnak cowboy-típusú vagy Rambo mentalitású egyének. Ide szakmailag jól felkészült, megfelelő tapasztalatokkal és jártassággal rendelkező személyek szükségesek, akik úgy tudnak együtt dolgozni, hogy a saját és társaik sérülését elkerüljék.

Minek a mintájára alakultak ki a börtönök felszámoló csoportjai? Elődjeik a jól ismert rendőrségi akciócsoporth voltak. Ezenkívül a hadsereg olyan kommandós egységei is mintául szolgáltak, mint a zöldsapkások vagy a tengerészgyalogsági akcióegységek. Olyan komoly antiterrorista szervezetekben, mint az izraeli Paratroopers vagy a British SAS is vannak ilyen egységek. Eredetileg az 1960-as évek elején a rendőrségi akciócsoporthokból fejlődtek ki San Franciscóban. A csoportok országszerte az FBI által kifejlesztett szabályokat és módszereket adaptálták. Az nem ismeretes, hogy melyik börtönben jött létre az első felszámoló csoport. De azt tudjuk, sok helyütt úgy döntöttek, hogy a problémákat maguk fogják megoldani, ezért például a massachusettsi börtönökben 1978-ban létrehozták a taktikai csoportokat. Ezt megelőzően a legtöbb börtönbeli problémát az állami rendőrség kezelte. A massachusettsi felszámoló csoportok azóta folyamatosan fejlődnek, jelenleg három részük van.

1. A taktikai felszámoló csoport tömeges cselekmények felszámolásával foglalkozik, értve ezen tömegoszlatast, a tömeg elszigetelését, kifárasztását, udvarok, cellablokkok megtisztítását stb.

2. A különleges akciócsoporth feladata túsok kiszabadítása, amikor a tárgyalások nem vezetnek eredményre, továbbá különösen veszélyes szállítások és bírósági tárgyalások biztosítása. Felkészültségük még magasabb színvonalú, mivel a tapasztalatok szerint ezen esetekben fokozottabban alakulnak ki életet veszélyeztető helyzetek.

3. A K-9 (kutyás egység) sokoldalú és nélkülözhetetlen része a taktikai csoportnak. A kutyák speciális célokra vannak kiképezve, beleértve a robbanóanyag- és kábítószer-kutatást is.

Létrejöttük óta sok változás és fejlődés történt, beleértve az alapelveket, a taktikai műveleteket és módszereket. A csoportok tagjainak időnként meg kell jelenniük a kiképzőközpontban, ahol a kiképzés során megismerkednek a feladatok ellátásához szükséges új eszközökkel, fegyverekkel és módszerekkel és évente vizsgát tesznek. A vizsga a massachusettsi börtönügyi főigazgatóság biztonsági kiképzőközpontjában történik. Ahhoz hogy vizsgázhassanak, a 7 csoport kb. 400 tagjának egésznapos programon kell részt vennie. Minden csoport parancsnoka feladatot kap, megoldásához egy óra áll rendelkezésükre. Ez magában foglalja a tervezést, engedélykérést a döntnököktől és a terv végrehajtását.

TAPASZTALATCSERE

Amikor a csoport befejezi a feladatot, akkor rotációs rendszerben kapja a következő tennivalót.

A legutóbbi vizsgán az volt az első feltételezett feladat, hogy egy börtönben két helyről támadó orvlövészeket kellett ártalmatlanná tenni. A fegyverek kibiztosítása után a csoportnak előre kellett haladnia és különböző akadályokat kellett leküzdenie: ajtóknál, falak mögül felbukkanó géppisztolyos, puskás, végül két pisztolyos alakot. Ezután egy-egy nehéz bábut kellett a kiindulási pontra visszavinniük.

A következő feladat egy épület megrohamozása volt. A nagy, többszintes épület elleni támadásban a taktikai felszámoló csoportnak, a különleges akciócsoportnak és a K-9-nek együtt kellett tevékenykednie. A valódiakat festett fegyverekkel helyettesítették. A „lázadokat” fehér tréningruhába öltöztették, a csoportot önként jelentkező börtöntisztviselők alkották. A valódi gumibotok helyett szivacsos csomagolóanyaggal bevont PVC-csőveket használtak. A csoportoknak biztosítaniuk kellett a területet, összegyűjteniük az információkat, kidolgozniuk a tervet, eltávolítaniuk az elkövetőket, kimenteniük a túszoikat, végül át kellett kutatni és biztosítani az épületet.

Börtönudvar megtisztítása volt a következő feladat, ahol szintén 12–14 fehér tréningruhába öltözött, önként jelentkező börtöntisztviselő jelképezte a lázadókat. Az udvart kötéllel elkerített terület alkotta. A csoportnak tömegoszlatást kellett végrehajtania, be kellett vetni a K-9-et, végül gumibotok használatával kellett levernire a zendülést.

Az utolsó esemény színhelye erdős terület volt, ahol szökevényeket imitáló, kutyaharapás elleni védőruhába öltözött börtöntisztviselők rejtőztek el. A taktikai csoportoknak a K-9 bevetésével kellett felkutatniuk és elfogniuk a szökevényeket.

*

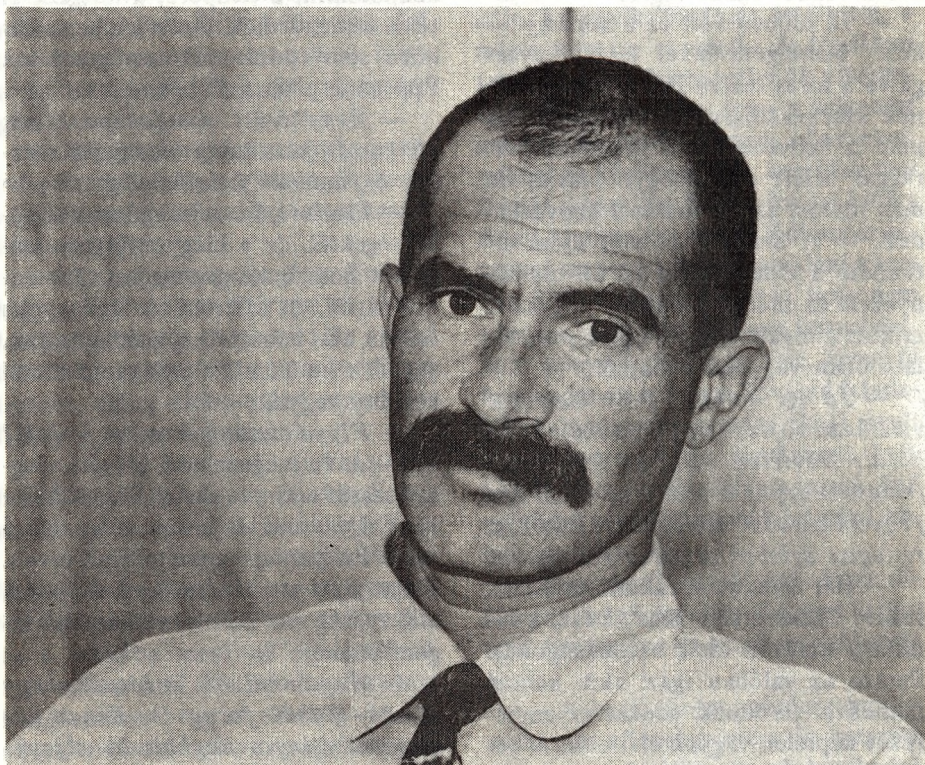
A komoly felkészítés, a szigorú vizsgáztatási eljárás magabiztosságot és büszkeséget ad a taktikai csoportok tagjainak. Ha további támogatást kapnak e csoportok az irányító szervtől, a jövőben munkájuk még eredményesebb lehet.

(A cikk megjelent a Corrections Compendium című amerikai börtönügyi folyóirat 1992. novemberi számában. A szerző a Massachusetts állambeli taktikai felszámoló csoport parancsnoka. A szöveget angolból dr. Csordás Sándor fordította.)

Tököli maraton

(Beszélgetés Frank Tibor
alezredessel)

„Kilábalóban vagyunk a bajból...”

Csodaszépek a hajnalok és az éjszakák Afrikában. A nap színe, mozgása fantasztikus. Hirtelen jelenik meg a horizonton, majd szinte mozdulatlanul függ a messzi úr azúr kötelein és mint békés atomreaktor, ontja magából az iszonyú hőt. Este pedig hirtelen, átmenet nélkül bukik le s azonnal beáll a hűvös sötétség. Végtelenül magányos csillagok bámulják

a magányos Szaharát, amelynek varázsa örökre megfogja az *ott jártak* szívét.

Frank Tibor, a tököli Fiatalkorúak Börtöne és Fogháza frissen kinevezett igazgatója esetében inkább az *ott futottak* megjelölés érvényes. 214 kilométert futott két nap alatt a homokfutás maratonján Dél-Marokkó homokbuckái, irdatlanul nehéz terep- és

klímaviszonyai között, tömött hátizsákkal a vállán.

Ahogy nekiment a Szaharának, elszánt akarattal, akadályokat legyőző vasfegyelmével, úgy próbál most Tökölön rendet rakni végre.

— Jó időben volt ez a verseny — kezdi beszélgetésünket teáját kavargatva a híres teaivó Frank Tibor, akinek szerkesztőségünk titkárnője ha nem is kedvencével, a hibiszkusz virággal bélelt csipkebogyó teával, de más illatos, szolid nedűvel kedveskedett. — A Szaharában volt időm eltűnődni a kinevezésem körüli eseményeken és meditálni azon, hogyan s miként a továbbiakban. Úgy látom, kilábalóban vagyunk a bajból.

— *Jó ezt hallani. Politikusokkal vetélkedő sajtókampány alakult ki ön körül. Névtelen informátoruk bejelentése alapján a Mai Nap cikkírója fegyőrlázadást emlegetett Tökölön, rettegett színben tünterve fel önt.*

— Hát igen, álám raktak rendesen, fekete díszkeretben olvasták rám a vádakat, amatőr élcü ostobaságokat. Persze az valóban igaz: akik nem a munkával törődnek, azokat az embe-
reket képtelen vagyok elviselni. A becsületes kollégákkal viszont a legjobb összhangra törekszem. Meghívtam a Mai Nap cikkíróját, Rimóczy urat, ugyan nézzen már körül nálunk: hol, melyik épületben, melyik zárkában ér-
zékeli fegyőrlázadást? Bárhová belé-
phet, bármelyik örrel beszélhet, szabad a pálya. Ötven kérdést tett fel az újságíró. Valamennyire nagy nyíltsággal válaszoltam. A cikk a mai napig sem jelent meg a Mai Napban. Úgy látszik, csak a negatív szenzáció érdekelte őket, nem a valóság tényei.

— *Ugyanakkor más szempontból ön a sajtó kedvence is, mint sportember. Árulja el, futás közben gondol-e a börtönre?*

— Nem, csak magamra, a fizikai állapotomra, a tempóra, a lélegzetvé-
telre koncentrálok. Futás közben sem mire sem tudok tartósan gondolni. Épp ez a pihentető benne.

— *Rendkívüli munkaképességét, fizikumát, karakterét bizonyára részben a futásnak köszönheti.*

— Életformám nem véd meg a nehézségektől, de a kiegyensúlyozottsá-
gomat hosszú távra megőrzi. Történ-
het bármi, én kibírom. A legnagyobb csapás, ami más embert esetleg ledönt, engem nem készít ki. Néha talán túl kemény vagyok.

— *Figyelmezteti erre önt valaki?*

— A feleségem, aki jó társ, fog-
lalkozását tekintve pszichológus. Időn-
ként ő olvassa fejemre: túl szigorú vagy! Én persze elutasítom az érveit. Tudat alatt azért biztosan befolyásol, makacsságom, befolyásolhatatlansá-
gom ellenére is.

— *Magán külsőre is látszik, hogy kemény fából faragták. Kinek köszönheti átlagot meghaladó teljesítményeit?*

— Édesanyámnak. Anyám szülei olaszok voltak, anyai nagyapám, Marzola Ciprián, egy vasútépítő társaság alkalmazottjaként járta Európát, s vetődött el Erdélybe is, ahol megnősült. Anyámat Marcellának hívták. Három fiút szült. Apámat távolra szólította a hivatása, csak hétvégeken járt haza, anyámra hárult a feladat a családot összetartani. A modern társadalmak nagy hibája, hogy az anya nem lehet anya. A miénk szerencsére az volt, a

nap huszonnégy órájában együtt voltunk, mindent meg tudott teremteni, lehetetlen nem ismert, soha nem panaszkodott, nem sírt, kívül-belül rendezett volt, szeretettől harmonikus. Mindent megtett értünk. Anyámnak víziszonya volt, de amikor úszni tanultam, a parton ült, s felügyelte első karcsapásaimat. Hiszem, tudom, hogy az ép testben ép lélek elve mennyire igaz.

— *Miközben napi munkája negatív irányultságú lelkek, gyenge fizikumú vagy agresszivitásra hajlamos testek közé szólítja...*

— Az esendőség megfog. Tudom, hogy miért van ott, átérzem az elítéltek joghátrányos helyzetét. Ha valaki nem tudja magát tudatosan kordában tartani, akkor előbb-utóbb enged valamilyen rossz behatásnak.

— *Vagyis a bűnnek. A fiatalkorú bűnelkövetőkre milyen hatással van az ön sportemberi teljesítménye?*

— Tudják hogy sportolok, kikiabálnak az ablakon: „Jó napot, igazgató úr! Láttuk ám a tévében, mikor jön be a zárkába mesélni?” Felderülnek a jó válaszoktól. Én minden fórumon hangoztatom, hogy az elítéltre vigyázó nevelőknek tekintélyt, magabiztosságot kell sugározniuk. Csak egy hallatlanul emberséges légkör formál ezeken a fiatalokon.

— *A ráérzés, az intuíció mennyiben fontos az önök munkájában?*

— Nagyon fontos, mert nem szabad egyformán foglalkozni az elítéltekkel, hanem személyre szólóan kell velük megtalálni a hangot. Nálunk nem az az elsőrangú kérdés: ki, miért van elítélve? Hanem az, mennyivel épebb személyiséget formálhatunk belőlük.

— *Lehet-e kulcsot találni pszichopata, halmozottan sérült fiatalokhoz?*

— Nemcsak lehet, kell is. Elmondok egy esetet. Van egy súlyos, pszichopata elítélünk, ösztönember, kezelhetetlen, nagyon primitív személyiség, aki mindig valami disznóságot csinált, az egyik fogdáját letöltötte, s máris követte a másik. A fogdában tombolt, minősíthetetlenül viselkedett. Én megtudtam, hogy a számtant szereti. Kezébe nyomtam könyveket, miközben közöltem vele: kap húsz nap fogdát, készüljön fel, én fogom kikérdezni. Hallom ám vissza, Kolompár piszokul tanul, fel akarja mondani a leckét. Elkövettem azt a hibát, hogy nem azonnal kérdeztem ki, erre felszabdalta a könyvet. Leültem vele, remekül felmondta az anyagot. További feladatokat adva nyolcvan százalékkal javult a viselkedése. Csak vigyáznunk kell, hamar széttörnek: folyamatosan kell erősíteni a sérült személyiségeket abban, amiben jók.

— *Igazgató úr, térjünk át az állomány belső ügyeire. Hogyan viszonyul barátaihoz és az ellendrukkerekhez?*

— A barátaimért mindent megteszek. Az ellenségeimért is, pusztán azért, mert föléjük akarok kerekedni. Az ellenszenv tisztázására az első adandó alkalommal leülök egy kis beszélgetésre. Öszinteségért őszinteséget várok cserébe. A jellemtelen viselkedést nem szívelhetem.

— *Megbízott parancsnoksága alatt több mint hatvanan távoztak az állományból.*

— Aki nyilvánvalóan átvág, rossz információkkal szolgál, s mindezt tudatosan teszi, annak nincs helye a tes-

tületben. Én keményen, következetesen, határidőre kérem a feladatok teljesítését. Hibákat felszámolni nálam csak egyféleképpen lehet: *most és azonnal!* A jelenlegi állománnyal már elégedett vagyok. Távoztak jó néhányan, akik egymásból akartak megélni, holmi tököli dinasztikus beidegződésekkel. Más szellemet akarok a régi helyett. A mostani állományt szeretem, igyekezetüknek tapintható jelei vannak. Amit már igazgatóhelyettesként elértem, már ez az állomány segítette: világosan látom.

— *Ellenségei egy pillanatra azért boldogok lehetnek. Amikor fegyelmet, szigorú megrovást kapott ön is a Zemplényi ügy kapcsán.*

Frank Tibor elkomorul. De csak egy pillanatra.

— Hétvégeken gyerekeket vitt ki Zemplényi úr, kétségtelen, hogy töréntek szabálytalanságok, ezekre a dolgokra jobban oda kellett volna figyelni. Elmarasztaltak abban, hogy miért nem jeleztem. Én, mint az akkori igazgató helyettese, csak másodlagos információkkal rendelkeztem. E kiutaztatások általában hétvégen történtek. Zemplényi körül sokféle kószá hír keringett. A fogház mégis inkább az adományokat érezte, a hárommillió forintos tévéláncot. A Vöröskereszt is vitt ki patronált gyerekeket, nem érzékeltem én sem a veszélyt. A fegyelmi rosszul érintett. Először fellebbezni akartam. Aztán tetszik, nem tetszik, önkritikát gyakorolva megnyugodtam a fekete pontszerzésben: helyettesként is jobb információs hálózattal kellett volna rendelkeznem.

— *A börtönigazgatói állás betöl-*

tésére öten adtak be pályázatot. A Zemplényi ügy hátrányt jelentett önnél, de szerencsére nem ez dominált, hanem a gyakorlat, a hosszú bévés múlt. Megvan a diplomája; tanárképző főiskolát végzett Szegeden pedagógia-magyar szakon, Sopronköhidán volt nevelő, majd személyzetis Tökölt megelőzve. Helyettese, Hevényi Attila főiskolai docens, alezredes is pályázott a parancsnokságra. Hogy dolgoznak együtt?

— Ó, kiválóan kiegészítjük egymást — élénkül fel az igazgató karakteres arca —, ő szemmeláthatóan közvetlenebb, oldottabb egyéniség nálam. A helyettesem: nem szeretem ezt a szót, a kollégám ő, akivel egy a szándékunk, és ez a lényeg. A pályázati koncepciókat, amelyet megfogalmaztunk, azt fel is építjük.

— *Tököl kiemelten fontos társadalmi ügy. Nem mindegy, milyen életessel távoznak innen a 14–21 év közötti fiatalok.*

— Nem győzöm hangsúlyozni az emberi jogok tiszteletét az elítéltekkel szemben, s kiváltképp, mert gyerekek. Ideám mintákat adni. Megtanítani hogyan kell enni, udvariasan köszönni, szólni egy nőhöz. Messzemenően elítélem a trágár, durva beszédet, az elítélt nyakonvágását. Itt nincs pardon: pszichológiailag kell fegyelmezni! Múltkor is mit tapasztalok; borostások a srácok. Megkérdezem X. fegyőrt, miért nem borotválkoztak meg? „Nincs pengéjük” — így a válasz. „Tíz perc múlva sima arccal akarom látni őket!” — mondom. Úgy történik. Az ő szabadkozik: „Magának megcsinálják.” Hoppá. Hol a probléma, a gyerekekben vagy az örben?

— *Mi a vesszőparipája a helyi tennivalókban?*

— A módszertani repertoárban előbbre lépni. Ezért a helyi továbbképzés rendszerét teljesen átdolgozzuk. Nem csak azt kell sulykolni az örökbe, amit a jogszabály mond, hanem azt, amit a maga millió tapasztalatával a praktikum sugall. Eseteket és intézkedéseket vitatunk meg, ki hogyan old meg szituációkat, mi a jó, mi a rossz egy módszer alkalmazásában. A másik vesszőparipám a hivatásos állományról való gondoskodás.

— *Ez nem lehet könnyű: az örök, a felügyelők ma rendkívül nehéz körülmények közt dolgoznak, alacsony az illetmények.*

— Többen élnek közülük a létminimum alatt. Ma is bejött egy fiú: le akar szerelni, családos ember, kevesli a bruttó 18 ezret. Mi úgy megyünk Európa felé, hogy az elítélt mind több lehetőséget kap, helyzetét humanizálják, az ör közérzete viszont a bv. intézmények szociális nehézségei miatt rosszabbodik. Az ellentmondás feloldására a csoportmunka, a közérzetjavító motívumok fontosságát hangsúlyozom. Mi egy célért dolgozunk, irányítói és végrehajtói tagolásban, alá- és fölérendeltségi hierarchiában is kollégák vagyunk. Rengeteg kedvezményes akciót szerveztünk az intézményen belül. Nőnap rendezvényünkön a férfiak főztek, tállaltak, az őszi férfifesztiválon pedig a nők lesznek a személyzet.

Tökölön a bévés állomány létszáma 340. Betöltetlen a büntetés-végrehajtási osztályvezető, a személyügyi és szociális osztályvezető helye, a belső ellenőr, a vállalati főkönyvelő is hi-

ányzik. Húsz ört keresnek, de nem vonzóak az alacsony fizetések.

Az igazgató jövőképe bizakodó, határozott perspektívákat lát maga előtt.

— *Ahogy most áll az intézet, arra már lehet építeni, az ellendrukker hangulatszítás megszűnt. Az állomány előtt nyilvánvalóvá vált, hogy három dologban nem ismerek tréfát: megvesztegethetetlen vagyok, tiszta kezű, korrekt és nyílt.*

— *Gazdasági téren mit tervez új elemként a munkanélküliség feloldására, a kinti piaci reálfolyamatokhoz alkalmazkodva?*

— Pillanatnyilag mindössze 150 fő dolgozik. Beszűkülte a Dunai Vegyipari Vállalat betonelemgyártó kapacitása, a Taurus gumiabroncs drótmelevítőjét is csak egy műszakban gyártják (ma már bérmunkában) a gyerekek. A pártállami sürgés-forgás, amikor 15 céggel álltunk kapcsolatban, megszűnt, de azért apátiába nem esünk. Egyik üres üzemcsarnokunkba betelepült a FERLA Kft. Harminc fiatal három műszakban gyártja nekik a WC-papírt. A Gold-But Kft. lisztnek való zacskókat készített a gyerekeinkkel, sajnos négy fővel kimerül a munkaadói tevékenységük. Ez kevés. Mi megyünk a vállalkozók elé. Falugyűlésen már jeleztük, vállalkozói fórumot tartunk, újságban hirdetjük magunkat. Egyszóval ajánlkozunk. Velünk jól jár bárki. Nem kell tb-t fizetni, nem kell szabadságot adni, a hiányzót másik elítélttel tudjuk pótolni.

— *Eszerint a vállalkozói, nyitott börtön az ideája, a gyulaihoz hasonlóan?*

— Igen. Franciaországban és Ang-

liában virágzik a vállalkozói börtön, aminek én messzemenően a híve vagyok. Vagy embereket adok ki, vagy helyet, hozzák be a munkát. Hasznos ötlet nálam el nem vész. Két hete elindítottam egy áradatot, már vannak jelentkezők, biztató jelek a prosperálásra.

Még a kenyér is más lesz Tökölön. Gusztusos cipóként frissen kapják meg az elítéltek, nem raktárból. Nem lesz kidobott kenyér, de lesz házigyártás, sőt még remek üzlet is beindulhat, de titkokat egyelőre nem árulhatunk el a fogházbizniszből.

A kulturális élet is frissebben pezseg mostanában. Mácsai Pál és Gálfy László színművészek zsűriztek egy versmondó versenyen, s azzal az ígérettel távoztak, megpróbálnak munkát szerezni. Másnap már meg is jelent az általuk küldött, Angliában tanult szupermenedzser, végigjárta a három nagyméretű, üresen kongó üzemcsarnokot, megnézte a munkavégzőket és csomagtervet készít az esetleges foglalkoztatási lehetőségekre.

Két sarkalatos dolgot említenék még. A fiatalok oktatására, szakképzésére, szabadidős tevékenységük finanszírozására alapítványt hozunk létre. Rengeteg külföldi csoport fordul meg nálunk, nem leszek rest előttük a sovány költségvetésre célozni, s az alapítványra, amelyet a jogászok most öntenek formába. Ha elkészül, mindenfele publikáljuk majd.

A másik: a falu és a fogház rossz viszonyán javítanunk kell. Máris meg-

mozdult valami: volt egy közbiztonsági ülés, amelyen mi ingyen, bérmentve felajánlottunk a falunak a szolgálati kutyáinkból néhányat. Huszonhét német juhászkutyánkból igazán adhatunk. Nagyban folynak a volt orosz laktanyák lakásátalakítási munkálatai, ingyen felajánlottuk a parképítő tereprendezéshez az elítéltek munkáját.

— *Ama emlékezetes gyilkosság következtében még ma is félelem él a lakosság körében.*

— Ezért garanciákkal élünk. Bárki bejöhet, megnézheti az elítélt személyi kartonját, beszélhet velük: mi nem gyilkosokat kölcsönzünk. A minden irányú nyitottság híve vagyok: az európai normákhoz a tököli normákon át vezet az út. És örömmel mondom: az eddig elzárkózott falu már kért tőlünk nyolc fiatal tereprendezésre és két kutyát járőrözésre.

A közelmúltban éjszakai rádióadásban volt szó Tökölről, ennek nyomán jelentkezett a parancsnokságon egy nyugdíjas kőműves, meghatódva a hallottaktól, ingyen és bérmentve felajánlja, bejár a börtönbe kőműves szaktanfolyamot vezetni.

A tétlenségnek vége. Remélem, a Tököl az Tököl kézlegyintéseknek is. Megújult állománnyal tiszta lapot nyitunk — hallom záróakkordként Frank Tibor igazgatótól. Majd hozzáteszi: a Kurírban nemrég „Vasmárookban humanusan” címmel jelent meg rólunk cikk. Hm. Nem is rossz tulajdonképpen ez a cím. Ez van...

Pardi Anna

Öfelsége börtönei

Nyugodt tisztviselők • Kölcsönös tisztelet
• Egyértelmű előmeneteli rendszer

Amikor kitekintettünk London felett a repülőgép ablakából és láttuk a parkokkal és sportpályákkal sűrűn teletűzdelt óriási kiterjedésű város piros háztetőit, a Themzét, a híres Tower-t és a City felhőkarcolóit, még nem tudtuk, közelről is pirosak-e a cserepek, kik járnak az utcán, hogyan fogadnak minket...

Miután kifújtuk magunkat és szorongástól izzadt homlokunkat letöröltük a Heathrow-reptérre érkezvén, megindultunk a hosszú, zárt folyosón kifelé. Mosolygós arcú hölgy futott utánunk felismerhetetlen fényképeinket szorongatva és az angolok egyedülálló udvariasságával megkérdezte: „*Mélyen tisztelt uraim, megtudhatnám önöktől, hogy netán Magyarországról érkeztek?*” Pergőnek semmiképpen sem nevezhető angolsággal válaszoltuk, hogy yes. *Mrs. Margaret King* volt a hölgy, aki a brit külügyminisztérium munkatársaként fogadott bennünket és teljes angliai programunkat irányította. Ez akkor szokás, ha a külföldi vendéget az angol külügyminisztérium hívja meg. Talán ennek köszönhattük azt a színvonalat és bánásmódot, amelyben részünk lehetett ötnapos ott-tartózkodásunk során. Küldöttségünk tagjai voltak alfabetikus sorrendben: *Barsiné Gráber Mária, Cserey Gábor, Csetneky László és Huszágh József*. Az útra 1993. március 23. és 28. között került sor.

A szokásos elhelyezkedést és programegyeztetést követően, amelyben segítségünkre volt az általuk felkért *Miss Bethlen Fruzsina*, aki 1964 óta él Londonban, másnap „beindult” a minden részletében kidolgozott program.

Wandsworth, az öreg ház

Elsőként London délnyugati külvárosába mentünk, ahol a Heathfield Roadon magas falakkal körülvett öreg börtön tornyosult elénk, a *Wandsworth*.

A beléptetés és motozás után egy úgynevezett „senior officer” (hivatali rangjára később visszatérünk) fogadott bennünket az öt fokos „melegben” feltűrt ujjú vakítóan fehér ingben, fekete nyakkendővel, fekete nadrágban és fekete cipőben, fekete váll-lappal, amely nem katonai jellegű sarzsit jelez. Öltönyben, kabátban állva és fázva figyeltük szavait a bástyafal és a majd öt méter magas

drótkerítés között, kerülve az árnyékot, amit ő megértő mosollyal nyugtázott.

A börtön a múlt század közepén épült, az akkori igényeknek megfelelő formában, 750 főre kialakított egyszemélyes zárkákkal, az ír fokozatos rendszer elvei szerint. Hosszú ideig tartó zsúfoltságot követően (például 7 évvel ezelőtt az átlagos napi létszám 1 800 fő volt) mostanra a bentlakók (inmates) száma 850 fő körül mozog. Tekintettel a 847 egyszemélyes, a 48 két- vagy háromágyas zárkára, ez lényegében kényelmes elhelyezést biztosít, annak ellenére, hogy a több éve folyó átépítési és korszerűsítési munkálatok miatt jelenleg is egy szárnyat teljesen lezártak.

A nyolc hektáros terület centrumában egy nagyjából hatszög alakú, csillagrendszerű, középen összefutó szárnyak alkotta kétemeletes zárkacsarnok található. E központi egységhez külön szolgálati funkciókat ellátó épületek kapcsolódnak. Ilyen például a mosoda, konyha, egészségügyi blokk vagy a befogadórészleg, ahol a börtönlátogatást kezdtük. A nemzetközi gyakorlatnak megfelelő az iratellenőrzés, az orvosi vizsgálat, az előzetesek kivételével a civil ruha lecserelése stb. HIV (AIDS-szűrő) vizsgálatot csak akkor végeznek, ha azt az érintett maga kéri.

A centrumba belépve a földszinten az előzetesen fogvatartottak szárnyába értünk, ahol *Mr. Sheppard*, a szárny vezetője felelt kérdéseinkre. Feltűnt, hogy a légkör rendkívül oldott, a hivatalnokok (officerek) és a bentlakók között a kinti élethez hasonló fesztelen, nyugodt beszélgetés zajlott. Egy előzetes például kávét kortyolgatva sétálgatott és fecsegett a felügyelőjével, egy másik a zárkájába invitálta és családi fényképeit mutatta. Ahogy a britek egymás közötti érintkezésében, úgy itt is erőteljesen érzékelhető volt az egyén autonómiájának nagyfokú tisztelete, legyen az taxisofőr, jegyszedő néni a színházban, eladónő a pizzériában vagy fogvatartott a börtönben.

„Ha ezt a sípot megfújom...”

A csillag középpontjában kb. 15 m átmérőjű, köralakú kupola található, ahová a szárnyak befutnak és ahonnan minden mozgást ellenőrizni lehet. Az egyes szintek és szárnyak egymástól ráccsal elválaszthatók, a zárás nem elektromos úton történik, hanem kulccsal. Minden hivatalnoknál hosszú láncra fűzött kulccsomó található, amely bizonyos szakaszokat nyitó kulcsokból áll. Feltűnt, hogy kísérőnk ingén egy vékonyabb lánc is feszül, amelyre sípot fűzött. Azt mondta: „*Ha ezt a sípot megfújom, azonnal itt terem 40–50 felügyelő.*” „*Miért, mennyien vannak most bent?*” — kérdeztük. „*162 fő van szolgálatban*” — válaszolta. Látna alig leplezett irigységünket, elmondta, hogy a munkába járás lépcsőzetes (a munkaidő heti 39 óra), alapvetően a bentlakók programjához igazodik. Éjszaka szárnyanként csak egy-egy felügyelő és a központi biztonsági berendezéseket kezelő személyzet van bent.

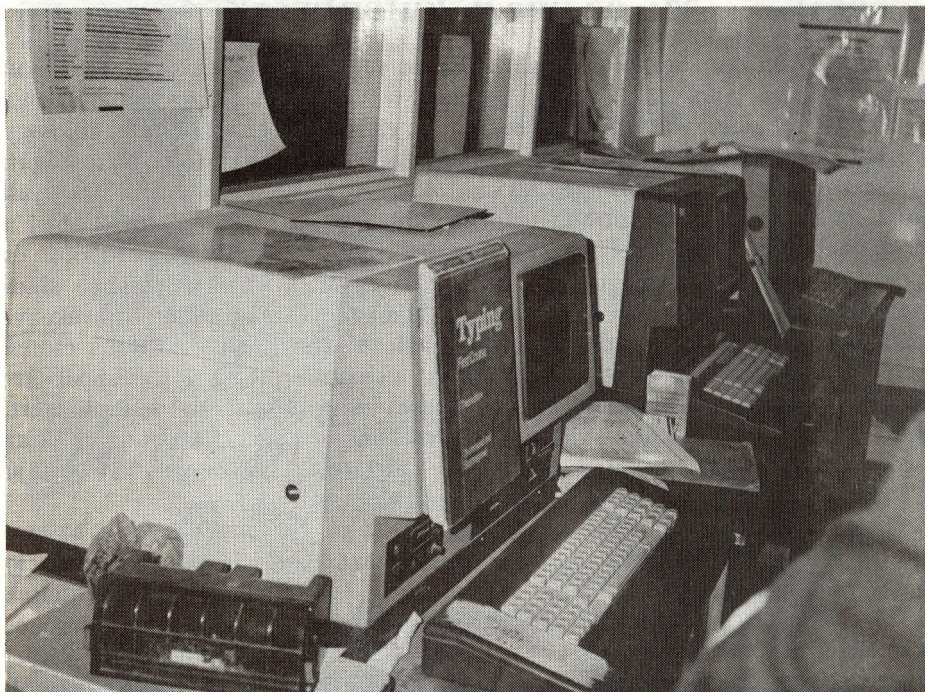
Mindezt a kupola alatt állva hallgattuk, ahol óriási forgalom zajlott, de érdekes módon mindenki azonos irányba közlekedett, mégpedig az óramutató

KITEKINTÉS

járásával ellenkezőleg. Ez a kialakult szokás, ami egyszerűvé és áttekinthetővé teszi a bentlakók mozgását. Ha valaki ezt megsérti, nem csinálnak belőle nagy ügyet, de azonnal (igaz, kedvesen) figyelmeztetik. „*Elnézést uram, rossz irányba megy, arra van a helyes irány.*” Erre a fekete bőrű fiú válasza a következő volt: „*Bocsánat uram, még nem szoktam meg.*”

A fegyelmi részleg az alagsorban volt, ahol jó kedélyű angol fiatalember fogadott bennünket hét őrtársával, ők felügyelik a nyolc, fogdán lévő elítéltet, attól függetlenül, hogy a 32 fogda többsége üres. Fogdafenyítést csak a fő-

Szervezettség és magas színvonalú technika

igazgató (governor) szabhat ki, ennek maximuma három nap. A főigazgató és az orvos naponta ellenőrzi a fenyített elhelyezését, problémákra közvetlenül reagál. A dühöngő elítéltek megfélemezésére alkalmazzák a kényszerzubbonyt és a gumifalú szobát. Ezek használatára ritkán kerül sor.

A fegyelmi zárkák ellenőrzését rendkívül szigorúan megkövetelik, ezt elősegíti egy egyszerű, ám praktikus megoldás: az ajtóval szemben lévő (az elítélt által elérhetetlen) felső sarokban domború tükör található, amelyen a circlin benéző őr teljes rálátást nyer a zárkára. Nem ismernek tréfát azon fenyítettekkel szemben, akik nem hajlandók naponta megfürödni, őket egy külön erre a célra kialakított helyiségben kényszerrel megfürdetik (hidegvíz, slag).

Megfigyelhettük, hogy a tisztviselők nyugodtak, kiegyensúlyozottak, többségük fiatal, jó testi felépítésű, az önvédelmi fogásokra külön tanfolyamokon képezik ki őket. Elmondták, hogy egyszerű dolog állami hivatalnoknak lenni, hiszen ez jó megélhetést, egzisztenciális biztonságot és társadalmi megbecsülést ad. Jól megélik a fizetésükből, nem ismerik a mellékállás fogalmát. Kísérőnk például elmondta, hogy a nyári szabadságát a családjával együtt általában Ausztráliában, Afrikában vagy más kellemes égtájon tölti.

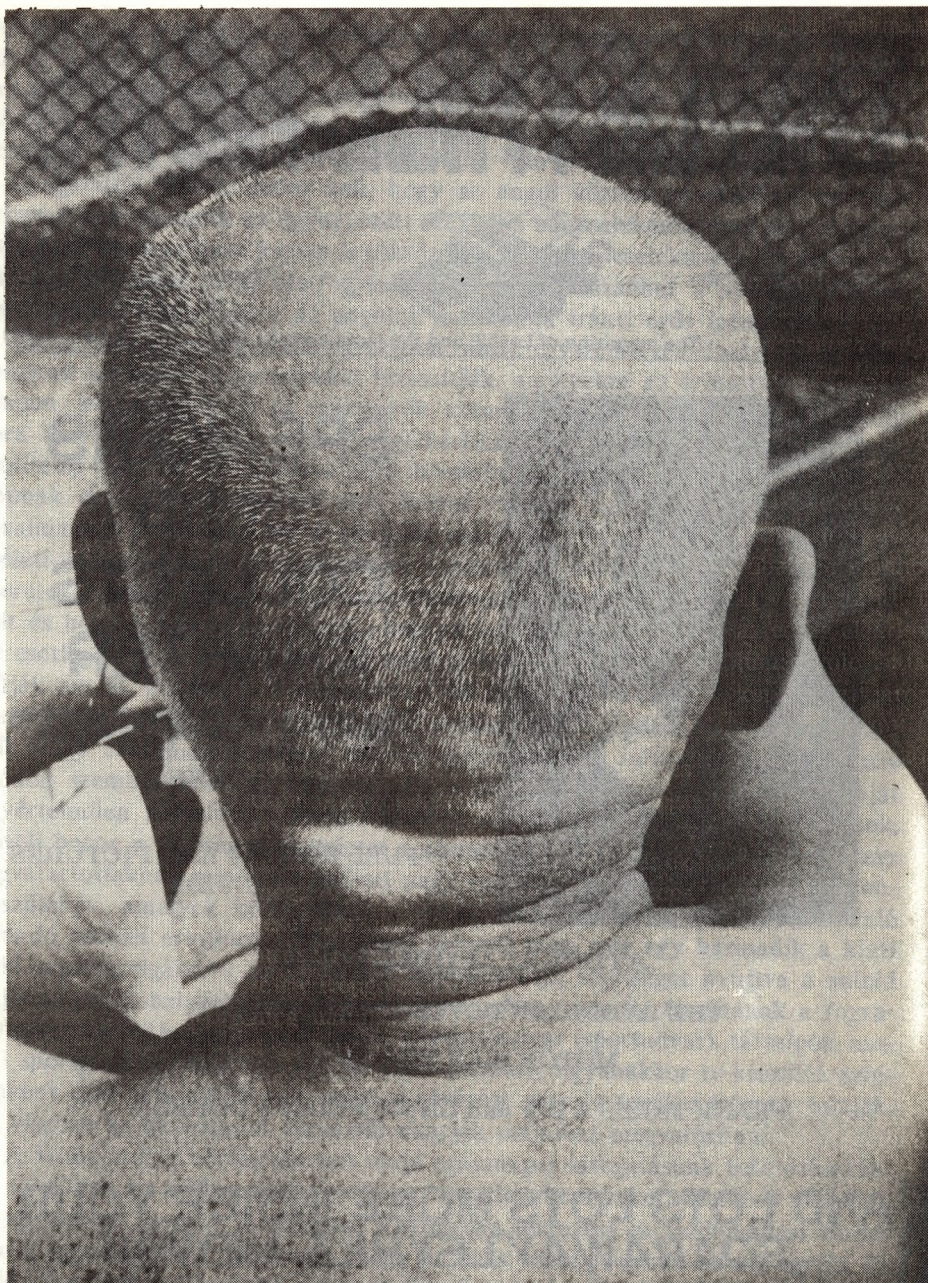
Mi az igazi különbség?

Bandukolva öntudatot és magabiztosságot sugárzó kísérőnk után, felértünk arra a szintre, ahol az 5. számú igazgató irodája van, és míg elfoglaltsága miatt néhány percig vártunk, önkéntelenül is elkezdtünk arról beszélgetni, hogy mi adhatja ennek a börtönnek az általunk is érzékelt magasfokú biztonságát. Az épület, a falak, a folyosók és zárkaajtók, az elválasztott szintek és szárnyak mind ismerősek, mintha otthon lennénk. Miben rejlik a különbség? Ebben a börtönben nincs fegyveres őrzés, nincs őrtorony, a felügyelők gumibotot és sprayt nem hordanak maguknál. (Egyébként egyetlen angol börtönben sincs fegyveres őrzés, a személyi állomány nem alkot fegyveres testületet, tevékenységét közhivatali szolgáltatnak tekinti.) Esetleges súlyosabb konfliktus esetén a rendőrség avatkozik be. Alkalmaznak viszont kutyás őrzést, éjjel-nappal járőrözés formájában a bástyafal és a belső drótkerítés között. Ezt is csak azért, mert a fogvatartottak nagy többsége súlyos bűncselekményt követett el és az ezért kiszabott büntetést itt, vagy hasonló zárt típusú (B vagy C kategóriájú elítélteket fogva tartó) intézményben kezdi el.

Egyértelmű volt számunkra, hogy rendezettséget, fegyelmet láttunk, az említett esetek (például a kávézó elítélt) nem lazaságot jelentenek, hanem jó emberi viszonyt tükröznek. Annak ellenére, hogy a hivatalnokok és az elítéltek közti kapcsolatban minimális a formai előírás (viselkedésszabály), a kölcsönös tiszteleten alapuló alárendeltségi viszony jól funkcionál, ugyanúgy mint a köznap életben. Az emberi kapcsolatok adják ezt a fajta magasszintű biztonságot, ráépülve arra az infrastruktúrára, amelynek az elemei a személyi állomány létszáma, a szolgálat szervezés magas színvonala, az ódon épületegyüttes praktikus felújítása igazodva a jelenlegi börtönügyi célokhoz, továbbá a hivatalnokok egységes szemléletének megteremtése és megkövetelése. A biztonságot tehát nem kívülről haladva igyekeznek erősíteni (fegyverek, falak, rácsok, zárkák, emberek), hanem belülről, az embertől indulva, az emberi kapcsolatokra épülve. Ha ez adott esetben sikertelen, csak akkor nyúlnak fegyvelmező eszközökhöz, gyorsan és hatékonyan. Kísérőink elmondták, hogy ezt az attitűdöt nagyon nehéz megvalósítani, mert saját előítéleteiket kell számos esetben legyűrni, de *„ha a hivatal megköveteli tőlünk, akkor ezt meg kell tennünk.”*

Meditációnknak az 5. számú igazgató megérkezése vetett véget, akinek minden merev formáság megkövetelése nélkül is hatalmas tekintélye volt kollégái

A biztonságot az emberi kapcsolatokra építik. Ez sokszor nehéz, de a személyzetnek saját előítéletelt is le kell győznie.

THE LEYHILL NEWS

March 1992 Edition

Vol. 3

No. 2

The magazine of Leyhill and the local community

SPEAKERS CLUB COLLECTS CHARTER

Proud milestone for inmates of Leyhill as
Association of Speakers Clubs sign
up local group in
world first.

FULL REPORT AND PICTURES
INSIDE

A LOOK AT LEYHILL IN 1948

THE LATEST ON DEVELOPMENT TRUST

MOTOR BIKE TRAINING

FRANK TAKES A DIP and LIFER BRIAN'S DOUBLE!

**AND LOTS LOTS MORE INSIDE YOUR
SOARAWAY LEYHILL NEWS!**

Elfélétek által készített helyi kiadvány

előtt. *E. Johns* úr leültetett a magyar szemmel szerénynek tűnő, körletlen lévő kis irodájában, amelyben azonban a munkavégzéshez szükséges minden berendezési tárgy és eszköz megtalálható. Ő, aki a szűkebb börtönvezetés tagja, közvetlenül az elítéltek között tevékenykedik. Direkt módon irányít egy olyan részleget, ahol a fogvatartottak társaiktól való félelmükben kérnek védelmet a szolgálattól. Ehhez tudni kell, hogy az angol közfelfogás különös erkölcsi megvetéssel viseltetik az úgynevezett szexuális bűncselekményeket elkövetőkkel szemben, és ez az írott jogban is tükröződik. Ilyen bűncselekmény esetén hosszú szabadságvesztést (akár életfogytiglan tartót) is kiszabhat a bíróság. Mindez valószínűleg összefügghet az angolok autonómia iránti erős igényével.

Ezt a kért védelmet külön egységben (unit), egyszemélyes elhelyezés mellett, fokozott sűrűségű programokkal biztosítják, amelyekre az érintettek önkéntes alapon jelentkezhetnek (a résztvevők száma magas). Egy program 15 hétig tart, lényegében a merev felelősségelhárítás fellazítását célozza. Fontos megemlíteni, hogy az itt foglalkoztatott hivatalnokok külön, többlépcsős kiképzést kapnak az ilyen elítéltekhez való helyes viszony és a megfelelő módszerek alkalmazása érdekében. Ez a kiképzés rendkívül célszerű, elsősorban nem elméleti jellegű, hanem sokkal inkább a mindennapok gyakorlatát elősegítő ismereteket közöl és módszereket gyakoroltat. Hogyan kell nézni az elítéltre, mit és hogyan kell kérdezni tőle, hogyan kell rábírní, hogy a hibáit javítsa, az esetleges verbális inzultusokat miként kell kezelni és feloldani stb. Megtanítják azt is, hogyan kell megszerezni és megtartani az elítélttel kapcsolatos fontos tudnivalókat (a bűncselekmény körülményei, a családi helyzet stb.) anélkül, hogy ezeket a személyes szférát mélyen érintő információkat pejoratív módon szembesítenék az elítélttel. Ez a diszkrét, a személyek autonómiáját egyértelműen tiszteletben tartó álláspont amellettt hogy jólesik az elítéltnak, növeli benne a valóságos tiszteletet a személyzet iránt. E sérülékeny, érzékeny fogvatartottaknak mindezek mellett nagy segítséget jelentenek azok a telefonkészülékek, amelyek közül kettő a családdal, barátokkal, ismerősökkel való állandó szóbeli érintkezés lehetőségét teremti meg, míg egy harmadik a kinti lelki segélyszolgálattal áll közvetlen kapcsolatban, segítséget nyújtva a suicid hajlamú, krízishelyzetben lévő bentlakónak. Nagy gondot fordítanak a fogvatartottak aktivitásának megőrzésére: gyakorlóudvar (sportudvar), társalgók, asztali sportjátékok, könyvtár stb. áll rendelkezésre; ugyanakkor tv-készülék szintenként csak egy darab van, mert a tévézést passzív tevékenységnek tartják, ők viszont az aktivitáson keresztül akarják céljaikat megvalósítani.

A Wandsworth börtönben tett majd egésznapos látogatásunk befejezéseként *C. G. Clark* úr, a főigazgató (governor) fogadott bennünket valamivel nagyobb, de ugyancsak szerény irodájában. Elsősorban tervezési és gazdálkodási kérdésekről beszélgettünk. Elmondta, hogy az éves költségvetésük bérrel együtt 21 millió font, ebből 17 milliót adnak ki fizetésre és 4 millió fontból gazdálkodnak. Ez az összeg nem tartalmazza a kisebb építkezésekhez és beruházásokhoz szükséges összegeket, csupán a működés biztosítására szolgál. A kívánatos bőví-

téseket, rekonstrukciókat, beruházásokat a központtal (Home Office HM Prison Service — ez magyar viszonyok között megfelel a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának) közösen 15 évre előre tervezik, ezt 3 éves megvalósítási programokra bontják. A közösen megállapított, 3 évre szükséges összeget a központi költségvetésből biztosítják és a szükséges időben átutalják. Ezeket a munkálatokat csak külső, kipróbált szakértelmű vállalatokkal és vállalkozókkal végeztetik, úgynevezett saját erőből történő építkezések, beruházások nincsenek. Az elkövetkezendő három évben új főbejáratot és teherbejáratot és teherbejáratot és teherbejáratot szándékoznak építeni, emellett új elítéltkonyhát, illetve többféle gyakorlóműhelyt befogadni képes csarnok építését tervezik. Ezekre a szükséges pénzt már elkülönítették, a vállalkozókkal az előszerződéseket megkötötték. A hangulatos beszélgetés közben meggyőződhattünk ezen urak humorérzékéről, kiegyensúlyozottságáról és magabiztosságáról. Mikor megkérdeztük, hogy vajon elegendő-e az a pénz, amiből gazdálkodnak, derűsen azt válaszolta a főigazgató: „*Uram, látott már olyan börtönigazgatót, akinek elég a központtól kapott pénz?*” Miután ismert okok miatt válasz nélkül hagytuk ezt a költőinek szánt kérdést, a kölcsönös névkártyacsere után búcsút vettünk egymástól, mert sietnünk kellett a *Director General*hoz (aki a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának felel meg).

A Direktor General vendégeként

Siettünk is, sofőrünk legalábbis igyekezett még a csúcsforgalom előtt odaérni, miközben az aznapra mellénk rendelt külügyes kísérőnk tízpercenként telefonált, hogy hol járunk. A központ London belvárosában, vadonatúj épületben rendezkedett be, ahol volt szerencsénk találkozni *Derek Lewis* úrral és néhány vezető munkatársával, név szerint *Tony Pearson* úrral (területi igazgató, emellett az oktatási program vezetője), *Michael Deavaers* úrral (a sajtókapcsolatok osztályának helyettes vezetője), valamint *David James* úrral (a Börtönszolgálati Hírek című újság főszerkesztője). Az általuk elmondott sok információ közül a következőket emelnénk ki. Mint Európa sok más országában, itt is jelentős súllyal foglalkoznak a börtönügyet érintő jogszabályok átdolgozásával, különösen az elmúlt két-három évben jelentős nyitást hajtottak végre, számos rész kérdésben enyhítettek a bv. törvény előírásain. Ez érintette a szabadulást közvetlenül előkészítő munkavégzés feltételeit, bővítette a rekreációs lehetőségek körét, illetve jelentős mértékben megkönnyítette a családi kapcsolatok ápolását. Az elítélt számára legfontosabb dologban, a szabadulás kérdésében úgy enyhített az 1991-es törvény, hogy minden egyes szabadságvesztésre ítélnél (beleértve az életfogytiglanra ítéleteket is) meghagyja a reményt a korábbi szabadulásra. Utólag is érdekesnek tartjuk, hogy vendéglátóink — mielőtt a szervezeti kérdésekre tértek volna — nem mulasztották el szó szerint ismertetni a börtönszolgálat mottóját, amelyet egyébként mindegyik meglátogatott börtön falán több helyütt láttunk. Ez a következőképpen szól: „*A királyi börtönszolgálat*

Home Office

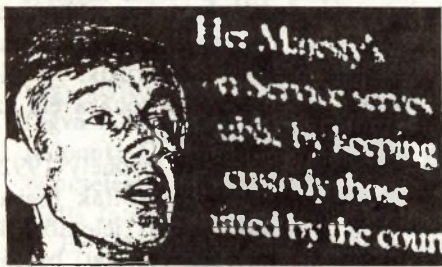

March 1993

For all staff

Vol 11 No 107

PRISON SERVICE NEWS

"I would like to see us focus on a limited number of goals, set a few achievable priorities, and then get on with implementing them fast."

Derek Lewis to the Prison Service Briefing Conference
See page 4.

In this issue

No Smoke' Day is 10 March - Why not give it a try?
- Page 3

Exeter wins Elton
- Pages 6-7

Prisons unite to tackle 'Yob' crime
- Page 8

Highpoint in top rugby form
- Page 12

New ear for inmate grievances

INMATES will have a Prison Service ear for their complaints as they will have a direct link to the Home Secretary, Kenneth Clarke, via a new system.

The new arrangement which was made in the Spring, was designed to be a Parliamentary answer to Sir John Hejblum, the Home Secretary's aide.

I am pleased to announce that I have now agreed arrangements to appoint a Prisoner Ombudsman to consider grievances from prisoners who have failed to obtain satisfaction from the present internal complaints system. He or she will have a wide remit to consider cases affecting individual prisoners. It will extend to prisoners' inability to contact their families, to their mental health, to their religious and other needs.

The Prison Ombudsman will also be able to consider the merits of such cases as well as the procedures involved. He or she will make recommendations to the Chief Executive of the Prison Service and to me as necessary.

AGENCY ROLE EXTENDS

Remit to cover private sector

THE NEW PRISON SERVICE AGENCY will be responsible for taking forward the Government's policy of private sector involvement in prisons, the Home Secretary, Kenneth Clarke, has announced.

Replying to a Parliamentary Question, Mr Clarke said: "I have decided that when the Prison Service becomes an Executive Agency on 1 April it should assume full responsibility for taking forward Government policy on the involvement of the private sector in the management of prisons. The Framework document and Corporate and Business Plans for the Agency will reflect this position.

The objective of the Agency will be to raise standards and secure better value for money throughout the prison system. I envisage an increase role for the private sector in the management of prisons in order to provide an effective source of competi-

tion, new ideas and innovation for the management of the public sector prison service.

The Agency will make recommendations to me later this year on the extent, form and timetable for private sector involvement. In the interim, further existing establishments will be identified for market testing."

CONTRACTS

THE first round of contracts to be offered for the future provision of education services in prisons have been announced by Prison Minister, Peter Lloyd.

The proposed contracts, involving 40 prisons, will

come into effect later this year when the involvement of LEAs in further education is reduced.

FOR ALL FORMS OF INSURANCE

MAKE A NEW POLICY DECISION WITH **CSIS**

SPECIAL TERMS FOR PUBLIC EMPLOYEES
A NON PROFIT MAKING SOCIETY WITH NO MEMBERSHIP SUBSCRIPTION

Fill in the coupon or telephone 081-481 6075 for more information

Name: _____
Address: _____

THE CIVIL SERVICE INSURANCE SOCIETY
FREEPOST 22 Borthol St, South Tyneside (07710) 081 481 6075
© 1992

New Chaplain General named

THE Ven David Fleming who is about to leave his clerical life in the shadow of Ely Cathedral to take over as Chaplain General of the Prison Service from the Ven Keith Pound who is retiring. With the new Chaplain General is his wife, Elizabeth. Story - Page 3.

Fazakerley is the new Mersey site

FAZAKERLEY, in Merseyside, has been chosen as the most suitable site for a new prison.

In an answer to a Parliamentary Question from Sir John Wheeler MP (Merseyside North), Prison Minister, Mr Peter Lloyd said the Government believed there was a clear need for more secure prison places in the North West.

A new prison at Fazakerley would enable us to locate many prisoners from Merseyside closer to home than is now possible. There looked into the concerns expressed against building a prison at Fazakerley, but have concluded that the site is suitable for such use. In view of the planning authority's reservations the matter will now be referred to the Secretary of State for the Environment who will consider their request that the matter should be the subject of a public inquiry."

Commenting on his decision Mr Lloyd said: "I had the opportunity to visit Fazakerley in November last year and speak to many community leaders. Since that time, I have looked very carefully at all the arguments for and against development at the site and have concluded that Fazakerley could be the key to providing enough prison places for the north Merseyside conurbation.

Although some members of the local community may initially oppose prison development, experience shows that prisons can become accepted and can be good neighbours."

A börtönszemélyzet részére készített központi havilap

a társadalmat azzal szolgálja, hogy fogva tartja a bíróság által rábízott személyeket. Feladatunk, hogy humanusan gondoskodjunk róluk és segítsük őket, hogy törvényt betartó és hasznos módon éljenek mind a fogva tartás ideje alatt, mind a szabadulás után."

A HM Prison Service (Őfelsége Börtönszolgálata) Anglia és Wales börtönei felett gyakorol felügyeletet, maga a szervezet a Home Office (Belügyminisztérium) részeként működik. Lényeges változásnak élük meg, hogy szervezetük a minisztériumtól még az eddigieknél is nagyobb önállóságot kap ebben az évben, a Director General közvetlenül a miniszter felügyelete alá tartozik. Az önállósodási folyamat az intézetek irányában is tovább gyűrűzik. A miniszter legutóbb 1992 novemberében terjesztette a parlament alsóháza elé az 1991 áprilistól 1992 áprilisig terjedő időszak átfogó értékelését.

A börtönszolgálat jelenleg 128 börtönt üzemeltet, az összes férőhely 1992. március 31-én 45 527 volt, ugyanezen a napon 47 746 főt tartottak fogva, ami az előző évhez képest 2 640 fős növekedést jelentett. Emiatt jelentősnek tartják a zsúfoltságot, különösen az előzetesházaknál és a helyi (local) börtönöknél. Az elmúlt másfél évben 6 új börtön nyílt, összesen 3 585 új férőhelyet biztosítva (köztük van Brinsford, amely következő látogatásunk színtere). Ezek célszerűen épített, minden igényt kielégítő intézmények. Jelenleg 14 börtön építése folyik, 7 pedig tervezés alatt áll (ezzel újabb 4 000 férőhelyet fognak biztosítani). Közös vonásuk lesz, hogy 50–70 fős lakóegységeket (unit) alakítanak ki, magánzárkás rendszerben, minden zárkában egészségügyi blokkal. Ezenkívül praktikus okokból és nem kevésbé erős hagyománytiszteletből (sokszor többletköltséget is vállalva ezért) 418 millió fontot költöttek egy év alatt a régi börtönépületek állagának megóvására és korszerűsítésére. Ezek a számok a teljes költségvetés tükrében is érzékeltetik, hogy mennyire fontosnak tartják az infrastruktúra bővítését és szintentartását. A múlt évben a teljes költségvetés 1631 millió font volt, ami 7%-os emelkedést jelent. A dekonjunkcióra következtében növekedtek a működtetési és fenntartási költségek Angliában is, például egy elitelt heti fogvatartási költsége (ami teljes egészében a költségvetést terheli) 422 font.

Hatféle börtöntípus

Alapvetően hatféle börtöntípust különböztetnek meg, ezeken belül természetesen elkülönítik a nőket a férfiaktól, a fiatalkorúakat a felnőttektől. Ugyanakkor több úgynevezett local (helyi) börtönben vagy más típusú börtönben előzeteseket is fogva tartanak.

Ezek a típusok:

- *local prisons* (helyi börtönök),
- *closed training prisons* (olyan zárt börtönök, ahol az elítélteket rövid és hosszú távú tréningekbe vonják be),
- *open training prisons* (nyitott börtönök, szabadon választott tréninggel),

KITEKINTÉS

- *remand centres* (előzetesházak),
- *closed young offender institutions* (fiatalkorúak zárt intézete, ahol az oktatás-képzés dominanciája valósul meg),
- *open young offender institutions* (fiatalkorúak nyitott intézete, ahol a fentiek mellett a szabadulásra felkészítés a fő cél).

A rendszer átjárható, zárt intézetből nyitottba juthat a hosszúidős, veszélyesnek minősített (B kategóriás) elítélt is, így amellett hogy jobb viszonyok közé kerül, esélye van a korábbi szabadulásra. Tehát pontosan tudja, hogyan kell viselkednie, milyen kívánalmaknak kell megfelelnie ahhoz, hogy C fokozatba vagy nyitott börtönbe kerüljön, ezáltal önmaga számára fokozatosan javítsa fogva tartása körülményeit, és ezzel párhuzamosan közelebb hozza szabadulása időpontját. Különösen veszélyes (terrorcselekményeket elkövető, más súlyos bűncselekményt megvalósító), A kategóriás elítélt mintegy 350 van, őket speciális intézetekben őrzik.

Ez a fajta kiszámíthatóság és stabilitás az egész börtönszolgálatot jellemzi, hiszen a hivatalnokok (a büntetés-végrehajtási állomány tagjai) is pontosan ismerik előrelépési lehetőségeiket, felvételük pillanatától nyugdíjazásukig. Lényegében rajtuk áll, hogy mivé válnak, milyen karriert futnak be. Jellemzi a közfelfogást és a közhivatalok iránti pozitív attitűdöt, hogy például az elmúlt évben 48 146 jelentkezőből választották ki több lépcsőben azt a 2 470 főt, akik megfeleltek a komplex követelményrendszernek. Velük együtt a börtönszolgálat személyi állományának létszáma jelenleg megközelíti a 40 000 főt.

Kiképzésük célja az, hogy országosan elfogadott szakmai végzettséget kapjanak, erre saját iskoláik vannak, de több „külső” oktatási intézménnyel (stúdiókkal, egyetemekkel) is kapcsolatban állnak. Rendkívül kiterjedt belső tréningrendszerük van. Elsősorban speciális feladatokra képezik ki a hivatalnokokat (például rendkívüli események megszüntetésére, az etnikai kisebbségekhez tartozó fogvatartottakkal való foglalkozásra, az elítéltek testnevelésének irányítására, a védelmet kérő elítéltekkel való foglalkozásra stb.).

A főlétel után az új munkatársak egy 13 hetes fázison esnek át, amelynek első 2 hetét egy idősebb, képzett kolléga irányításával valamelyik börtönben töltik, figyelik a belső életet, tanulják az alapfogásokat, de beavatkozási jogosítványuk nincs. Ezután a Prison Service Training College egyik területi központjában 9 hetes oktatáson vesznek részt, ahol alapvető ismereteket közölnek és készségeket igyekeznek kialakítani. Így például a tananyagban szerepel az emberekkel való érintkezés, viselkedés (beszéd, gesztusok, mimika) szituációs gyakorlatokon keresztül történő elsajátítása; hogyan kell beszélni az elítélttel incidens esetén; alapvető ismeretek a börtönnépességről stb. Megtanulják a legegyszerűbb fogásokat, eljárásokat, így a zárkaellenőrzést, a látogatások ellenőrzését, a bilincselést, az elsősegélynyújtást. Különös részletességgel foglalkoznak az elítéltek jogaival és köteleiségeivel. Pontosán megtanulják az officerek hatáskörét, jogosítványait és azt, hogy döntési helyzetekben miként lehet a leghatékonyabban eljárni.

Előmeneteli rendszer

Imponáló volt számunkra az előmeneteli rendszer egyértelmősége. A kezdő munkatárs, ha sikeresen elvégezte az előírt előkészítő kurzust, „*officer*” hivatali rangot kap. Hat-hét év jól végzett officeri szolgálatot követően — és ha sikeresen teljesítette a következő fokozat elnyeréséhez szükséges előírásokat (tréningek, kurzusok) —, olyan minősítőbizottság (Promotion Board) elé kerül, amely dönt abban, hogy alkalmas-e a jelölt ennek a hivatali fokozatnak az elnyerésére. A bizottság tagjai döntően gyakorlati szakemberek, akik már hosszabb ideje magasabb beosztásban dolgoznak. Ez a következő fokozat a „*senior officer*” amelyet újabb négy-öt év szolgálat és az emelkedő követelményszintű vizsgák letétele után bizottsági döntés alapján a „*principal officer*” rang követhet. Viszonylag kevesen jutnak el eddig a lépcsőfokig, éppen a követelmények magas színvonala miatt. Bizonyos előnyt élveznek a felsőfokú végzettséggel rendelkezők (akiknek az aránya nem jelentős az állományon belül), így például lerövidülhet az egyes fokozatok közti időintervallum. A továbblépés lehetőségét az igazgatói funkciók betöltése jelentheti.

Az általunk meglátogatott intézetekben a governor (főigazgató) közvetlen irányításában négy szakági igazgató működött, a 2., 3., 4. és 5. számú igazgató, ami nem alá-fölérendeltségi viszonyt jelez, hanem a képzettség és beosztás magasabb szintjét tükrözi. Ezeknek az igazgatóknak az autonómiája igen jelentős, ők a szakterületük egyszemélyi felelősei, a főigazgató így tud eleget tenni a napi konkrét, börtönben elvégzendő feladatai mellett általános koordinációs feladatainak is.

A főigazgatók felett *regionális főnökök* (area manager) állnak, 15 nagyobb régióba csoportosították a 128 börtönt, ezek a regionális főnökök emellett programigazgatók is (például Pearson úrhoz tartozott egy 9 börtönt magába foglaló régió, de az egész országban hozzá tartozik az oktatás, a szexuális elkövetőkkel való sajátos foglalkozás, a vallási programok és a női elkövetők kezelésének kérdésköre). Más regionális főnökök más programokért felelősek. Például az elítéltek foglalkoztatásáért, a biztonságért stb. Ezen részprogramok nagy részét átfogja egy általános szempont, az elítéltek aktív tevékenységre nevelése. Ebben egyformán fontos szerepet kap a műhelymunka, a nappali oktatás, a szakmai tanfolyam, a sportolás, a családi kapcsolatok ápolása, a vallásgyakorlás.

Aktivitási program

A foglalkozási rendszer differenciálása és továbbfejlesztése napirenden van, az elképzelések kidolgozásába a fogvatartottakat is bevonták. Szükségesnek tartják például, hogy minden fogvatartott részt vegyen konstruktív tevékenységben — ez a felnőtt elítélteknél elsősorban munkavégzés. A munkalehetőségek alapvetően ipari és mezőgazdasági jellegűek. Az elítélt napi, önkéntesen végzett

KITEKINTÉS

munkájáért jelképes 1 fontot kap, de nem fizet tartásdíjat. A képződött nyereséget (ha ilyen egyáltalán van) a központ elvonja, ezért nem cél a nyereség elérése.

Az ipari és mezőgazdasági munkavégzés célja az, hogy hasznos módon lekösse a fogvatartottat és a gyakorlati tapasztalatszerzésen, a munkavégzési szokások gyakorlásán keresztül felkészítse a kinti életre, várhatóan segítve őt ezzel a szabadulást követő integrációban. A fogvatartottak számára többféle munkalehetőség nyílik (változatos ipari tevékenység, földművelés, kertészet, állattenyésztés), ahol szakképzett munkavezetők irányítják őket. Néhány termék kinti eladásra kerül, a túlnyomó többség a belső ellátás zavartalanágát biztosítja. Az éves termelési érték 47 millió font.

Sokféle ipari műhely működik, ezeken belül a textilipari munkahelyek aránya 26%, szabászat és varrás 21%, mosoda 10%, faipari munka 7%, cipőkészítés 2%.

A börtönszolgálat 5 800 hektáros saját területtel rendelkezik, melynek 60%-a művelés alatt áll, a többi sportpályák és szabadidős területek céljára szolgál. A börtönszolgálaton belül szükséges összes húsféleséget, a zöldségfélék 80%-át és a tej 70%-át a fogvatartottak állítják elő.

A legtöbb hagyományos jószág tartó farmon található valamilyen ritka tenyészet is, amelyet elsősorban az iskolás korú gyerekek, de mások is látogathatnak, segítve ezzel az intézmény és a helyi közösség közötti tartalmas kapcsolat fennmaradását.

A kiterjedt szakmai gyakorlatszerzési lehetőségek közül kiemelnénk, hogy az elmúlt évben az országos színvonallal azonos szakmunkás végzettséget lehetett szerezni, például 38 szabás-varrásra szakosodott műhelyben, ahol 12-en szereztek szakmunkás bizonyítványt, 84-en pedig betanított munkási végzettséget. További 10 fő varrógépszerező szakmában szerzett szakmunkás bizonyítványt, 206-an szereztek kertész végzettséget, 127 fő kapott mezőgazdasági szakmunkás bizonyítványt — összesen 75 intézményben folyik mezőgazdasági irányú szakképzés. Ezen felüli azoknak a száma, akik egy megszabott szintű jártasságot (unit credit) elérték.

Gondot fordítanak az iskolarendszerű oktatásra. Alapszinten arra törekszenek, hogy a hallgatók az életben jól felhasználható, praktikus ismereteket sajátítsanak el. Ugyanakkor 78 olyan intézmény van, ahol 422 fogvatartott „szabadegyetemi” szinten tanul, közülük 1991-ben 215-en sikeres vizsgát tettek. Tavaly hétnapos közös értekezletet rendezett a szabadegyetem és a börtönszolgálat illetékes személyzete, ahol a jelenlévő börtönügyi szakembereknek két elítélt is sikeres előadást tartott. Az 1990-ben 230 szakképző tanfolyamot számláló szint megmaradt, sőt 233-ra nőtt.

Az elítéltekben erősítik a művészi törekvéseket is, több kiállítást rendeztek alkotásaikból (az egyiket például egy londoni katedrálisban). Segítik a tehetséges elítélteket abban is, hogy fejlesszék költői, drámaírói vagy újságírói képessé-

güket, erre a célra például írókat nyertek meg egy évi időtartamra félállásos munkára.

Az aktivitás programjának fontos eleme a sportolás, a fizikai kondíció megőrzése. Bővültek a sportolási lehetőségek, nőtt az elítéltek érdeklődése a testnevelés iránt, jobban, mint a szakképzettség megszerzése iránt. Körülbelül 700 elítélt jelentkezik naponta gyógytestnevelésre (az ok többek között cukorbetegség, baleset vagy operáció utáni terápia, elhízás). Jelenleg a fogvatartottak 30–40%-a aktívan mozog, sportol.

Sok elítélt szorul a segítség sajátos formáira és bátorításra, hogy megállja a helyét a börtönéletben és hogy elrendezze visszatérését a társadalomba. Jelenleg az életfogytosoknál, illetve a fiataloknál készül aktivitási program az ítéletben foglalt időtartamra. A terv részei egymáshoz kapcsolódnak és a szabadságvesztés utáni felügyeletre is kiterjednek. Az életfogytiglanra ítélték száma majdnem eléri a 3 000-et, néhány börtön szakosodott a kezelésükre.

Az 1 637 női fogvatartott körülbelül 9%-a külföldi, akiket kábítószerrel kapcsolatos vétség miatt tartóztattak le. A nőket kezelő intézményekre vonatkozó irányelveket tavaly adták ki. A gyermekek egész napon át látogathatják anyjukat.

A fiataloknál (15–21 év) elsődleges feladat a felelősségérzet növelése, ezért aktivizálni kell őket, jó kapcsolatot kell kiépíteni a fiatalok és a személyzet között, erősíteni kell a külvilághoz kötő szálakat; szorosán együtt kell dolgozni a probációs tisztviselővel vagy a szociális munkással, aki szabadulása után a fiatalokot segíteni fogja. Minden fiataloknál vagy egy „személyes nevelője” (personal officer), aki mindenben segíti és támogatja. Bizonyos speciális kategóriáknál, akiknél a viselkedés problematikus, ezek főleg a szexuális bűncselekményt elkövetők, a kint és bent egyaránt erős szakos viselkedésűek, a drog- és alkoholfüggők, a személyiségzavarosok, esetükben különleges kezelési igények érvényesülnek, kezelésükben speciálisan képzett személyzet vesz részt.

A pszichológusok szerepét nélkülözhetetlennek tartják a börtönfunkciók és a fejlesztési feladatok kivitelezésében. Erőteljesen részt vesznek a kezdeményezésekben: például közreműködnek a szexuális elkövetőkkel folytatott kezelés kibővítésében, a feszültség-ellenőrzés fejlesztésében, az aktivitási programok javításában, az életfogytiglanra ítélttel való foglalkozás továbbfejlesztésében.

A pszichológusok a személyi állomány tagjait is segítik és felkészítik ezekre a feladatokra, valamint az elítéltekkel folytatandó más teendőkre.

Cserey Gábor — Csetneky László

(A befejező rész a következő számban)

Indianapolis

Maximális biztonság • Amerikai zárás • Női börtön

A szerző egy évet töltött az Egyesült Államokban. Az amerikai CIP (Council of International Programs) ösztöndíjasaként Indiana állam, azon belül pedig a főváros, Indianapolis börtöneivel ismerkedett. Értékelő beszámolójának ezúttal azt a markáns részletét közöljük, amely bemutatja a maximális biztonsági fokozatú intézeteket és bepillantást kínál az indianai női börtönbe.

Az Egyesült Államok középső területén, a Nagy-tavaktól délre helyezkedik el Indiana. Területe pontosan megegyezik Magyarország területével, de a lakosság száma alig haladja meg a hatmilliót. Földrajzi fekvéséből következően meghatározó iparága a mezőgazdaság. Fő terménye a kukorica. Indianapolis tipikus amerikai város. Egy viszonylag kicsi belvárossal, és hatalmas kiterjedésű családi házas övezettel rendelkezik. Lakosságának száma megközelítően 800 ezer. A feketék részaránya nagy mértékben meghaladja az államra jellemző 15%-ot, és ez meg is mutatkozik a bűnözés alakulásában.

Rendkívül érdekes, hogy az USA-n belül az egyes államok viszonylag nagy önállóságot élveznek a területi törvények megalkotásában, így a büntetés-végrehajtás helyi szabályozásában is ez érvényesül.

Indianában harminc büntetés-végrehajtási intézet található. Ezek közül négy a fiataikorúak számára készült,

26-ban pedig felnőtteket helyeznek el.

A térképről látszik, hogy az intézetek területi eloszlása viszonylag egyenletes. Indianában 1992. február 1-jén 13 742 elítéltet tartottak fogva.

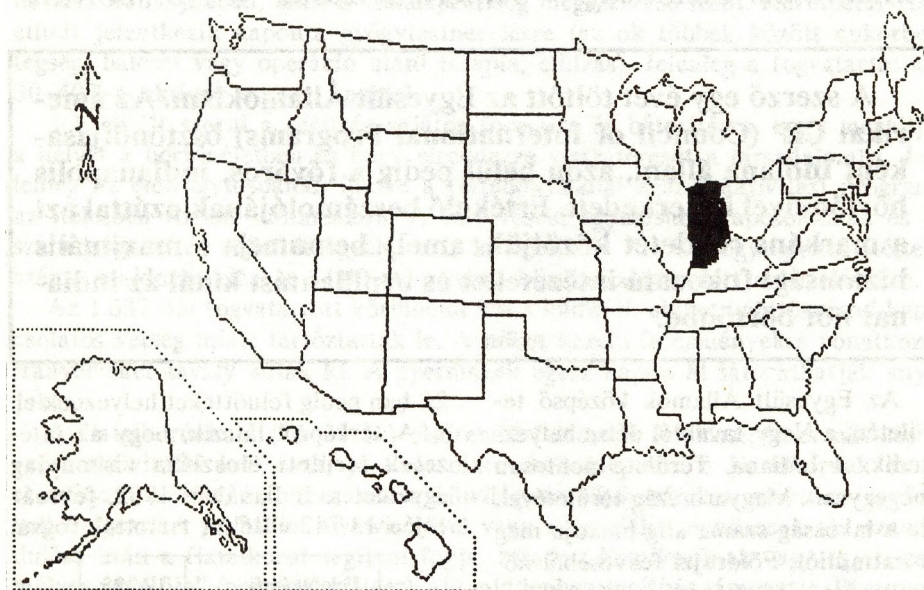
Felnőtt férfi	12 323
Felnőtt nő	698
Fiataikorú fiú	545
Fiataikorú lány	176

Amennyiben figyelembe vesszük, hogy Indiana lakóinak száma alig haladja meg a hatmilliót, fogvatartottjai pedig majdnem annyian vannak mint Magyarországon, így már könnyen érthető, hogy mi módon jön ki a száz-ezer lakosra jutó 202-es mutató (a hazai érték 156).

Maximális biztonsági fokozat

A maximális biztonsági fokozatú intézetek esetében elsődleges és véleményem szerint kizárólagos kívána-

lom a maximális biztonság megteremtése. Legalábbis ami a külvilágtól való elzárást jelenti. Lényegesen kisebb súlyt helyeznek a belső biztonságra. A kicsi szabálytalanságokat könnyen elnézik, megelégszenek azzal, ha nincs nyilvánvalóan szemetszűrő probléma. Az intézeteken belüli üzleteléssel, kábítószer-kereskedelemmel szemben szinte tehetetlenek, saját véleményük szerint az állomány egy része korrumpálódott. A nevelési-kezelési programok csak felszínesek. Az ember választáshoz való jogára hivatkozva tömegek vannak, akik viszont semmiféle szervezett programon nem vesznek részt. Időtöltésnek marad a „fekete” kereskedelem, a szerencsejáték, a jobbra passzív, de néha aktivizálódó el-

lenállás minden felülről jött kezdeményezéssel szemben.

Valamennyi maximális biztonsági fokozatú intézetnek sajátos arculata van. A következőkben két intézetet mutatok be. Egyikük „sima” letöltőház (Indiana Reformatory), a másik speciális feladatokat ellátó befogadó és vizsgáló intézet (Reception/Diagnostic Center).

Indiana reformatory

Az intézet épületeinek több mint a fele 100 év körüli. A belső átalakítások ellenére magán viseli az elmúlt történelmi korok minden megpróbáltatásának nyomát. Ilyen körülmények között őriznek 1 650 súlyos bűncselek-

Indiana állam büntetés-végrehajtási intézetei

ményért elítélt férfit.

A „történelmi” zárkacsarnokok auburni építészeti rendszerben épültek. Valamennyi fogvatartottnak egy 160x180 cm-es „élettér” áll rendelkezésére. A zárka berendezési tárgyai: rögzített ág, falra rögzített pici asztallap, WC-csésze és kézmosó. Valamennyi zárka a folyosóra néz. Elöl-ről rács határolja, csak a hátsó és a zárkák közötti falak tömörek.

Épületenként tükrösen szimmetrikus a kialakítás és egymás fölé négy

ilyen szintet helyeztek. Valamennyi szint biztonsági ráccsal elszigetelhető. Az emeletek függőfolyosói között azonban föl-le irányba mászva tudnak „közlekedni” a fogvatartottak, és ezt már nem egy börtönlázadásnál be is bizonyították.

Valamennyi zárkaajtó oldalra csúszik, csak manuálisan nyitható a szintenként elhelyezett irányító szekrényből. Természetesen a nyitás és a zárás zárkánként külön-külön, de szintenként egyszerre is történhet.

Az intézetben található még jól felszerelt iskola, rengeteg sportlétesítmény, hatalmas mosoda és egy szép templom. Működés közben sajnos egyiket sem tanulmányozhattam, mert ott-tartózkodásom idején teljes „zárás” volt az intézetben.

Több mint négy hónapon át

A „zárás” (Lockdown) egy rendkívül sajátos és egyáltalán nem ritka állapot az amerikai börtönökben. Bármelyik intézet vezetője elrendelheti, ha biztonsági szempontból indokoltnak látja a fogvatartottak mozgatójának megszüntetését. Ez egyúttal a munkáltatás, oktatás, egyáltalán minden szervezett program felfüggesztését jelenti, sőt teljes hírzárlatot is. Ilyenkor az intézet mindennapi tevékenysége szünetel, a fogvatartottak hetente csak egyszer, maximum kétszer hagyhatják el zárkaikat hogy lezuhanyozhassanak, de akkor is csak egyesével és szigorú felügyelet alatt. Ilyenkor kísérteties a látvány. Minden kihalt, csendes és elhagyatott a zárkacsarnokokon kívül. A munkahelyek üresek, a sportlétesítményeket senki sem használja. Az Indiana Reformatoryban már négy hónapja tartott ez az állapot.

Néhány héttel a karácsonyi ünnepek előtt olyan információ jutott az intézet vezetőinek tudomására, hogy a fogvatartottak tüntetésre, esetleg zendülésre készülnek. Az igazgató azonnal teljes körű zárást és biztonsági ellenőrzést rendelt el. Ennek nyomán 45 házilag készített fegyvert ta-

láltak. Lőfegyver ugyan nem volt az elkobzott tárgyak között, de azok így is rendkívül veszélyesek voltak, bármelyikük alkalmas lehetett volna élet kioltására.

Az elrendelt zárás és annak négy hónapon keresztül fenntartása szélsőséges állapotot eredményezett. Senki nem tudta, hogy mikor oldják fel, és ez már önmagában is sokkoló helyzetet teremtett. A fogvatartottak, de a személyi állomány is egyre türelmetlenebbé vált. A helyzet minél pontosabb megértéséhez szükséges tudni, hogy a fogvatartottak normál körülmények között még egy maximális biztonsági fokozatú intézetben is gyakorlatilag naponta telefonálhatnak és heti rendszerességgel fogadhatnak látogatót. Ezenkívül akár naponta részt vehetnek istentiszteleten és számtalan egyéb szabadidős lehetőségük van. A zárással mindezeknek egyszerre vége szakad. Nemcsak kényelmetlen számukra ez a helyzet, hanem a gyermekkoruktól beléjük nevelt emberi jogait is megengedhetetlen mértékben sértve érzik. Ez a tudat lényegesen agresszívabbá teszi őket, mint maga a stresszel teli bizonytalan állapot. Ráadásul a karácsony az USA-ban is az egyik legnagyobb ünnep, így érthetően sokkolóan hatott rájuk a külvilágtól való teljes elszigetelés.

A személyi állomány is híján volt minden információnak. Egyszerre kellett elviselniük a külvilág kíváncsi és legtöbbször provokatív megnyilvánulásait és a fogvatartottak kiutat kereső dühét. A zárás negyedik hónapjában már döbbenetes képet mutattak a zárkacsarnokok. A felügyelet időnként beadott a zárkákba takarítóesz-

közöket, de azok használatát senki sem erőltette. A fogvatartottak minden széttephető dolgot szétteptek, és a WC-k egy részét is összetörték. Lepedőket kötözték fel a rácsokra, hogy viszonylagos életteret és félhomályt teremtsenek maguknak. A hónapok óta tartó kényszer-mozdulatlanság már „letompította” az elítéltek jelentős részét. Csendesen üldögéltek vagy feküdtek a zárkáikban. Annál hevesebben törtek ki, ha úgy érezték, hogy azzal bármilyen érzelmi reakciót kiválthatnak. Az ételeik maradékát, de néha a tálcák teljes tartalmát is kidobálták a folyosóra. A felügyelet elfásultan takarítgatott, de ők maguk is látták munkájuk értelmetlenségét. A kikiabált szidalmakra már oda se figyeltek, a szolgálati idő jelentős részét a műanyag fóliából kialakított „védősátor” alatt töltötték, amely ha a hangtól nem is, de legalább a kidobált tárgyaktól megvédte őket.

A legszörnyűbb állapot a biztonsági (elkülönítő) épületben alakult ki. Vizelettöcsák gyűltek össze a folyosón és csak egy sűrű szövésű acélháló mögött engedtek elmenni, mert az megnyugtató védelmet adott az ételmарadéktól és a sok esetben kihajigált emberi ürüléktől. A lehangoló képet tovább fokozta a mindkét oldalról tapasztalható kilátástalanság. Mindenki tudta, hogy ez nincs rendben így, de nem találtak kivezető utat, sőt még a megoldás reményét sem.

Az egyik fogvatartott homoszexuális indíttatásból szándékos egészségrontást kísérelt meg. A felügyelet idejében észrevette és megakadályozta a cselekményt. Az intézet pszichológusa a nevelővel közösen sem tudta

rábeszélni az elítéltet arra, hogy szándékáról lemondjon. Az igazán megdöbbentő eset ezután következett. Az intézet igazgatójának utasítására a fogvatartottat csuklóinál és bokáinál fogva kiláncolták az ágya négy sarkához. Kétóránként két felügyelő jelenlétében feloldják az elítéltet. Ilyenkor vécezhet és ehét. Az intézeti orvos rendszeresen ellenőrzi az elítélt egészségügyi állapotát és a tapasztalatokat jegyzőkönyvben rögzíti. Szabályos időközökben ismételten felszólítják a fogvatartottat, hogy tegyen le öncsonkító szándékáról, és ezt aláírásával hitelesítse. Negyedik napja tartott már ez az állapot és kérdésemre, hogy meddig akarják folytatni, a válasz ennyi volt: amíg az elítélt el nem áll szándékától.

Az Indiana Reformatory tehát kísérteties helynek bizonyult. Semmi más nem érdekelt a büntetés-végrehajtási dolgozókat, csak hogy az elítélt maradjon a zárkájában és ne okozzon kellemetlenségeket. Az indulatok annyira elszabadultak, hogy az intézet már teljes egészében elvesztette korrekációs jellegét. Nyomokban sem lehetett felfedezni a részletesen kidolgozott irányelveket, hacsak abban nem, hogy a fogvatartottakat eltávolították a szabad társadalomtól. Ez azonban túlzottan jól sikerült. (A teljes körű zárást néhány nap után, a részleges intézkedéseket pedig két héttel később teljesen felszámolták. A kiláncolt fogvatartott összesen hat napot töltött az emberinek egyáltalán nem nevezhető körülmények között, majd elállt szándékától, így megszüntették az ellene hozott intézkedéseket.)

Központi Kivizsgáló Intézet

A Központi Kivizsgáló Intézet Indiana állam büntetés-végrehajtási intézetei rendszerében *speciális feladatot lát el*. 1968-ban kezdte meg működését. Maximális biztonsági felteteleket kialakítva 204 egyszemélyes zárkában helyezik el a fogvatartottakat. Az egész államra jellemző túlszűfoaltság ebben az intézetben is jelentkezik, jelenleg 354 főt vizsgálnak. Ide kerül minden férfi bűnelkövető, miután törvényerőre emelkedett az ítélete, kivéve azokat, akik életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetést vagy halálos ítéletet kaptak.

A személyi állomány 110 főből áll, beleértve a felügyeletet, a kivizsgálást végző szak személyzetet és az adminisztratív állományt. A frissen elítéltek általában 30 napot töltenek ebben az intézetben. Ez idő alatt megvizsgálják szociális háttérüket, részt vesznek pszichológiai és orvosi vizsgálatokon, felméri szakmai ismereteiket és általános műveltségüket, valamint fizikai állapotukat. Valamennyi elítéltről a vizsgálatok lezárása után összefoglaló jellemzést készítenek, amely számtalan fontos információt tartalmaz, és amelyet később felhasználnak a kijelölt intézetekben az alapminősítés és az osztályozás elkészítésékor.

Az Egyesült Államok minden szigorúbb rezsimű büntetés-végrehajtási intézetében dolgozik olyan szakember, aki rendkívül tájékozott a különböző bandák tekintetében. A Központi Kivizsgáló Intézet sem kivétel. Azonban a bandák alapos ismerete ebben a börtönben

nemcsak biztonsági kérdés, hanem szerves részét képezi az adott fogvatartott minél alaposabb megismerésének, hiszen valamennyi bandának karakteres tevékenységi köre, sajátos ideológiája és célrendszere van. Sok esetben már a hovatarozás tényéből is rengeteg következtetés levonható.

Az intézetben a kivizsgálási idő alatt nincs sem szakmai képzés, sem általános jellegű oktatás. Az intézet feladatkörébe tartozik azoknak a fogvatartottaknak a megőrzése és részleges újravizsgálata is, akik valamilyen súlyos fegyelmi cselekményt vagy bűncselekményt követtek el és ezért az eredetileg kijelölt intézetet el kell hagyniuk. Az új intézet kijelölése is itt, a Központi Kivizsgáló Intézetben történik. Ebben az esetben természetesen már rövidebb időt töltenek itt az átszállításra várók.

Hétköznapiok a női börtönben

Az Amerikai Egyesült Államokban még az 1800-as évek elején is közösen tartották fogva a nőket és a gyerekeket a férfiakkal. A rendkívül rossz körülmények között mindennapinak számítottak a különböző szexuális jellegű bűncselekmények és bántalmazások. Az évtizedek múlásával lassan elkezdődött a női fogvatartottak elkülönítése. Kezdetben külön körletrészeket kaptak, majd létrehozták a kizárólagosan női börtönöket. Érdekes, hogy hosszú évtizedeken keresztül tartotta magát az a nézet, hogy a női fogvatartottak lényegesen rosszabbak

a férfiaknál. Ebből következően az életkörülményeiket sem próbálták meg erőteljesen javítani.

Az USA első női börtönét Indianapolisban építették meg az 1870-es években. Ez az intézet még ma is működik *Indiana Women's Prison* néven. Jelenleg 382 a fogvatartottak száma. Közülük mindössze egy nő fiatalkorú.

A börtön sajátossága, hogy a közepes és a maximális biztonsági fokozat együtt található meg a kerítésen belül. Már magában az is feltűnő, hogy az intézetet nem bástyafal veszi körbe. Egy kis túlzással elmondható, hogy a külső őrzés színvonala megegyezik egy körbekerített autótelep őrzésével. Tornyok nincsenek, a főkapunál kialakított egyszemélyes ellenőrző őrszoba legkevésbé sem utal arra, hogy egy maximális biztonsági fokozatú büntetés-végrehajtási intézethez tartozik. A különböző fokozatokhoz tartozó épületeket belső kerítések rendszere választja el egymástól. A tényleges különbségeket azonban a napi programokban és azok lebonyolítási módjában találjuk.

Hasonlóan a hazai büntetés-végrehajtási gyakorlathoz, az egyik legnagyobb eltérés a különböző fokozatok között a szabad mozgási lehetőség mértékében van. A közepes biztonsági fokozatú fogvatartottak kifejezetten nagy „életterrel” rendelkeznek, viszonylag szabadon mozoghatnak a börtön legnagyobb részében. Ilyen alkalmakkor a felügyelők az udvar különböző pontjain helyezkednek el úgy, hogy az intézet minden részét vizuálisan ellenőrizni tudják.

A maximális biztonsági fokozatú fogvatartottak a sportolás és az isten-

tiszteletek kivételével csak zárt alakzatban és felügyelet mellett mozoghatnak. Szabadidejük jelentős részét az egyszemélyes hálólhelyiségekben töltik. Az iskolai, illetve szakmai oktatás és képzés skálája nagyon széles. Az általános ismeretek mellett fodrász és kozmetikus, műszaki rajzoló, valamint egészségügyi ápolói végzettséget is szerezhhetnek. Jól felszerelt kabinetekben sajátíthatják el a csecsemőgondozás, főzés, sütés és varrás alapfokú ismereteit.

Intézetben belüli munkalehetőséget egy hatalmas méretű mosoda kínál. Itt nemcsak a női börtön számára mossák az ágyneműket, hanem több büntetés-végrehajtási intézet szükségleteit is ki tudják elégíteni. Itt is, mint a legtöbb amerikai börtönben nagy súlyt fektetnek a test és a lélek karbantartására. Külön épületben helyeztek el sportszereket, kondicionáló gépeket, panoráma-képernyős televíziót, valamint pinpong- és biliárdasztalokat. A termet úgy rendezték be, hogy elegendő hely maradt görkorsolyázásra is. Jó időben a fogvatartottak használhatnak szabadtéri „tornapályát”, ahol teljes feladatsorok kifüggesztésével is segítik a szakszerű testedzést. Az intézet kápolnájában mindennap rendeznek istentiszteletet. A különböző felekezetekhez tartozók valamennyien megtalálják a nekik megfelelő rendezvényeket. A fogvatartottak valamennyien a saját ruhájukat hordják. A lakószobák legtöbbszörében elegendő hely van a ruhák és a szépitőszerek elpakolására. A szobákat szabadon díszíthetik, a falakat általában családi képek takarják. A közepes biztonsági fokozatú elítéltek nagyobb méretű há-

lótermekben alszanak. Számukra kisebb a rakodási terület, de ez nem igazán jelent problémát, hiszen a nap nagyobb részét a hálótermeken kívül tölthetik. Ahogy egyre súlyosbodik a biztonsági fokozat, úgy szűkül be a külső mozgási lehetőség, de kompenzálásként növekszik az egyén közvetlen élettere.

A személyi állomány

Az alkalmazottak és a fogvatartottak közötti együttműködés sokkal szorosabb, mint a férfiak esetében. A felügyelet következetes igénytámasztása alapozza meg a jó légkört. Csak nagyon ritkán fordul elő rendkívüli esemény. A személyi állomány minden tagját alaposan felkészítik a korrekciós munkára, így a fogvatartottak közötti munkavégzésre is. Emlékeztetőül mindannyian kapnak egy kivonatos listát arról (hasonlóan a többi intézet dolgozójához), hogy miről nem szabad megfeledkezniük, valamint, hogy mit tilos megtenniük.

Amit mindig szem előtt kell tartani:

— Ha bármilyen változást észlel egy fogvatartott viselkedésében, akkor azt jelenteni kell az előljárójának.

— Legyen teljesen jártas a vonatkozó irányelvekben, utasításokban, eljárási és intézkedési előírásokban, és munkája során tartsa is mindig szem előtt azokat.

— A fogvatartottak problémáit kezelje a törvényes előírások értelmében és továbbítsa azokat az előljárójához.

— Rendelkezzen mindazon szabályok ismeretével, amelyek a személyére és a fogvatartottakra vonatkoznak.

Legyen teljesen jártas abban, hogy munkája során miért is felelős.

— Mindig kérdezzen, ha számára megoldhatatlan probléma támad, illetve ha nem biztos a megoldás helyességében. Kollégái és előljárói segítségére lesznek. A tanulás egy folyamatos tevékenység.

— Mindig tanúsítson szakemberhez méltó viselkedést, megjelenést és munkavégzést.

— Mindig viseljen olyan fényképes azonosító kártyát (civil ruhások) illetve fém névfeliratot (egyenruhások), amely egyértelművé teszi személyének azonosítását.

— Mindig bizonyosodjon meg arról, hogy a többi alkalmazott tisztában van a munkaterületével vagy a célállomásával az intézeten belül. Tartsa a szemét és a fülét nyitva.

— Járjon nyitott szemmel! Legyen rugalmas!

— Tanuljon a saját és a mások hibáiból is!

— Gondoljon arra, hogy a férfi és a női dolgozók egyaránt szembe találhatják magukat problémákkal és kényelmetlen helyzetekkel a szolgálat ellátása során. Legyenek segítőkészek egymás irányában!

Amit tilos megtenni:

— Nagyobb mennyiségű készpénzt magánál hordani.

— Bármilyen nem engedélyezett tárgyat át- vagy kölcsönadni a fogvatartottaknak, illetve tőlük ilyen tárgyat átvenni.

— Bármilyen intézeti felszerelési tárgyat vagy személyes dolgot figyelmen kívül hagyva és őrizetlenül hagyni.

— Hazavinni vagy lemásolni bármilyen intézeti kulcsot, illetve kiadni

azt elítélnék.

— Bármit kivinni vagy behozni az intézetbe a fogvatartottak számára.

— Túlzott érzelmi kapcsolatba kerülni az elítéltekkel, azok személyes problémáival. (Ezt megelőzendő a fogvatartottakat problémáikkal a lelkészhez, nevelőhöz stb. kell irányítani.)

— A személyes dolgait megbeszélni az elítéltekkel, illetve a jelenlétükben beszélni azokról.

— Az elítéltek vagy az alkalmazottak szabályszegését elnézni.

— Durva, sértő, fajilag gyalázkodó vagy szexuális tartalmú szavakat használni.

— Megengedni a fogvatartottaknak, hogy használják az állomány telefonjait, biztonsági eszközeit, illetve, hogy belépjenek a tiltott területekre.

— Rémhíreket vagy pletykát terjeszteni.

— Engedély nélkül elhagyni a munkaterületet.

— Bevinni az intézetbe kamerát, hangrögzítő eszközt, alkoholt, kábítószer, fegyvert és veszélyes eszközöket.

— Bármilyen információt adni a fogvatartottaknak a kollégákról vagy a börtönről.

Az intézetben kialakítottak egy kicsi kórházat. A helyszínen is ellátható betegeket itt gyógyítják, míg a súlyosabb állapotúakat külső kórházba szállítják. A gyógyszerek kiadásának rendjét rendkívül körültekintően szabályozták. A betegek csak személyesen vehetik át a saját gyógyszereiket és azokat a kiadás helyszínén azonnal be kell venniük. Az óvatosság indo-

kolt, mert a 400 fogvatartott naponta nyolcezer (!) gyógyszert fogyaszt, és ebbe nem számolják bele az enyhe hatású medicinákat.

A női börtön tényleges helyszíne lehet a korrekciónak. Az állomány jól felkészült és a tárgyi feltételek is megfelelőek. A legfontosabb talán mégis az, hogy az elmúlt évek alatt hatékony együttműködést tudtak kialakítani a fogvatartottakkal. Erre az intézetre is jellemző, hogy hosszú távon képes bevonni a munkába a legkülönbélebb társadalmi szervezeteket. Az önkéntesek tevékenysége nagyban gazdagítja a korrekciós munkát.

*

Közreadott gyakorlati tapasztalataim Indiana államban születtek, így érvényességük az adott államra korlátozódik. Indiana állam ugyanakkor az Egyesült Államok egyik legtipikusabb állama, ezért az igazságszolgáltatási rendszere és ezen belül a büntetés-végrehajtása is magán viseli mindazokat a meghatározó jegyeket, amelyek leginkább jellemzőek az amerikai gyakorlatra.

A büntetés-végrehajtás egészéről elmondható, hogy kidolgozott elméleti alapokkal rendelkeznek. Véleményem szerint hazai szemmel elvégzett vizsgálódás után általános érvényű minősítést megfogalmazni felelőtlenség. Jelen esetben egy, a magyarországitól lényegesen különböző társadalmi, gazdasági, ideológiai és kulturális alapon felépülő társadalom büntetés-végrehajtásáról van szó. Céljaikat értelemszerűen csak az adott közegbe helyezve lehet értékelni. Az egyén szabadsága Amerikában ténylegesen ér-

ték, annak megvonása pedig már önmagában nagy büntetést jelent. További büntetések bevezetését normál esetben nem tartják indokoltnak. Érdekes ugyanakkor a szexualitás megvonásának a megítélése. Véleményük szerint ez természetes velejárója a szabadságvesztésnek, és néhány — rendkívül vitatott — kísérlettől eltekintve nem is kívánnak foglalkozni a kérdéssel. Más a helyzet a külvilággal és főleg a családdal való kapcsolat-tartás területén. Úgy szervezik az intézetek napi életét, hogy reggeltől estig képesek legyenek a látogatások lebonyolítására. Hasonlóan maximálisan törekszenek a fizikai képességek megőrzésére, a sportolás feltételeinek megteremtésére. A lelki vigaszt sem tagadják meg egyetlen fogvatartottól sem. A vallásosságnak különben a társadalom minden területén rendkívül mély gyökerei és élő hagyományai vannak.

Személyes véleményem szerint a problémák a fogvatartottak kezelésével kezdődnek. Próbáljuk meg az amerikai szabadságvesztés büntetés-végrehajtási gyakorlatot a végrehajtási szintjei szerint egy ötfokú skálán elképzelni. Így közelítve a kérdéshez talán már szemléletessé válik, hogy a hazai rendszerben hiányzik a legelső és a legutolsó fokozat.

A legelső kategóriába a nyitott és félzárt intézetek kerülhetnek. Ezek hiányát a hazai büntetés-végrehajtás rendszerében személy szerint sajnálom. Örvendetesnek tartom ugyanakkor, hogy egyre több törekvés van ma már a hasonló funkciókat ellátó intézetek vagy intézetrészek kialakítására. Más a helyzet a legszigorúbb biz-

tonsági kategóriába tartozó elítéltek fogva tartásával. Megítélésem szerint indokolatlanul sok embert őriznek az említett fokozatban. Más kifejezést sajnós nem tudok használni arra a „dologra”, amit az érintett több ezer elítélttel tesznek. A büntetés-végrehajtási rendszer ezen szintjének tisztviselőit legszívesebben egy lusta gátörhöz tudom hasonlítani, akit nem érdekel más, csak az, hogy a víz ne tudjon kitörni a gátak közül. Nem fordítanak figyelmet a „felszín” alatt végbemenő folyamatokra, még kevésbé a fogvatartottakra. Egy a lényeg: ne tudjon megszökni a rab.

A másik nagy probléma az állomány korrumpálódása. Amerika a végletek országa, így a kísértés, a fenyegetettség, de sok esetben a nemtörődömség is végletes. Egy amerikai korrekciós szakember szerint a zárt börtönök falain belüli viselkedésmód, a hangvétel, de a másik ember megítélésének minősége is az amerikai kultúra pontos és hű leképeződéséből következik. (Az emberi és egyetemes értékek általuk kialakított sorrendjét nem kívánom minősíteni, de zárójelben annyit meg kell jegyeznem, hogy a fenti megállapítást megfogalmazó kolléga egyáltalán nem volt büszke az elmondottak miatt.)

Dolgozatomban egyaránt igyekeztem bemutatni azokat a jelentős léptékű, valamint pici dolgokat is, amelyek a hazai büntetés-végrehajtás elméletének és gyakorlatának jelenlegi megközelítését árnyaltabbá tehetik. Az amerikai korrekció vitathatatlanul előttünk jár. Megfontolandó azonban, hogy a ténylegesen eltanulásra érdemes elméleti és gyakorlati dolgokat

KITEKINTÉS

milyen rendszerbe illesszük be. Arra kell vigyáznunk, hogy a „gyönyörű” téglákból felépítendő ház majdan lakható is legyen!

E gondolatot nálam sokkal tökéletesebben fogalmazta meg vendéglátó professzorom (dr. David F. Metzger), amikor egy búcsúzóul ajándékba adott

könyvbe az alábbiakat írta be: „*Kérlek, segítsd a világot egy emberibb börtönrendszer kialakításával, de arra vigyázz, hogy jobban csináld, mint ahogy azt Indiana állam teszi!*”

Ruzsonyi Péter

MINDEN PÉNTEKEN

BÖRITŐN
ÚJSÁG

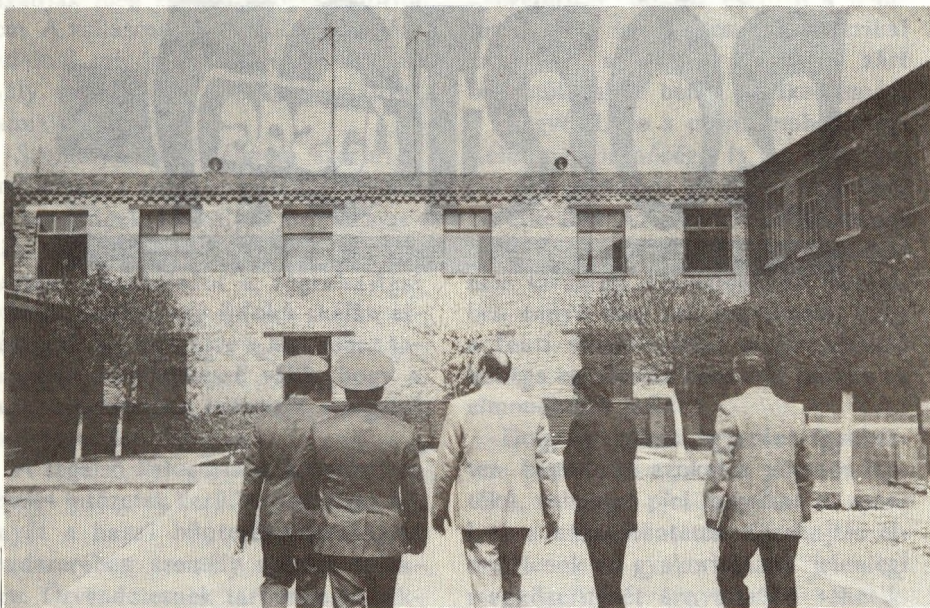
Nemzetközi kapcsolatok

1993. március 16–18. között a Rendőrtiszti Főiskola tanárai és hallgatói ausztriai tanulmányúton vettek részt. A Zászlósképző Iskola tanárai és hallgatói ugyancsak Ausztriában jártak. 1993. V. hó 13-án tanulmányi kiránduláson voltak Eisenstadtban.

1993. március 23–28. között Barsiné dr. Gráber Mária vezetésével 4 fős delegáció tanulmányozta az angliai börtönviszonyokat, a börtönökben folyó munkát.*

1993. április 19–22. között dr. Tari Ferenc vezetésével 3 fős delegáció vett részt az Európa Tanács és a Német Szövetségi Börtönigazgatók Szövetségének pán-európai szimpoziúmán. A tanácskozáson Tari úr előadást tartott „A szabadságvesztés és előzetes letartóztatás végrehajtásának fejlődési tendenciái Magyarországon” címmel.

1993. április 23-a és május 1-je között az ukrán büntetés-végrehajtási testület meghívására dr. Estók József ezredes vezetésével 3 fős delegáció tett látogatást Zaporozsjében. A találkozás célja a két testület közötti lehetőségek megbeszélése volt.

1993. április 26–30. között a közép- és kelet-európai börtönügyi szakemberek részvételével rendezett „A börtön és ami ezután van: hogyan működik?”

* Tanulmányújról bővebben e számunkban olvashatnak Ófelsége börtönei címmel.

RÖVIDEN

című, Angliában rendezett konferencián Huszár László vett részt.

1993. május 4–7. között dr. Boros János és Huszár László utazott Prágába. Úticéljuk volt a „A személyi állomány továbbképzése az ENSZ és ET ajánlásai alapján” címmel Prágában rendezendő konferencia előkészítésében való részvétel.

1993. május 9–16. között 30 szakszervezeti tisztségviselő tett látogatást Németországban, Hollandiában és Luxemburgban.

1993. április 19–21. között osztrák delegációt fogadtunk, amelyet Theresia Lukasch, a Szövetségi Igazságügyi Minisztérium hivatali tanácsosa vezetett. A 9 büntetés-végrehajtási szakember elismerően nyilatkozott a magyar börtönviszonyokról.

1993. május 12–13. között szlovák delegáció járt hazánkban, amelyet Alexander Fischer vezetett. A Bv. OP munkatársaival áttekintették az előző évi tapasztalatcserék és üdültetések helyzetét és előkészítették az 1993-ra szóló szerződéseket.

1993. május 17–21. között román delegáció tett látogatást intézeteinkben. A delegációt Ioan Kich országos parancsnok vezette, tagja volt az országos parancsnok gazdasági helyettese és a csíkszeredai börtön parancsnoka. Feltárták a két testület közötti további együttműködés lehetőségeit.

Május első hetében az Izraeli büntetés-végrehajtás négyfős delegációja tartózkodott hazánkban. Yosef Pollak tábornok, régióparancsnok és a három Izraeli börtön parancsnoka megbeszélést folytatott az országos parancsnokságon, illetve megtekintett több magyarországi intézetet. Képünk a Váci Fegyház és Börtönben készült, ahol dr. Klenyán Mihály alezredes, intézetparancsnok fogadta a vendégeket.

Új jogszabályok és belső rendelkezések

Törvények

Az 1993. évi V. törvény módosította a családi pótlékról szóló 1990. évi XXV. törvényt. E szerint az ideiglenes hatályú beutalt, intézeti vagy állami nevelt gyermek után a gyermek- és ifjúságvédő intézet vezetője jogosult a családi pótlékra akkor is, ha az állami gondoskodás alatt álló személy jogerős szabadságvesztését tölti a bv. intézetben.

Az 1993. évi XXXII. törvény a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendeletet módosította. A törvény rendelkezései a javasoltnál — 1993. július 1. — előbb, 1993. április 15-én léptek hatályba. A törvény rendelkezéseinek végrehajtására az új Bv. szabályzat készítése folyamatban van. A rendeletben meghatározott feladatok teljesítésének végrehajtására az eljárási szabályokat valószínűleg OP-intézkedés tartalmazza.

A miniszterelnök rendelete

Az 1/1993. (III. 3.) ME rendelet a miniszterelnök és a miniszterek helyettesítési rendjéről szóló 4/1992. (VII. 29.) ME rendeletet módosította. A rendelet szerint a belügyminisztert az igazságügy-miniszter és viszont a miniszteri felelősség elve alapján helyettesíti.

A kormány tagjainak rendeletei

A népjóléti miniszter 4/1993. (II. 2.) NM rendelete a gyógyszerek rendelkezéséről és kiadásáról szóló 18/1991. (XI. 5.) NM rendeletet módosította. Ennek alapján a bv. intézetek részére az orvos gyógyszert Megrendelő könyvben is rendelhet. Az így rendelt gyógyszerhez társadalombiztosítási támogatás jár.

Az igazságügy-miniszter 7/1993. (III. 9.) IM rendelete a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvénynek a bv. szerveinél történő végrehajtásáról szól. A rendelet hatálya a Bv. Országos Parancsnokságán, a bv. intézeteknél és intézményeknél közalkalmazotti jogviszony keretében foglalkoztatottakra terjed ki. A rendelet az IK Bv. Melléklet 4. számában is megtalálható.

Utasítás

Az igazságügy-miniszter 3/1993. (IK Bv. Mell. 6.) IM utasítása 1993. május 1-jei hatállyal módosította az IM Bv. Országos Parancsnokság szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről szóló 4/1992. (IK Bv. Mell. 4.) IM utasítást. Az utasítás módosította az Országos Parancsnokság felügyeleti rendjét, meghatározta a sajtóreferens feladatait, kiegészítette és módosította az egyes főosztályok feladatait, főosztályra változtatta az önálló osztály elnevezéseket, a Gazdasági Főosztály megnevezést pedig Közgazdasági Főosztályra változtatta.

Az Országgyűlés elvi állásfoglalása

Az 1993. (II. 27.) OGY elvi állásfoglalása a büntethetőség elvülésének értelmezéséről rendelkezik.

Alkotmánybírósági határozat

Az Alkotmánybíróság 20/1993. (III. 27.) AB határozata megállapította, hogy a gazdálkodó szervezetek szállítási és vállalkozási szerződéseiről szóló 7/1978. (II. 1.) MT rendelet 1. § (2) bek. alkotmányellenes, ezért azt megsemmisítette. A rendelet szövege ugyanis nincs összhangban a PTK-nak a gazdálkodó szervezet definíciójára vonatkozó szövegével.

A Legfelsőbb Bíróság irányelve

A Legfelsőbb Bíróság 22. sz. irányelve hatályon kívül helyezte a 18. sz. irányelvet. Az irányelv hatályon kívül helyezését az új Munka Törvénykönyvének megalkotása indokolta.

A Magyar Köztársaság Legfőbb Ügyészsége Büntetőbírósági Főosztályának 1101/1993. sz. főosztályvezetői utasítása módosította az előzetes letartóztatás bv. intézetekben való végrehajtásának egyes kérdéseiről szóló 1101/1983. sz. főosztályvezetői utasítást. Az egységes szerkezetbe foglalt szöveg az IK Bv. Mell. 3. számában található.

Intézkedések

A 0107/1993. (IK Bv. Mell. 3.) OP intézkedés módosította a 0139/1987. (IK Bv. Mell. 1988. évi 1.) OP intézkedést. Ennek alapján 1993. február 15-től a Balassagyarmati Fegyház és Börtönben fegyház és börtön fokozatú férfiakat kell elhelyezni.

A 0141/1993. (IK Bv. Mell. 3.) OP intézkedés a választói névjegyzék

összeállításához szükséges adatszolgáltatásról rendelkezik. E szerint a választók nyilvántartásának összeállításához a bv. intézet adatot szolgáltat a szabadságvesztés-büntetést töltő, valamint a kényszergyógykezelés alatt álló személyekről a lakóhelyük szerinti önkormányzati település jegyzője részére.

A 0143/1993 (IK Bv. Mell. 3.) OP intézkedés az illetményföld juttatásról rendelkezik, s hatályon kívül helyezte az erre vonatkozó korábbi 0147/1990 OP intézkedést. Az intézkedés vegyes rendelkezései között szerepel, hogy a célgazdaságok belső szabályzatban kötelesek szabályozni a juttatásban részesülők körét, a részükre adható termőföld nagyságát és a célgazdaság által nyújtott szolgáltatás feltételeit, mértékét és módját — az intézkedésben meghatározott szempontok figyelembevételével.

A 0144/1993. (IK Bv. Mell. 4.) OP intézkedés a bv. 1993. évi költségvetéséről szól.

A 0145/1993. (IK Bv. Mell. 4.) OP intézkedéssel került megalapításra — formailag — a Bv. Központi Kórháza.

A 0146/1993. (IK Bv. Mell. 5.) OP intézkedés a bv. pénzforgalmának és pénztári pénzkezeléseinek rendjét szabályozza.

A 0147/1993. (IK Bv. Mell. 5.) OP a bv. jelentési rendszeréről intézkedik. E szerint, ha jogszabály vagy erre jogosult vezető másként nem rendelkezik, a bv. intézet jelentési kötelezettségének teljesítéséért az intézet parancsnoka, az IM Bv. Országos Parancsnoksága részéről előírt jelentési kötelezettség teljesítéséért a bv. országos parancsnoka (illetékes helyettese) felelős.

A 0149/1993. (IK Bv. Mell. 6.) OP intézkedés a fogvatartottak személyiségi jogainak és levéltitkának védelméről szól. Az intézkedés kiadását indokolta, hogy a nevelőírnokként foglalkoztatott fogvatartottakat esetenként olyan feladatok ellátásával is megbízták, amelyek különféle visszaélésekre adhatnak lehetőséget. Az intézkedés alapján az intézetparancsnokok április 30-ig kötelesek voltak felülvizsgálni azt, hogy a fogvatartottak foglalkoztatásának rendje biztosítja-e az intézkedésben foglaltak végrehajtását.

A fogvatartottak kártérítési eljárásáról szóló *0253/1993. (IK Bv. Mell. 6.) OP intézkedés kiadását* az 1993. évi XXXII. törvény április 15-ével történő hatályba lépése indokolta.

A 0151/1993. (IK Bv. Mell. 3.) OP-ah intézkedéssel került kiadásra, a temetések megszervezéséről és végrehajtásáról szóló Módszertani útmutató. Az intézkedés 1993. március 1-jén lépett hatályba. Az útmutató tartalmazza a temetések előkészítésével, megszervezésével kapcsolatos feladatokat a díszkíséret feladatait és a temetés végrehajtásának rendjét.

A 0204/1993. (IK Bv. Mell. 4.) OPh intézkedés az üzemi konyha működési szabályairól rendelkezik. A személyi állomány étkeztetésének új formáját a gazdálkodási szabályok változásai indokolták.

A 0205/1993. (IK Bv. Mell. 4.) OPh intézkedés az 1993. évi gazdálkodásra vonatkozóan került kiadásra. Ez a bv. teljes személyi állományát takarékoságra hívta fel és beszerzési tilalmat rendelt el több eszközre és berendezésre.

Három év munkáját összegezte a Magyar Börtönügyi Társaság éves közgyűlése. Fő megállapításal között szerepel, hogy kívánatos a bűnmegelőzésben érdekelt szervezetek összefogása. A társaság nemzetközi szakmai elismerését is szolgálja, hogy elnökét, dr. Földvári Józsefet, a közelmúltban a bayreuthi egyetem díszdoktorává avatták.

Továbbképzés

1993. május 9-12. között parancsnoki továbbképzésen vettünk részt. A biztonsági osztályok középvezetőinek egyik csoportja az Állampusztai Börtön és Fogházban jött össze, hogy mélyebben megismerje az igazgatási, jogi, biztonsági területen történt változásokat.

Kézbe vettük a biztonsági szakterületen rendszerbe állítandó fegyvereket, pirotechnikai anyagokat. Éleslövészetben vettünk részt, majd karhatalmi bemutatót tartottunk a bv. országos parancsnoka és az intézetek parancsnokai előtt. Az eddig megismert képzés (regulatív technika) ezúttal elmaradt, helyette főleg gyakorlati ismereteket kaptunk.

A kora nyári melegben a gyakorlatokat fegyvelemezetten, lelkiismeretesen végeztük, így érthető volt a bemutatón részt vevők egybehangzóan elismerő véleménye.

Lőrinczy Tibor

Cselgáncsbajnokság

Május végén az UTE sportcsarnokában rendezték meg a büntetés-végrehajtási dolgozók országos cselgáncsbajnokságát, amely az egyéni és a csapatversenyekben is színvonalas küzdelmet hozott. Amikor közreadjuk a győztesek és a helyezettek névsorát, egyben valamennyi résztvevőnek gratulálunk!

Egyéni helyezettek súlycsoportonként

60 kg-os súlcsoport

1. Jenei János
2. Keresztesi Attila
3. Juhász Zsolt
3. Pávlicz László

- Szegedi Fegyház és Börtön
Szegedi Fegyház és Börtön
Miskolci Bv. Intézet
Kaposvári Bv. Intézet

RÖVIDEN

65 kg-os súlycsoport

1. Pajarich Gyula
2. Ördögh József
3. Marosi Szilveszter
3. Pap Oszkár

Állampusztai Börtön és Fogház
Szegedi Fegyház és Börtön
Kaposvári Bv. Intézet
Budapesti Fegyház és Börtön

71 kg-os súlycsoport

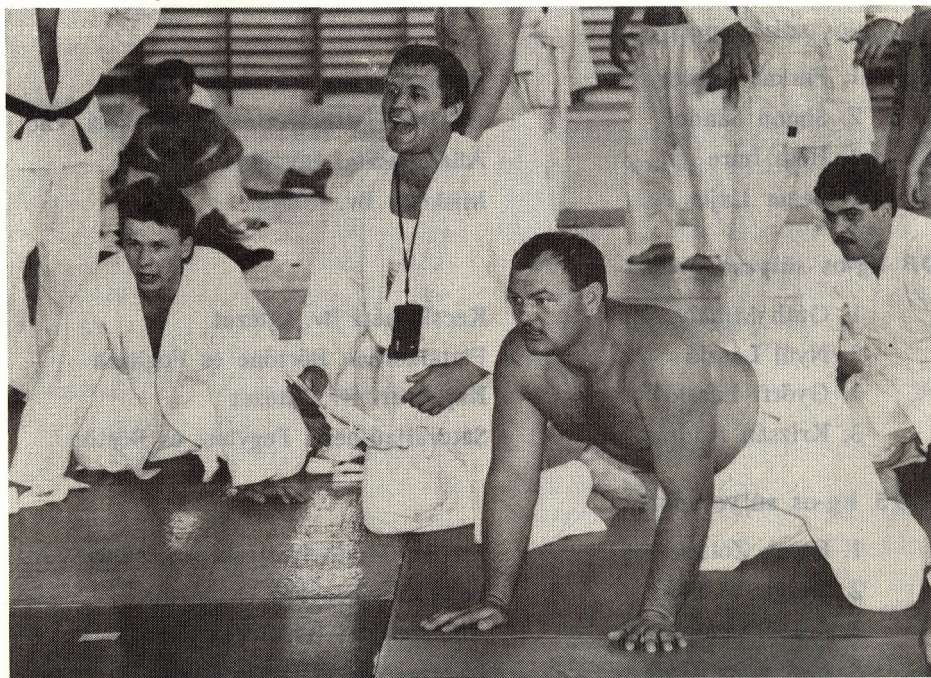
1. Bondor Csaba
2. Farkas Sándor
3. Kaposvári György
3. Szalók József

IM Bv. Tiszthelyettesképző Iskola Vác
Budapesti Fegyház és Börtön
Váci Bv. Intézet
Baracska Börtön és Fogház

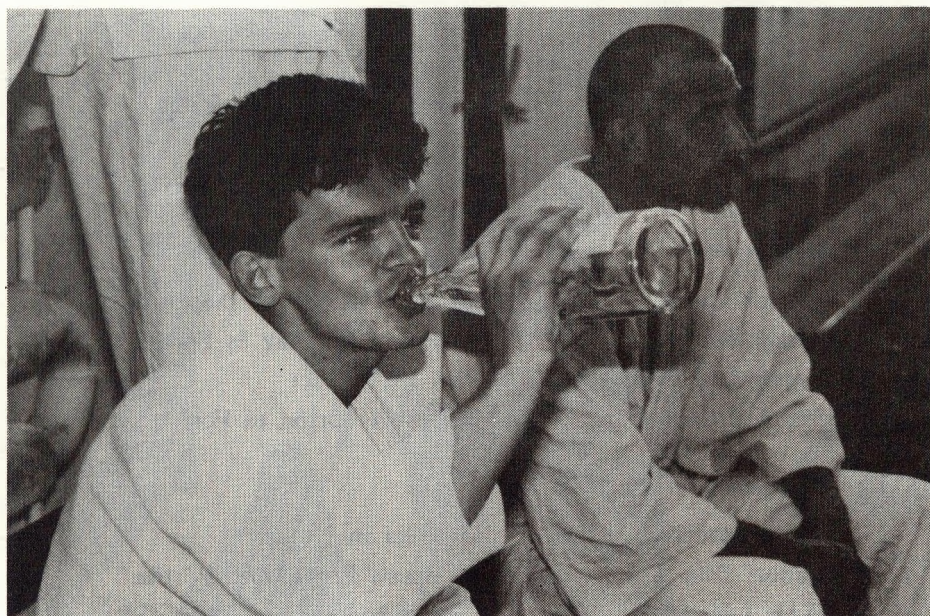
78 kg-os súlycsoport

1. Rózsa József
2. Nádori Béla
3. Péter László
3. Mayer Attila

Miskolci Bv. Intézet
Budapesti Fegyház és Börtön
Váci Bv. Intézet
Váci Bv. Intézet

Ő már túl van a nehezen: nyert!

86 kg-os súlycsoport

1. Farkas Sándor
2. Simon Sándor
3. Höss Imre
3. Fehér Lajos

Budapesti Fegyház és Börtön
IM Bv. Tiszthelyettesképző Iskola Vác
Állampusztai Börtön és Fogház
Miskolci Bv. Intézet

95 kg-os súlycsoport

1. Gúth Mihály
2. Nyúl László
3. Győrfi László
3. Krizsán András

Kecskeméti Bv. Intézet
Fiatalkorúak Börtöne és Fogháza
Kaposvári Bv. Intézet
Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön

+ 95 kg-os súlycsoport

1. Barna Zoltán
2. Gergics János
3. Szabó Sándor
3. Szappanos György

IM Bv. Tiszthelyettesképző Iskola Vác
Budapesti Fegyház és Börtön
Állampusztai Börtön és Fogház
Budapesti Fegyház és Börtön

RÖVIDEN

A csapatverseny eredménye:

1. Budapesti Fegyház és Börtön	36 pont
2. Szegedi Fegyház és Börtön	23 pont
3. IM Bv. Tiszthelyettesképző Iskola Vác	21 pont
4. Állampusztai Börtön és Fogház	19 pont
5. Miskolci Bv. Intézet	15 pont
6. Kaposvári Bv. Intézet	14 pont

A kiemelkedő színvonalú versenyzésért különdíjat kapott:

Szappanos György	Budapesti Fegyház és Börtön
Rózsa József	Miskolci Bv. Intézet
Bondor Csaba	IM Bv. Tiszthelyettesképző Iskola Vác

A legjobbkor

(Nemzetközi tendenciák
a fiatalok büntetés-végrehajtásában)

Aki kezébe veszi dr. Lőrincz József tanulmányát a fiatalok büntetés-végrehajtásának nemzetközi tendenciáiról, hiánypótló, igazán alapos, a gyakorlati és az elméleti szakember igényeit egyaránt kielégítő mű elolvasására vállalkozik. Ma, amikor a fiatalok büntetőjogának és büntetés-végrehajtásának újragondolása olyannyira aktuális és sürgető tennivaló hazánkban, fontos szerepet tölthet be az a mű, amely lehetőséget ad a fiatalok bűnelkövetőkkel kapcsolatos elméleti irányvonalak, gyakorlati lehetőségek számbavételére, a nemzetközi normák és a fejlett európai vagy Európán kívüli országok gyakorlatának fényében.

A szerző első lépésként azokat a kriminálpolitikai tendenciákat tekinti át, amelyek a századfordulótól kezdődően meghatározták a fiatalok bűnözésre adott büntetőjogi és társadalmi reakciók milyenségét. A szerző maga is jelzi, hogy ezeket az ún. reformtendenciákat csupán vázlatosan ismerteti (az olvasó legnagyobb sajnálatára), így csupán az egyes irányzatok futó áttekintésére van lehetőség, arról nem is beszélve, hogy azok elméleti-ideológiai, valamint társadalmi háttéréről szinte semmit sem tudunk meg a nagy lépték miatt. Az ismeretesség néhol tartalmazza a historikus és a funkcionális elemzés jegyeit, a szerző azonban meg sem próbálja té-

telesen értékelni az egyes megközelítések előnyeit, hátrányait, háttérbe szorulásának okait, mint ahogy azt sem, hogyan jelent meg szükségszerűen a következő megoldási, reagálási kísérlet. Ez a megközelítés különösen a legújabb törekvések és modellek megértéséhez hiányzik, ahol még a szakemberek is könnyen esnek abba a hibába, hogy a szankciók és a végrehajtás legújabb irányait (például a zárt intézeti kezeléseket elkerülni kívánó ún. alternatív büntetéseket) enyhítésként és a büntető igazságszolgáltatás szigora gyöngüléseként értelmezzék.

Lőrincz József a második, fő fejezetben a fiatalok igazságszolgáltatására vonatkozó nemzetközi normákat, standardokat ismerteti, valamint a nemzetközi szervezetek e témát érintő tevékenységét. A dolgozat ezen része szintén vázlatosnak tűnik, bár a szerző érinti az ENSZ bűnmegelőzési konferenciáit, az olvasó azonban szívesen ismerkedett volna meg részletesebben ezen konferenciák legfőbb eredményeivel, következtetéseivel, ajánlásaival. Igen jelentősnek mondható azonban az ENSZ Pekingi Szabályainak részletes feldolgozása, amely ismerteti a fiatalok igazságszolgáltatásának célját, a fiatalok eljárásának garanciáit, a szankció-megvágatás fő alapelvét, az előzetes letartóztatás és a fogva tartás

főbb minimum-szabályait, de a fiatalokúak zárt intézeti kezelésére vonatkozó ajánlásokat is, ezen belül a kezelés célját a végrehajtás emberi jogi minimum standardjait. Ezt követően az Európai Börtönszabályok fiatalokúakra vonatkozó passzusait ismerhetjük meg, ismételten csak vázlatosan, majd a gyermekek jogairól szóló egyezmény általános és a büntető igazságszolgáltatásra vonatkozó egyes előírásait. Amellett, hogy hangsúlyozni kell e dokumentumok és határozatok ismertetésének rendkívüli fontosságát, s azt, hogy ezek képezik többek között a dolgozat legértékesebb részeit, meg kell jegyeznünk, hogy az érdeklődő olvasó szívesen olvasott volna még részletesebben az egyes szervezetek (fiatalkori bűnözésre vonatkozó) tevékenységéről, sőt némely esetben a mélyebb elemzésnek is híve lett volna. Kifejezetten hiányzott ugyanakkor az Európa Tanács ide vonatkozó tevékenységének, ajánlásainak és standardjainak ismertetése, sőt egyáltalán azok megemlítése. Az Európa Tanács ugyanis az elmúlt évtizedekben igen jelentős munkát végzett nem csupán az európai börtönszabályok tekintetében, hanem az alternatív büntetések, valamint a büntető útról való elterelés európai gyakorlatának feldolgozása, minimum standardjainak megállapítása érdekében is. Tevékenységük legnagyobb érdeme az, hogy ajánlásaikat, megállapításaikat az egyes országok gyakorlatának kritikai összehasonlító vizsgálata alapján teszi meg (például Council of Europe: Social reaction to Juvenile Delinquency, Strasbourg, 1989.). Az ilyen elemző összehasonlító vizsgálatok az

ENSZ tevékenységi körében is megtalálhatók, de itt lehetne megemlíteni a helsinki HEUNI intézet efféle tevékenységét is, amely elsősorban empirikus adatok gyűjtésében és azok elemzésében merül ki. A szerző azonban sajnos egyik nemzetközi szervezet megbízásából végzett empirikus vizsgálatra sem tér ki, holott eredményeik bőségesen gazdagították volna a fiatalokúak büntetési rendszerére, büntetés-végrehajtására vonatkozó nemzetközi tendenciák ismertetését.

A dolgozat harmadik, legrészletesebb és leginkább elemző része a fiatalokúak szabadságelvonó jogkövetkezményeinek és végrehajtásának áttekintése és összehasonlító vizsgálata. A szerző érdeme, hogy ezt a részt az elméleti és gyakorlati szakember számára egyaránt élvezhetően, világosan és korrekten dolgozza fel. Az egyes országok megoldásainak ismertetése igen alapos és sokirányú megközelítést tartalmaz. Nem nélkülözi a történeti gyökereket, a büntetőjogi és elméleti alapokat, a szociológiai adatokat, némely esetben a társadalmi háttér ismertetését sem. Ez esetben már nem tartózkodik a szerző az egyes jogintézmények értékelésétől sem. Legnagyobb érdeme azonban az egyes jogintézmények, illetve intézmények részletes leírása, bemutatása, amely kézzelfoghatóvá és igen érdekessé teszi az olvasmányt. Figyelemre méltó a szerző azon törekvése is, hogy olyan országok törvényi szabályozásának és gyakorlatának ismertetésére is vállalkozik, amelyekről a magyar olvasó igen ritkán kap információt, s az adatok hozzáférhetősége igen nehézkes. E tekintetben tehát különösen hasz-

nos a japán és a kanadai példa ismertetése, de nem kevésbé érdekes a lengyel, a svéd és az NSZK gyakorlat bemutatása.

A nem országokénti, hanem a fiatalkorúakra vonatkozó törvényi szabályozások milyensége szerinti bontás alapján történő elemzés kétségtelenül a dolgozat tartalmasabb és az érdeklődő olvasó számára is leghasznosabb része. E részben tekinti át Lőrincz József (a világ országainak többségét érintve, példaként felhozva) a szabadságelvonásos jogkövetkezmények rendszerét a szankciórendszerben, végrehajtásuk főbb jellemzőit, a fiatalkorúak büntetés-végrehajtásának jogforrásait, a végrehajtás céljait, feladatait, rendjét, a fiatalkorúak intézeteinek hatásrendszerét, valamint a fiatalkorúak zárt intézeti kezelésének redukálását szolgáló törekvéseket, ezen belül a börtön alternatíváit, az intenzív felügyeleti formákat, a represszív ambuláns szankciókat, valamint a stacionáris és ambuláns intézkedéseket.

A szerző érezhetően szkeptikus a zárt intézeti büntetés minden áron való mellőzésével és alternatívákkal történő helyettesítésével szemben. Nem gondolom, hogy bárkinek is joga volna megkérdőjelezni a szerző „intézetpártiságát”, különösen azok után nem, hogy felhívja a figyelmet a szabadlábban végrehajtott alternatív büntetések emberi jogokat is sokszor sértő for-

máira és gyakorlatára (lásd a dolgozat 115–118 oldalain ismertetett amerikai intenzív felügyeleti formákat), illetve az intézeti végrehajtás nyitott, a társadalommal folyamatosan kapcsolatot tartó formáit állítja szembe az ilyen alternatívával. Ezt a szembeállítást sokszor tendenciózusnak is érezheti az olvasó, különösen akkor, ha miként e recenzió szerzője — az intézeti megoldások helyett inkább az alternatívák kialakításának és alkalmazásának oldalán áll.

Végezetül hangsúlyoznunk kell, hogy Lőrincz József dolgozata rendkívül nagy hiányt pótol a kortárs magyar szakirodalomban, s különös érdemének tekinthetjük, hogy rendkívül jó lélektani pillanatban született meg, olyankor, amikor talán még van esély arra, hogy a fiatalkorúak büntetőjoga és büntetés-végrehajtása a lényeges átalakítások és reformok útjára lépjen. E recenzió szerzőjének legnagyobb fájdalma az, hogy a Büntetés-végrehajtási Szakkönyvtár kiváló sorozatában megjelent dolgozat — bár tudjuk, hogy szándéka szerint a nemzetközi tendenciákat kívánta feldolgozni — a jelenlegi hazai törvényi megoldások és gyakorlat elemzését nem végzi el az ismertetett nemzetközi normák és a külföldi tapasztalatok fényében.

Dr. Kövér Ágnes

CONTENTS

WORKSHOP

---

1 Dr. Károly BÁRD: Lasting modification

5 Dr. Pál SEREG: The new statutory rule regarding execution of punishments and measures came into force

10 Dr. Anikó MÜLLER: Undisturbed release

STUDY

---

13 Dr. István SÁRKÁNY: Imprisonment for life

25 Dr. József LŐRINCZ: Alternatives

FORUM

---

31 Béla BATA — Tamás MÓDOS: Yesterday and today

39 Csaba BERNÁTH: Renewed connection

EXCHANGE OF EXPERIENCES

---

43 László MEZŐ: Arrest

47 László VARJASI — Katalin VOLCZ: Self-knowledge

49 Bruce I. GELB: Tactical team

PORTRAIT

---

53 Anna PARDI: „Tököl” Marathon (Talk with Lieutenant-colonel Tibor Frank)

OUTLOOK

---

59 Gábor CSEREY — László CSETNEKY: Her Majesty's Prison Service

73 Péter RUZSONYI: Indianapolis

IN BRIEF

---

84 International relations

86 New legislation and internal rules

89 Training course

92 Judo championship

COLLECTION

---

94 Dr. Ágnes KÖVÉR: At the best time (dr. József Lőrincz: International tendencies of juvenil imprisonment)

INHALT

WERKSTATT

---

1 Dr. Károly BÁRD: Dauerhafte Modifizierung

5 Dr. Pál SEREG: Das neue Strafvollzugsgesetz tritt in Kraft

10 Dr. Anikó MÜLLER: Gefasste Entlassung

STUDIE

---

13 Dr. István SÁRKÁNY: Lebenslang

25 Dr. József LŐRINCZ: Alternativen

FORUM

---

31 Béla BATA - Tamás MÓDOS: Gestern und heute

39 Csaba BERNÁTH: Erneuerte Beziehung

ERFAHRUNGS- TAUSCH

---

43 László MEZŐ: Vorführung

47 László VARJASI - Katalin VOLCZ: Selbstkenntnis

49 Bruce I. Gelb: Taktische Gruppe

PORTRÄT

---

53 Anna PARDI: „Tököl“ Marathonlauf (Konversation mit Herrn Oberstleutnant Tibor Frank)

AUSBLICK

---

59 Gábor CSEREY — László CSETNEKY: Ihre Majestäts Strafvollzugsdienst

73 Péter RUZSONYI: Indianapolis

KURZ

---

84 Internationale Beziehungen

86 Neue Rechtsregel und innere Bestimmungen

89 Weiterbildung

90 Judomeisterschaft

SAMMLUNG

---

94 Dr. Ágnes KÖVÉR: Im günstigsten Zeitpunkt (dr. József Lőrincz: Internationale Tendenzen im Strafvollzug für Jugendlichen)

TARTALOM

MŰHELYSAROK

---

1 Dr. Bárd Károly: Időtálló novella

5 Dr. Sereg Pál: Életbe lépett

10 Dr. Müller Anikó: Nyugodt szabadítás

TANULMÁNY

---

13 Dr. Sárkány István: Életfogytig

25 Dr. Lőrincz József: Alternatívák

FÓRUM

---

31 Bata Béla — Módos Tamás: Ma és holnap

39 Bernáth Csaba: Megújult kapcsolat

TAPASZTALATCSERE

---

43 Mező László: Előállítás

47 Varjasi László — Volcz Katalin: Önismeret

49 Bruce I. Gelb: Taktikai csoport

KÖZELKÉP

---

53 Pardi Anna: Tököli maraton (Beszélgetés Frank Tibor alezredessel)

KITEKINTÉS

---

59 Cserey Gábor — Csetnekylászló: Öfelsége börtönei

73 Ruzsonyi Péter: Indianapolis

RÖVIDEN

---

84 Nemzetközi kapcsolatok

86 Új jogszabályok és belső rendelkezések

89 Továbbképzés

90 Cselgáncsbajnokság

TÉKA

---

94 Dr. Kövér Ágnes: A legjobbkor (dr. Lőrincz József: Nemzetközi tendenciák a fiatalok büntetés-végrehajtásában)

Pályázati felhívás!

A Magyar Börtönügyi Társaság pályázatot hirdet az alábbi témakörben:

„A magyar büntetés-végrehajtás az európai büntetés-végrehajtási normák tükrében”

A pályázók a főtémán belül a következő részterületekre is benyújthatják munkáikat:

A fogvatartottak jogi helyzete.

A fogvatartottak foglalkoztatása.

A fogvatartottak nevelésének, kezelésének lehetőségei.

A büntetés-végrehajtás biztonsági kérdései az európai normák összevetésében.

A büntetés-végrehajtás társadalmi kapcsolatai — nyilvánosság.

A büntetés-végrehajtás személyi állományának helyzete.

A pályázatokat jeligével kell ellátni. A választott jeligével ellátott zárt borítékban a pályázó helyezze el nevét, lakcímét, munkahelye nevét és címét. (A zárt borítékot a bírálóbizottság csak a pályázatok elbírálása után, a díjak átadása előtt, az érintettek értesítése céljából fogja felnyitni.)

A pályázatok terjedelme: 1,5–3 szerzői ív (30–70 gépelt oldal).

A pályázatokat 1993. november 30-ig az MBT székhelyére (Budapest V., Steindl Imre utca 8.) kell megküldeni.

Eredményhirdetésre várhatóan 1993. december 15-én kerül sor, annak pontos helyéről és idejéről az érintetteket az MBT elnöksége írásban értesíteni fogja.

Pályadíjak:

I. díj 50 000 Ft

II. díj 30 000 Ft

III. díj 10 000 Ft

A Magyar Börtönügyi Társaság
elnöksége